

СКАРБИ ЧАСУ

МАНДРІВКА З
МИНУЛОГО В
МАЙБУТНЄ

ОДНОДНІВКА
ЮМПЗ 1982

СКАРБИ ЧАСУ

МАНДРІВКА З
МИНУЛОГО В
МАЙБУТНЄ

ВОВЧА ТРОПА

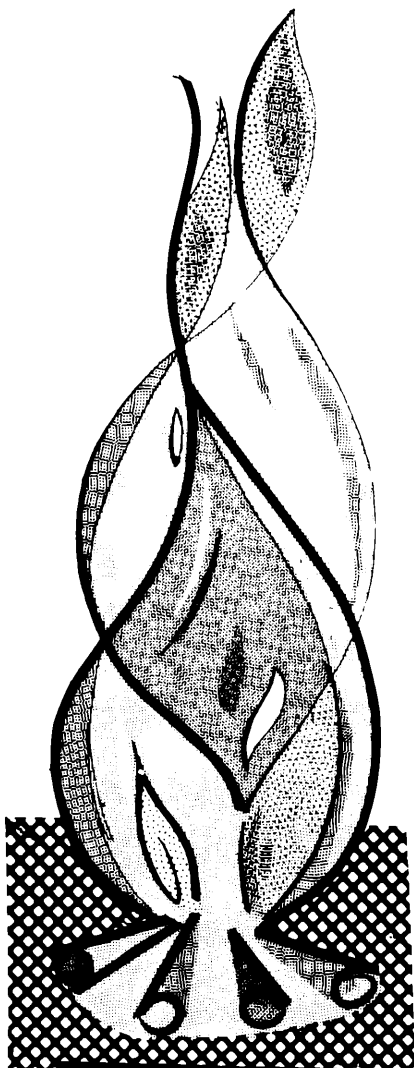
*“Минулого не можна відібрати, —
а є ще й майбутнє”
—за Миколою Руденком*

СКАРБИ ЧАСУ

МАНДРІВКА З МИНУЛОГО В МАЙБУТНЄ

Дорогі Читачки й Читачі!

Вітайте на цій нашій ювілейній
Пластовій Зустрічі на яку — з нагоди річниці
70-ліття заснування молодіжної організації
“Пласт” — з’їхались із різних далеких країн
пластуни й пластунки, новацтво, юнацтво,
старше пластунство й сеніорат, а теж
численні гості — приятелі Пласту, щоб
разом відсвяткувати нашу історію.

Ювілей це нагода заглянути в минуле, в
славну історію нашої організації, а теж
народу українського, якого Пласт є
інтегральною частиною, його авангардом.
Але ж Пласт, це організація МОЛОДІ, а
молодь це майбутнє кожного народу. Тому
й не дивно, що ми пов’язуємо сьогодні
минуле й майбутнє в одну МАНДРІВКУ В
ЧАСІ, мандрівку з минулого в майбутнє.
Бож теперішність — це лиш вислід
минулого, а майбутнє, це наслідок
теперішнього. Чи, за словами нашого
письменника—дисидента, Миколи Руденка:
“Минулого не можна відібрати, а є ще й
майбутнє”. минуле це наша власність, це
наш скарб, СКАРБ ЧАСУ. Якщо ми його не
забудемо, не розтратимо, то вдержимо наш
капітал, на якому ми зможемо збудувати
світлу майбутність. Ми, пластуни — це ми
майбутність. Це ми архітекти нашого
майбутнього щастя, чи невдач. Якщо ми
збудуємо це майбутнє на твердих
фундаментах минулої історії та культурних
досягках нашого народу, то будинок нашого
майбутнього буде міцний і прегарний. Якщо
ж ми тих фундаментів не зужиємо якслід, то
будинок наш не встоїть землетрусів і негод
світової історії.

Тому сьогодні, дорогі Подруги й Друзі, у
нашій уяві поїдьмо машиною часу цієї
книжечки в далеку СИВИНУ ВІКІВ нашої
передісторії, а звідтіля, через сторінки
славної історії нашої, в майбутні часи.
Напевно в цій короткій мандрівці побачимо
чимало цікавого. І напевно в цій мандрівці
нашій зустрінемо багато друзів-пластунів,
бо ж вони — частина історії, частина нашої
мандрівки в часі й уяві. Тож — ЩАСЛИВОЇ
МАНДРІВКИ!

**В ДОРОГУ ЧАС!
СКОБ! — ГОТУЙСЬ!**
Редакція

ПРИВІТ НАЧАЛЬНОГО ПЛАСТУНА

ДОРОГІ МОЇ ЮНАЧКИ Й ЮНАКИ:

Я бачив багато — багато разів на святочних пластових збірках, як ви ставали з новаків юнаками, як віддавали ви жовті новацькі хустини і діставали взамін нові — юнацькі. Я знаю, що кожний раз бачив я тоді радість і гордість на ваших обличчях, а разом з тим я відчував у ваших задуманих очах якесь велике питання: що тепер? Бо ви знали, що нова хустина, новий курінь і новий юнацький улад, це далеко не все, що для вас змінялося: тільки не були ви певні того, що це те нове, що стояло перед вами. Я хочу поговорити з вами про те.

Приймаючи вас у юнацтво, Пласт признавав, що ви переставали бути дітьми і ставали молодими людьми. Але, що це значило для вас, пластунів? Про де можна б говорити багато і про те написано цілі книжки. Але я хочу розказати вам про те, може найважливіше, що Пласт і ми, виховники, бачимо у вас, юначок і юнаків, і що каже нам відноситись до вас інакше як за ваших новацьких часів і чого іншого очікувати від вас. У новацтві, ваше пластування було головню забавою, у якій ви, несвідомо і не думаючи про те, набирались пластових прикмет і так виховувались. Тепер — у юнацтві — це гра, яку ви граєте СВІДОМО, розуміючи її цілі і методу, і в якій ви самостійно ДУМАЄТЕ своїм молодим

розумом. Часом ваші думки ще нерозважні, бо не маєте життєвого досвіду; часом вони навіть недобрі, бо слухають недобрих людей і бачать поганий приклад. Але важне те, що тепер, у юнацькому віці, ви є здібні думати, а це дає нам надію, що ви здібні /може з нашою поміччю, як старших друзів/ пізнати, що добре, а що зле, і зробити добрий вибір вашим юнацьким розумом. Ви тепер здібні “минути обережно зрадливі яри”, як каже наша пластова Присяга.

Ми говоримо про самовиховання в Пласті, а це сперте на вашій здібності грати свідомо пластову гру. Цього ми не очікували від вас, коли ви були ще новаками. Я хотів би, щоб ви знали і розуміли цю різницю і були горді з неї. Але це юнацьке “розумове” пластування сперте на знання і розумінню цілі Пласту і різних пластових засад.

Ви тільки тоді будете добрими пластунами, коли будете розуміти, що пластування, це не тільки приємність, але також корисна річ, яка приготує вас до успішного, корисного, багатого і щасливого життя. Це так для вас самих, для кожної і кожного з вас. Але ви мусите розуміти вашим молодим розумом, що людина не живе сама для себе. Вона живе наперед у родині, і я думаю, що ви добре бачите, який це скорб своя родина і як ваші батьки, мама й тато, дбають про неї, дають їй свою любов, свою працю, свою турботу, журбу і посвяту.

І я думаю, що ви вже бачите, що — разом з родиною — ви живете в українській громаді, що є частиною великого українського народу, який має близько 50 мільйонів людей і який має свою історію, культуру, свою мову і своє бажання жити у вільній українській державі. Ви бачите цю українську громаду кругом себе, де б ви жили, чуєте її мову, її чудові пісні, бачите її організації і знаєте про її змагання до волі.

Ви також знаєте і розумієте, що ви живете тепер у якійсь державі: австралійській, американській, аргентинській, британській, німецькій, як її громадяни, що мають бути в ній покликані, корисні і в якій можуть укласти своє життя.

Я думаю, що ви також знаєте та відчуваєте, що далі є великий світ усіх континентів, а колись може й інших планет, і що ви є частиною того світу і можете змагатися до того, щоб зробити його кращим і кращим для людства.

І ось поміж тими усіма людськими групами живе і діє наш Пласт, як самовиховна життєва школа людей, як лучник поміж ними, як одна з їхніх безчисленних громадських організацій. Він також є джерелом ідей для цих груп і

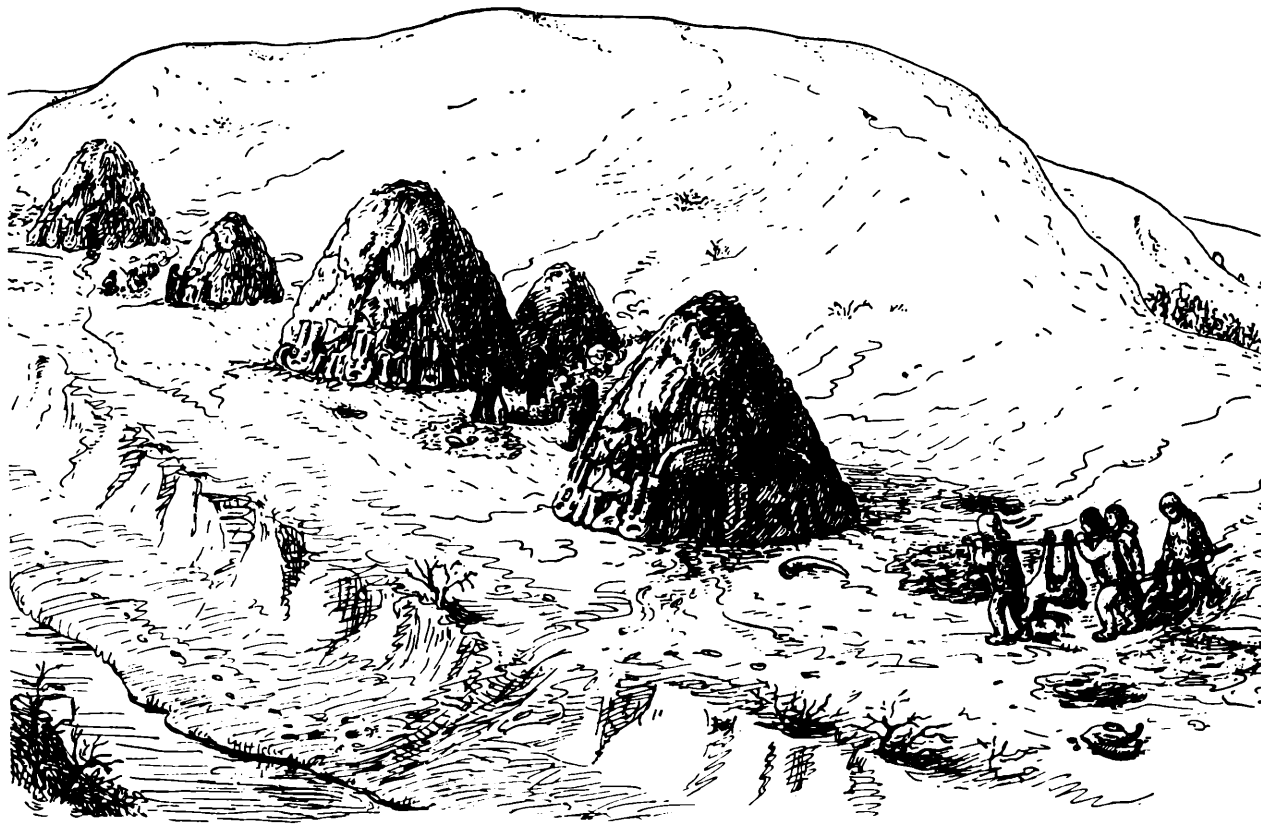
бачить зміст, який хотів би передати кожній групі цього великого світу, очевидно з української громадою, як першою і найближчою нам. Наша присяга, що на чолі ставить вірність Богові й Україні, наш Пластовий Закон, висловлюють ці ідеї і цей зміст і вказують шлях до їх здійснення. Я вірю, що ви, юнацтво, здібні розуміти це добре.

Цим пластовим шляхом ідуть наші пластуни вже сімдесят років: йдуть вірно і завзято; перейшли через усі пожежі всесвітні, визвольні замахання, через вдачі і невдачі, на Рідних Землях і на чужині. Це вони вдержали нашу пластову організацію в силі, єдності і братерстві через сім разів по десять літ. Це ми святкуємо нашими Ювілейними Пластовими Зустрічами. І зустрічаючись ми думаємо не тільки про минулі роки, але і про наше майбутнє. І ми віримо, що наше юнацтво допоможе нашій Пластовій організації жити й діяти надалі, нашій громаді на користь і собі на життєвий успіх і щастя. Ми віримо, що так накаже вам ваше юнацьке серце і ваш юнацький розум.

Ваш
Юрій Старосольський, Н.П.

Юрій Старосольський

МУЗИКА ІЗ МІЗИНСЬКОГО КУРГАНА

Яка найстарша музика в світі?

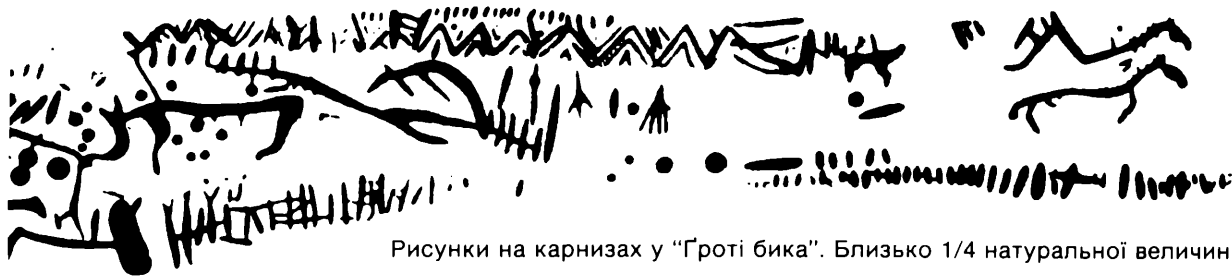
Недавно українські археологи знайшли найстарші музичні інструменти в світі. Знайдено їх в археологічних розкопках коло міста Мізин на Україні. Вістка про цю сенсаційну знахідку розійшлась по цілому світі; писали про це і в Америці, в різних газетах і журналах. Навіть газета "Нью орк Таймс" мала про це важне відкриття окрему статтю із знімкою.

Які ж це були інструменти і з якого часу? Археологи датують їх приблизно на час 20,000 років тому, за старої кам'яної доби, палеоліту. Україну заселяли в цей час люди яких ми зовемо Кро-Магнонцями. В цей час панувала на землі льодова доба, і на українських землях, коло Мізина, було

дуже зимно — щось, як сьогодні на північному Сибірі, чи в Алясці. Люди жили в печерах, чи примітивних шатрах. Полювали вони на великих звірів, головню на велитенських волохатих слонів — мамутів. Тож і наші перші музичні інструменти зроблені були із кісток мамутів. Ці кістки помальовані різними взорами червоною фарбою. На них багато знаків ударів: наші предки вдаряли їх ритмічно, як барабани. Напевно люди танцювали до цієї "музики", як танцюють сьогодні різні дикуни. Можливо, мали вони різні релігійні танці, перед тим поки вибиратись на лови...

Ми не знаємо, яка була ця первісна музика, бо тоді ще не було ані нот, ані магнітофонів. Але музика це була. Знайдено не один інструмент, а цілу "оркестру" із кісток, з яких кожна видає інший тон. Недавно в Україні накручено цілу платівку із звуками цих перших у світі інструментів. Так мусіла звучати найстарша в світі музика!

подав Любомир Онишкевич

Рисунки на карнизах у "Гроті бика". Близько 1/4 натуральної величини

МАЛЮНКИ ДАЛЕКИХ ПРЕДКІВ

Серед численних трофеїв, здобутих в експедиціях працівниками Інституту археології Академії Наук у Києві, особливий інтерес становлять малюнки... кількатисячолітньої давности. Про деякі з них розповімо сьогодні.

Що ж було темою робіт найперших малярів? Що їх найбільше надихало на творчість? Головне джерело існування: їжа. Ось чому насамперед людина почала зображувати тварини, які дають м'ясо, хутро. Це яскраво підтверджують знахідки дослідників.

древній печері урочища Кам'яна могила, біля Мелітополя, Запорізької області. Знайдений у печері наскельний живопис являє величезну цінність. В епоху пізнього палеоліта на стінах своєї печери рука доісторичного майстра висікла мамута, в тулуб якого вп'ялися списи. На самому

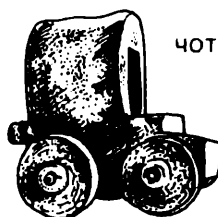
На знайдених ілюстраціях є найдавніші малюнки, які будьколи знаходили на території України. Один із прикладів це кам'яна плита, вирізана археологами у

зображенні звіра і навколо нього ми бачимо вм'ятини - сліди від неодноразових ударів списами. Наші далекі предки гадали, що ця символічна картина і ритуал її враження зброєю принесуть щастя в полюванні.

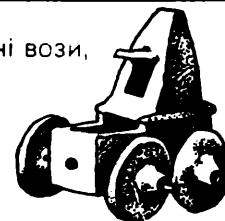
Минули тисячоліття... Люди жили все в тих же зручних для мешкання печерах. І в епоху неоліта, і в епоху бронзи вони продовжують, як, і раніше, з магічною метою зображувати тварин, так нерозривно пов'язаних з їхнім існуванням. Але цієї пори мамутів на території України вже немає, вони вимерли. І пам'ять про них стерлася. Але традиційні магічні зображення на кам'яних стінах печер продовжують з'являтися.

І, що дуже характеристичне, символ мисливського успіху — мамут — перетворився в уяві наступних поколінь на величезного бика, адже саме на цих тварин полювали тоді!

В. Павленко

чотироколісні вози,

НАЙСТАРШІ ВИНАХОДИ

Дуже мало, відносно, знає світ про Україну з так званого “передісторичного” часу — себто від неандертальських людей по початок Київської Русі. Всі, здається, знають назви: скити, трипільці, сармати, кіммерійці, алани, роксоляни, анти ... але мало з нас знає, хто були ці численні народи які заселяли в один, чи в другий час степи України. А це не були “дикі” кочовики, як багато людей думає — між ними були високо розвинені культури, як наприклад хлібороби-трипільці з 5000 років тому, чи королівські скити, які виробляли такі прекрасні вироби із золота та інших металів та яких боялись всі від Персії, по Рим.

Але я тут не пишу археологію України, лиш хочу згадати, що народи, які в давнину заселяли Україну, не були звичайно позаду народів Близького Сходу, чи півдня Європи — народів, про які ми вивчали в школі: Єгипет, Месопотамія, Греція, Персія, Рим, Фенікія. Розвиток науки та техніки на українських землях в цей час проходив у парі із рештою цивілізованого світу, а можливо в деяких випадках перевищав південь. Ця галузь науки ще мало розроблена, але багато вчених думає, що на степах Євразії, які тягнуться від України до Сибіру, вперше освоєно коня, присвоєно багато збіжєвих рослин, а можливо навіть започатковано хліборобство (аґрікультуру).

Цікаво згадати про два науково-технічні винаходи, які недавно були описані в американській науковій пресі.

Першим із них є старинний календар, який розвинувся в верхнім палеоліті в Європі — можливо на Україні. В кожному випадку на Україні, в місті Гонці, знайдено один із найстарших і найбільш досконалих календарів того віку: вириту кістку мамута, на якій покарбовано дуже добрий і високо розвинений місячний календар. А це ж із часів ледової доби, коли наші предки полювали на мамутів. Період цей в європейській археології знаний “мавотерським”. Варто зазначити що цей календар зовсім не подібний до пізніших єгипетських календарів/які, до речі були менш досконалі/. Тож це не ідея, яка прийшла до нас звідкілясь, а плід тисячеліть винахідливості наших предків. Якщо ви зацікавлені в деталях цього календаря, то поручую статтю Александра Маршака в журналі “Саєнс”, за листопад 6, 1964.

Друга цікава стаття, яку варто прочитати, це “Початки транспорзації на колесах” Стюарт Пігґота, в журналі “Саєнтіфік Американ” липень 1968. В цій статті автор доказує, що перший вжиток колеса для транспорзації був не в Месопотамії, як дотепер думали, а багато більше на північ. Себто: віз, а тим самим початок всієї техніки транспорзації, винайдено на Кавказі, Кубані, Таврії — на українських землях. Точно де це сталося — важко тепер ще сказати, поки не будуть зроблені досліді. Але було це десь в околиці від Вірменії до України.

Щойно звідтіля ідея воза поширилася по всьому світі — через Кавказ до Месопотамії, а через степи України до Західньої Європи. А потому — до Єгипту, Індії, Китаю. Треба гадати, що коли Європейці відкрили високоцивілізовані народи Інків, Маїв і Азтеків в Новому Світі, то ті колеса і воза ще не знали. /Вони знали геометричний концепт колеса, який вживали в календарі, але не знали технічного ужитку цієї “першої машини”/.

Коли винайдено віз?

На це питання важко відповісти, як і на багато інших питань з археології. Але мусіло бути це приблизно 5000 років тому, бо з того часу ми маємо вже перші рисунки воза. Це були дво-колісніці, із грубими колесами, витягнутими із одного куска дерева. Тягли ці вози воли.

Пізніше, десь вже по 2000 р. до Христа почали з’являтися чотириколісні вози, а ще пізніше — колеса легкі, із шпихами, вози тягнені швидкими кінями, військові вози, чи колісніці. Це все мало дуже великий вплив на розвиток людської техніки й історії.

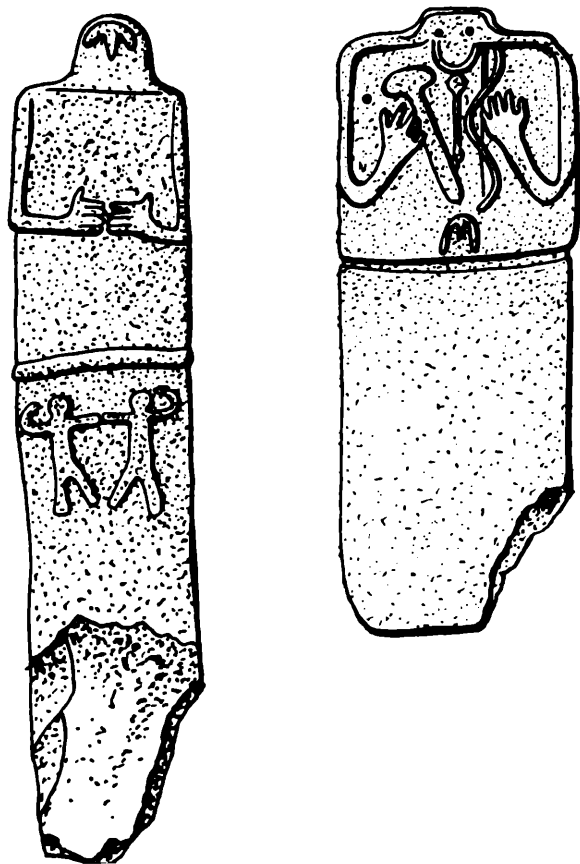
Може ці перші вози з кубанських степів здаються нам сьогодні незручними. Але вони були передтечами сьогоднішніх швидких авт, поїздів, автобусів, тракторів ... Без тих возів, людина ще дальше носила б тягарі на своїй спині.

Якщо хтось більше зацікавлений в цій ділянці, то найкраще звернутись до первісних джерел — до книг з археології, яких тепер так багато виходить в СССР, багато з них в українській мові. Зовсім очевидно, автор статті в “Саєнтіфік Американ” не був з ними всіма зазнакомлений. Інформацій про цю ділянку є тепер багато більше, як подано в цій статті.

Юрій Лось

/за Сіроманським журналом “ТАМ-ТАМ”/

Про Конана-Варвара і інших Кіммерійців

Цього літа в Америці випустили популярний фільм "КОНАН-ВАРВАР" /"Conan the Barbarian"/, побудований на постаті легендарного воїна Конана, кіммерійця. Легенду про Конана розпочав американський письменник Роберт Е. Говард, який в тридцятих роках написав щось понад 12 пригодницьких повістей про цього фантастичного воїна із передісторичної Кіммерії. Цей мотив підхопили й інші письменники наукової фантастики, головню такі знані автори, як Л. Спрейг де Кемп і Лін Картер, так, що сьогодні існує може з 50 популярно-пригодницьких книжок про цього "кіммерійця".

Чи кіммерійці це лиш легендарний народ, який ніби-то жив 12,000 років тому "по упадку Атлантиди", як пише Говард? Чи були справжні кіммерійці на землі?

Показується, що кіммерійці справді існували — і жили на Україні! В дійсності кіммерійці були не 12,000 років тому, а лиш приблизно 3,000. Це перший народ, який жив на Україні, про якого ми маємо історичні згадки і якого ми знаємо назву. Очевидно, люди жили на Україні багато раніше /найстарші знахідки людини на укр. землях походять із приблизно 500,000 років тому/, але про цих людей ми знаємо лиш із археологічних розкопок, а не із записів. Про кіммерійців же, ми маємо різні записи в книжках із Греції, Ассирії, Урарту, тощо. Залишились по них і численні археологічні знахідки.

Найстарша згадка про кіммерійців є в гомеровій Одиссеї. Там згадується, що Одиссей доплив до країни і міст "мужів кіммерійських, закутаних імлою та хмарами, де ніколи сяюче сонце не заглядає до них промінням". Багато більш історичні записи є в грецького історика Геродота, який описує Скітію /Україну/ і пише, що ця земля колись була заселена кіммерійцями, від яких залишились назви: Босфор Кіммерійський /тепер Керченська протока/, місто Кіммерик /коло Керчі на Криму/, гора Кіммерій /в Кримських горах/ і багато інших.

Є численні згадки про кіммерійців і в інших грецьких джерелах /наприклад в Страбона/, а теж в клинописах Ассирії, Урарту ітд. Виглядає, що кіммерійці були дуже войовничі /як наш герой Конан/ і ходили походами на Малу Азію, завойовуючи такі країни, як Лідія, Каппадокія і. т.д., а теж на Ассирію, Урарту і інші могутні імперії Близького Сходу. Вони побідили армії ассирійських царів Русса

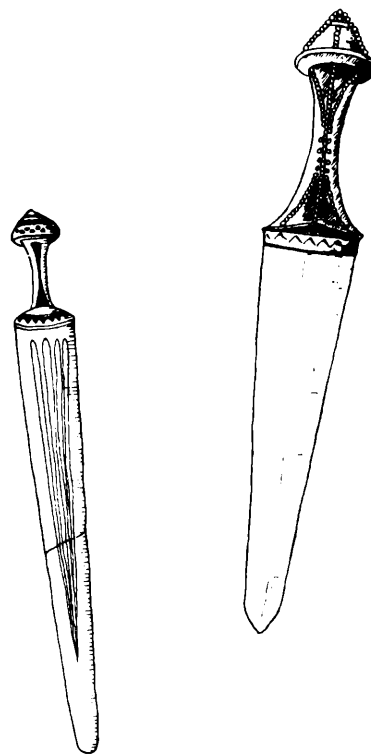
1-го і Саргона 2-го, який загинув в бою з ними.

Із археологічних розкопок знаємо, що кіммерійці з'явились на Україні десь з початком Доби Заліза. Вони виробляли прегарні мечі /як в Конана/ і займались управою землі, випасанням худоби і воюванням. Жили вони на степах і в Кримських Горах.

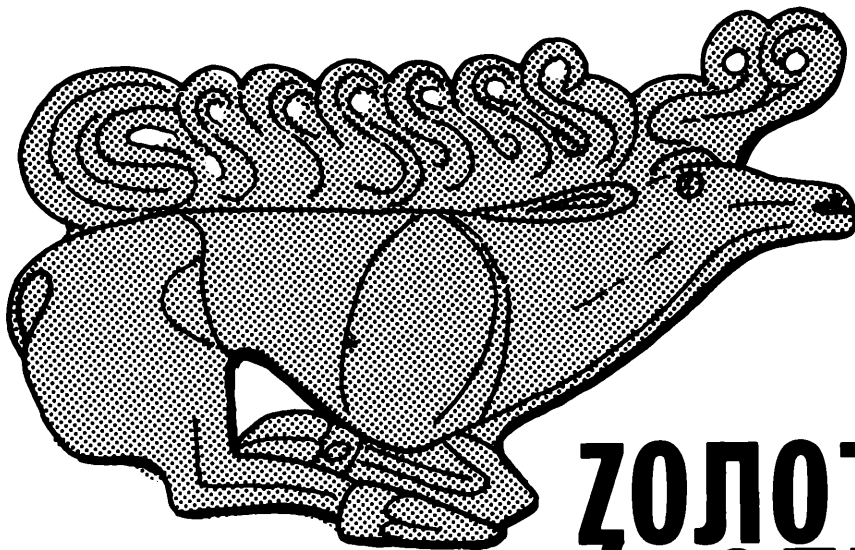
Що ж сталось із войовничими кіммерійцями? Десь в VIII-му чи VII-му столітті перед Христом витіснив їх з території України багато сильніший народ — скити. Можливо частина кіммерійців залишилась на Криму, під назвою таври. Але більшість з них, під проводом свого короля Лігдамиса /або Тугдаме по-ассирійському/, перейшла через Кавказ до Малої Азії, де вони завоювали значну частину півострова /який тепер вміщає Туреччину/.

І так, як бачимо, в легенді про Конана-варвара є дещо із нашої так цікавої пра-історії. Легенди не зникають—а продовжуються тисячами років . . .

Чорний Кіт

“Скитська амфора”

ЗОЛОТИЙ ОЛЕНЬ

ІЗ СИВИНИ ВІКІВ

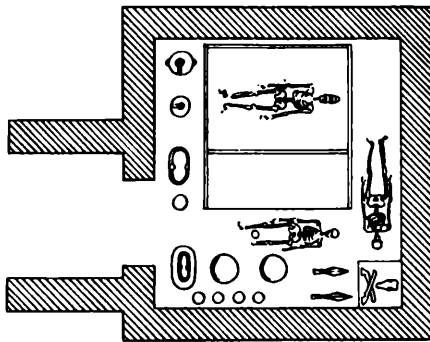
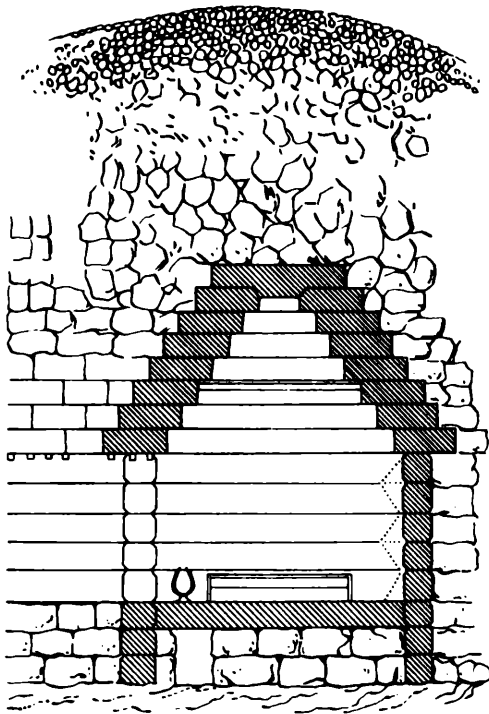
В 1975-му році приїхала була до Америки із СРСР незвичайна виставка: "Із країни скитів". Це здається вперше, що західній світ запізнався був із мистецтвом таємничих народів, які майже тисячу років заселяли степи України і рідної нам Кубані й Криму: скитів і сарматів. Виставка ця зробила була велику сенсацію — до цього часу люди на Заході вважали, що народи Східньої Європи це варвари, які аж до приходу християнської релігії мали лиш примітивне, натуралістичне мистецтво. Аж тут — виставка золотих виробів із могил-курганів України показала, що на сході Європи вже в першому тисячолітті перед Христом існувало мистецтво, якого могли позаздрити старинні греки, єгиптяни, чи інші славні народи!

Скитське мистецтво не було примітивне, а високо витончене, делікатне, із високорозвиненим смаком. Це переважно вироби із золота, срібла, бронзи. Скити виробляли теж гарні речі із дерева, шкури, текстилів — але з цих речей до сьогодні мало заховалось. Мистецтво їхнє є в так званому "звіринному стилі"; на виробках переважають зображення оленів, леопардів, коней, птиць, а теж мітичних звірів, наприклад грифонів. Пізніше скити зображували теж людей, тож ми маємо добре поняття, як виглядали скитські воїни, як вони вдягались, як воювали.

Звіринний стиль скитів дав нам деякі прекрасні твори мистецтва. Головно славний золотий олень, який клячить із піднесеною головою. Кожна лінія на цім олені обдумана, високомистецька. Олень зроблений із приблизно 14 фунтів золота і є понад стопу завдовжки. Думают, що оригінально він був причіплений до щита якогось скитського князя, як його родинний знак—тотем.

Хто це були ті скити і чому були вони такі багаті і мали стільки золота?

Скити, це були індоевропейські племена, які говорили мовою, яка подібна до сьогоднішньої іранської мови. Вони прийшли на Україну десь в VIII-у столітті до Христа, правдоподібно із сходу, із Каспійського моря. Це були кочовики-номади. Вони не мали сталих міст, чи навіть сіл, а переходили з місця на місце, випасаючи худобу і коні. Як і всі інші номади, скити були добрими воїнами і часто нападали на сусідів. Про них з острахом писали греки, як теж мешканці Малої Азії і Месопотамії. Але скити зуміли жити відносно мирно із нашими нащадками-слов'янами, які в цей час заселяли лісостепи і лісові околиці України, де займались хліборобством. З ними скити торгували. Скити торгували теж із греками, які в цей час жили в містах на побережжю Чорного Моря на Півдні

України, на Криму, на Кавказі. Греки купували в скитів збіжжя, а платили їм за це золотом і різними виробами. Скити самі землі не управляли, але збіжжя купували в наших предків-слов'ян. З часом скити через цю торгівлю стали дуже багаті. Але

їм не треба було нічого — лиш коней і худоби, бо життя номада просте і невибагливе. Тому вони свої багатства “носили на собі”: золоті прикраси, зброю, одяг. Варто було побачити скитського короля, як їхав він на війну!

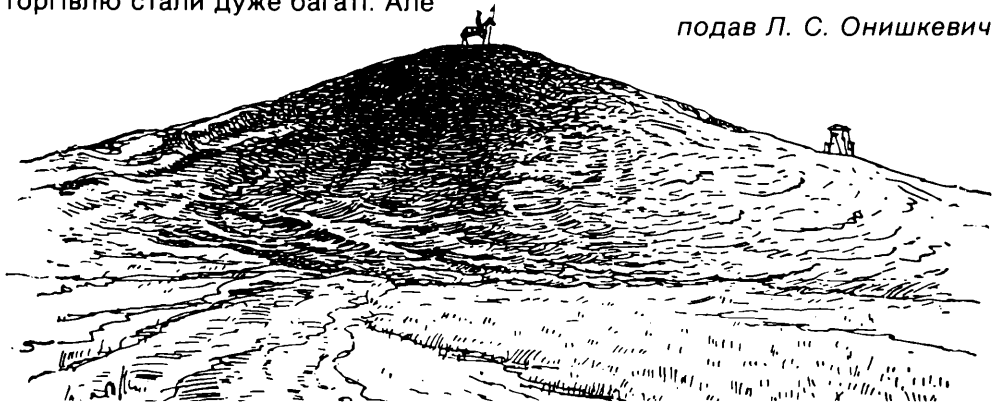
Коли такий король помер, то ховали його в високій могилі на степу, а з ним разом його зброю, одяг, прикраси, коней, слуг, навіть жінок. На Україні є тисячі таких курганів-могил, з них більшість ще не розкопаних. В цих могилах археологи-науковці відкривають скарби золотих прикрас і зброї.

Греки так полягали на збіжжя, мід і іншу їжу, яку вони привозили із Скітію, що без цього був би великий голод в Греції. Це добре зрозумів був перський цар Дарій, який хотів був завоювати Грецію. Щоб підкорити греків, Дарій вирішив знищити скитів і в цей спосіб відтяти довіз харчів до Греції. Дарій вибрався на Скітії із величезною як на цей час армією — із 800,000 воїнів. Але скити, які були неперевершені в війні на конях, розгромили армію Дарія впрах, так, що Дарій повернувся до Персії лиш із горсткою своїх вояків.

Про цю війну поміж персами і скитами писав славний грецький історик Геродот. Він залишив нам багато інформації про скитів, яких греки високо поважали. В Геродота й інших грецьких істориків є численні згадки про звичаї і релігію скитів, про їхню техніку — головню металургію, про скитську медицину, тощо. Ті ділянки були дуже високо розвинені в скитах.

Скити залишили значний слід на культурі слов'ян, які жили тоді в Україні. В народньому мистецтві знаходимо часто залишки “звіринного стилю” старинних скитів. Зокрема не раз зустрічаємо мотив оленя, якого так часто зображували в золоті войовничі скити.

подав Л. С. Онишкевич

ЗВІДКІЛЯ ВЗЯЛОСЬ ПИСЬМО НА УКРАЇНІ?

ВСТУП

Нераз, коли читаємо українську книжку, чи журнал, думаємо собі: чому українці вживають іншої азбуки, як інші народи, серед яких ми живемо: американці, канадці, німці, австралійці і інші. Чому вони пишуть так званою “латинкою”, а ми “кирилицею”, яка хоч подібна, але інакша. Звідкіля взялась ця азбука?

В нашій мандрівці в минуле дослідім, як розвинулось письмо, зокрема як прийшло воно на Україну.

НАЙДАВНІШІ “ЗАПИСИ”

Початків письма можна дошукуватись у примітивних малюнках людини кам'яного віку. На каменях, скелях, стінах печер примітивна людина “записувала” свої почування, розказувала про пригоди на ловах, старалась причарувати природу. На Україні знайдено чимало таких печерних малюнків, які походять із сивої давнини, десятки тисяч років тому. На рис. 1 бачимо рисунки із славного заповідника “Кам'яна могила”, а на рис. 2 бачимо зображення людей та рослин на стінах печери біля села Баламутівки. Рисунки походять із кінця Старо-Кам'яної доби.

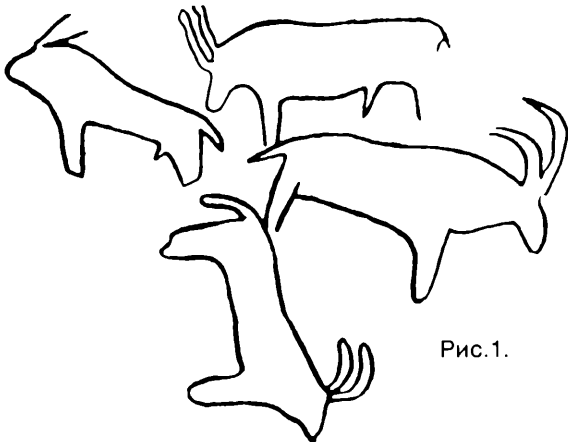

Рис.1.

Скажете — такі печерні рисунки, це ще не письмо. Але печерна людина вміла вже робити й інші “записи”, які вже справді можуть вважатись справжніми початками письма. І так в селі Гінці коло Збруча, на Україні, знайдено кістку мамута / дивись рис. 3./ на якій начеркнені регулярні вирізи.

Недавно А. Маршак з Гарвардського університету доказав, що ця кістка а теж численні подібні кістки, це перші календарі, на яких зазначено фази місяця та інші явища природи. Отож — 30,000 років тому, ще за льодової доби, примітивний ловець мамутів на Україні вже обсервував небесні тіла і свої обсервації записував на мамутовій кістці.

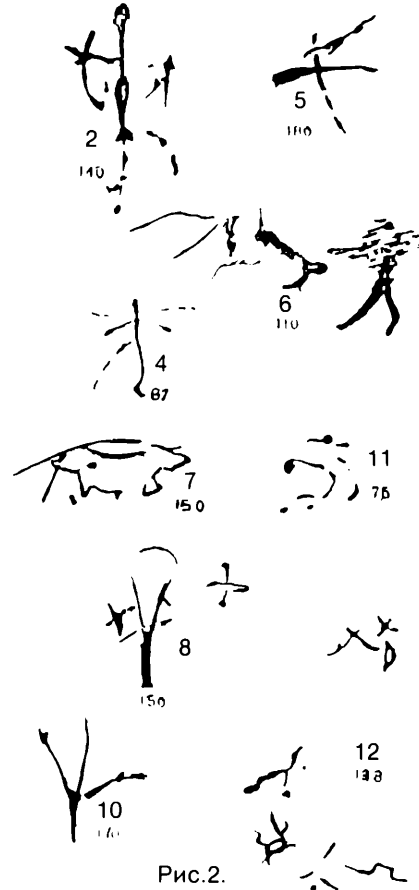

Рис.2.

ВІД ПЕЧЕРНИХ МАЛЮНКІВ ДО АЗБУКИ

Якщо уложити ряд рисунків запорядком, то можна написати вже певну історію. І так з примітивних малюнків первісної людини витворилось перше справжнє письмо, яке складалось із “ідеограм”, себто букв-слів, де на кожне слово була окрема “буква”, чи рисунок. В старинному Єгипті таке письмо звалия “гієрогліфи” Зчасом, протягом тисяч років гієрогліфи спрощувались, спершу в так зване “гієратичне”, а дальше в “демотичне” письмо. На основі останнього створилась перша в світі, фенікійська азбука — письмо, в якому були букви не на слова, чи склади, а на звуки.

З фенікійської витворились майже всі інші азбуки світу: грецька, арабська, жидівська, різні азійські. Можна сказати, що азбуку винайшла людина лиш один раз. Народи, які не прийняли безпосередньо, чи посередньо фенікійської азбуки, до сьогодні пишуть ідеограмами — наприклад китайці, які вживають десятки тисяч "букв".

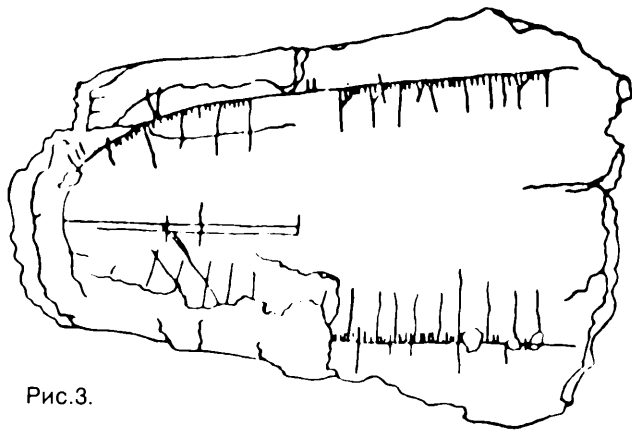

Рис.3.

ПЕРША АЗБУКА НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Всі європейські країни вживають азбук, які походять від грецької. На заході Європи римляни перетворили грецьку азбуку в так звану "латинку", а на сході Європи виворились глаголиця і кирилиця.

Перша на Україні вживана була азбука грецька — десь від кінця 2-го тисячоліття перед Христом, до кінця першого тисячоліття по Христі. Прийшла вона на українські землі із грецькими купцями-поселенцями, які побудували свої міста на побережжі Чорного моря. Численні грецькі написи знаходимо в таких містах: Ольвії, Тірі, Херсонесі, Понтикапеї іт. д. /гляди рис. 4/.

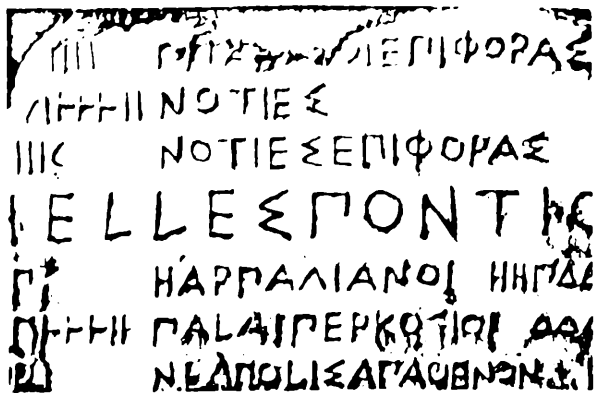

Рис.4.

Від греків грецьку азбуку перебрали були й інші народи, які жили на українських землях: скити, сармати, таври, меоти, а теж наші предки — ранні слов'яни. Скити, наприклад, вживали грецької азбуки на своїх монетах. На рис. 5. бачимо монети з іменами скитських царів: Саріяка /1 і 2/ Каніта /3 і 4/, Танусака /5/, Акросака /6/ і Айліса /7 і 8/.

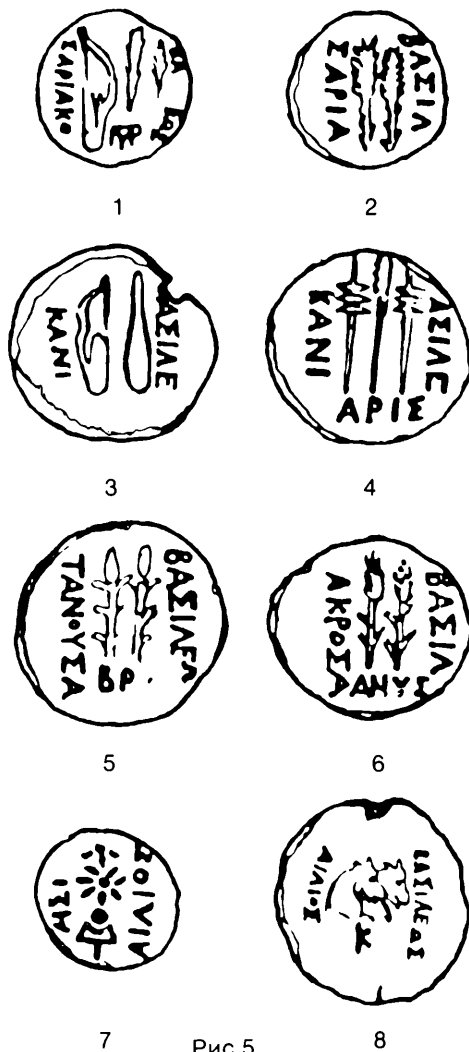

Рис.5.

ПИСЬМА СТАРИННИХ СЛОВ'ЯН

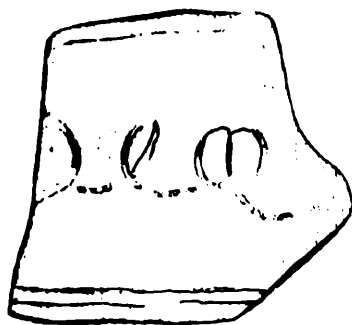
На українських землях вже з другої половини 1-го тисячоліття перед Христом жили племена, які вже з певністю були ранніми слов'янами. В археології вони знані, як Зарубинецька, а потому Черняхівська культури. В історії знані вони як "венеди" й "анти". Про них ми, покищо,

ще не багато знаємо. Однак знаємо, що грецька азбука була досить поширена, головню поміж купцями, які торгували з греками.

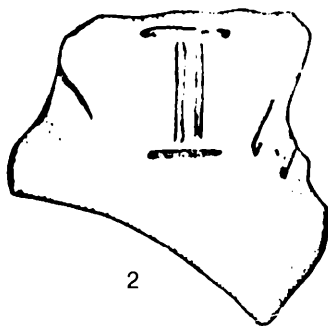
Є згадки і про інше письмо ранніх слов'ян — про так звані "черти і різи", що це була відміна Германського "рунного" письма, яке принесли на Україну готи, або пізніші варяги. Інші ж утотожують "черти і різи" із різними знаками, які знаходимо часто на черепках з того часу — гляди рис.6.

З часів Черняхівської культури /2-е століття перед Христом до 5-го століття по Христі/ залишились теж цікаві "хліборобські календарі" на глечиках. /дивись рис. 7/. Календар у формі колеса навколо глечика, поділений на місяці. Зазначені там свята /русальне, обжинки і. т.д./, а теж події в життю хлібороба: коли сіяти збіжжя, коли збирати і т.д.

Правдоподібно "черти і різи" не були письмом, яке дозволяло б писати літописи, чи листи, а лиш системою знаків, яких уживали в торгівлі, тощо.

1

2

Рис.6.

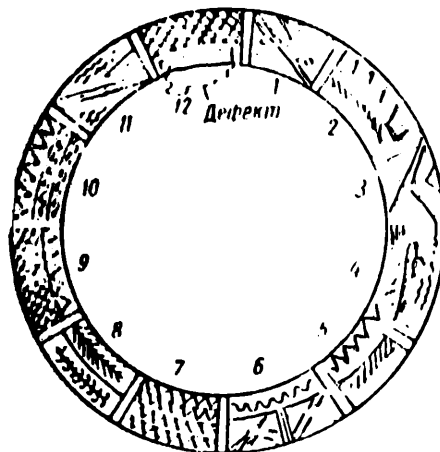

Рис.7.

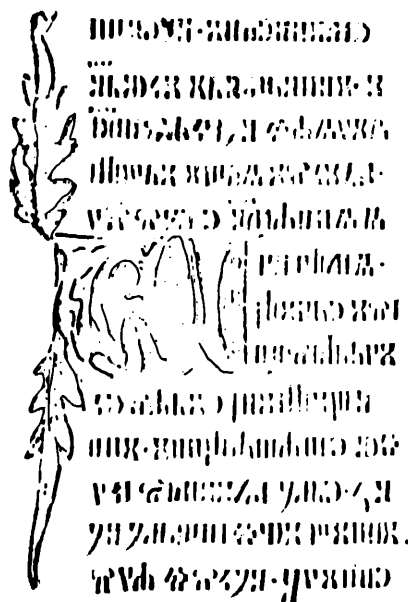

Рис.8.

КИРИЛИЦЯ І ГЛАГОЛИЦЯ

До 9-го століття по Христі наші предки вживали переважно грецького письма. Ще за часів Київської Русі грецька азбука була широко вживана, поки не витіснила її кирилиця.

Першою слов'янською азбукою була, однак, не кирилиця, а глаголиця. Уложили її св. Кирило і Методій /правдоподібно/ десь в половині 9-го століття. Кирило і Методій були християнськими місіонерами, які наvertали слов'ян на християнську віру. Родом були вони з Македонії, хоч проповідували переважно в Моравії. Для слов'ян уложили вони глаголичну азбуку, щоб перекласти Святе Письмо на слов'янські мови. Азбука ця /гляди рис. 8/ мала досить важкі, скомпліковані букви і не прийнялась широко. Зокрема на Україні залишилось дуже мало глаголичних записів /лиш 2, чи 3/.

Для упрощення уложено інше слов'янське письмо — кирилицю. Правдоподібно цю азбуку уложили учні Кирила і Методія і назвали її “кирилицею” в честь св. Кирила.

Найдавніший кириличний напис на території Київської Русі є на амофорі з верхнього Дніпра. Походить він з початку Х-го століття. Написано: “гороухца” /гляди рис. 9/. Це перекладають як “гірчиця”, себто муштарда. Очевидно, в цей час письмо на Україні-Русі було вже широко розповсюджене — не лиш між князями, чи вченими, але й поміж звичайними купцями, ремісниками, тощо.

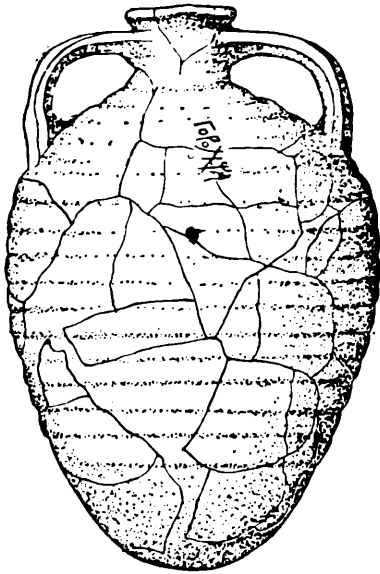

Рис.9.

По хрищенню Русі письмо ще більше поширилось. Володимир Великий заложив школи в Києві і інших містах, де вчились діти дружинників і бояр. З того часу залишились перші “азбуки-букварі” /гляди рис. 10./ Є теж численні написи на монетах /як наприклад на грошах Ярослава Мудрого, рис. 11, на металевих, кам'яних та інших виробках, тощо. Славний є наприклад так званий Тьмутараканський камінь”, на якому є подана віддаль від Тьмутаракані на Кубані до Керчу на Криму.

Як і сьогодні, так і тоді, люди любили писати по стінах. І так сьогодні знаходимо численні “графіті” на стінах старих будівель. Зокрема цікаві графіті-написи з княжих часів знайдено на стінах Софії Київської. Це ще один доказ, що в тих часах письмо було вже поширене на Україні навіть поміж простолюттям.

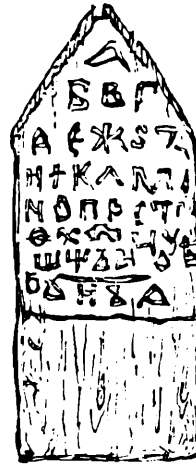

Рис.10.

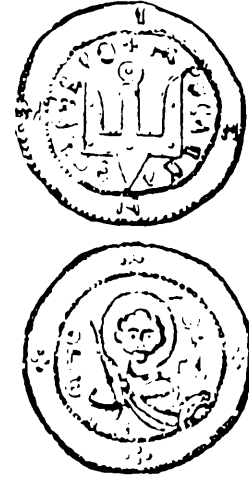

Рис.11.

Залишились з тих часів теж різні грамоти, договори, тощо. Зокрема дійшли до нас підписи різних історичних осіб, як наприклад Анни Ярославни /гляди рис. 12/.

Книги і державні грамоти писали тоді на пергамені. Однак пергамен був завжди дорогий, тож для особистих листів, тощо, часто вживали березової кори. Такі “берестяні грамоти” заховались головню на північних землях Київської Русі /напр. в Новгороді/, де на це були більш сприятливі кліматичні умовини гляди рис. 13/.

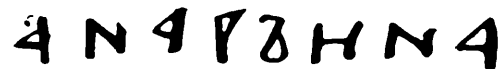

Рис.12.

КНИГИ

Найважливішими залишками письменности були завжди книги. З часів княжої Русі дійшли до нас численні книжні пам'ятки. Були вони, очевидно, писані ручно, переважно ченцями-монахами. Часто ті книги багато прикрашені, оздоблені різними орнаментами, заставками, ініціалами, а то й малюнками-мініатурами, які бували нераз високої мистецької вартости.

Переважно книги були в цей час релігійного змісту: євангелії, молитовники, тощо. Славна, наприклад, Остромирівська Євангелія з років 1056-7 /гляди рис. 14/.

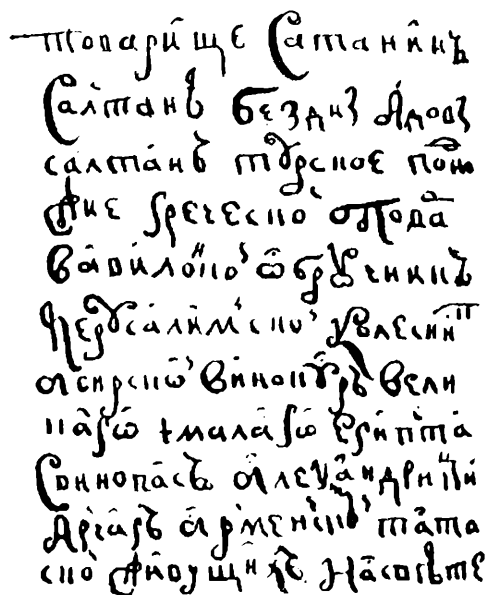

Рис.17.

Протягом років мінявся стиль письма. Зокрема гарне й орнаментальне було письмо з часів "Козацького Барокка" — гляди, наприклад, початок славного листа запорожців до турецького султана із рукописного збірника з початку XVIII століття /рис. 17/.

Із середини XV століття починають появлятися друковані книги. Щораз більше книг появляється друком, щораз менше — рукописів.

Любомир Онишеквич
/за пластовим журналом
"В Дорогу з Юнацтвом"/

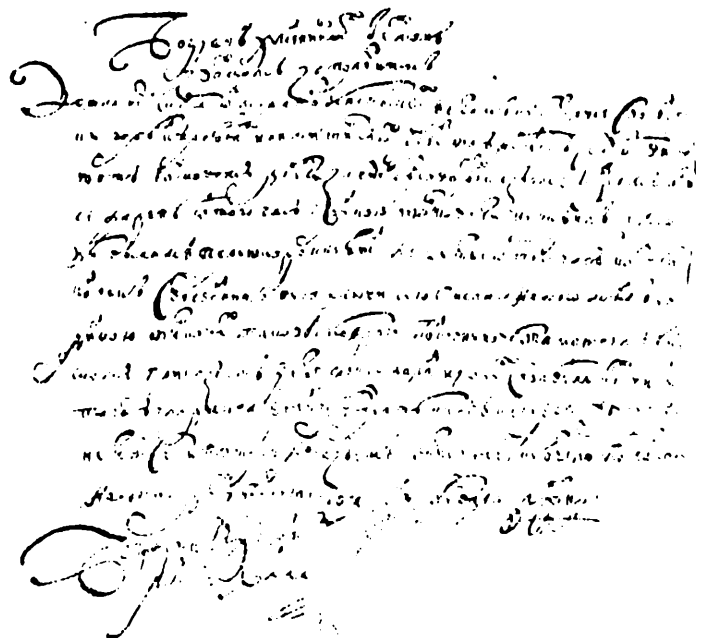

Рис.18.

ІЗ СТАРОВИННИХ ЛЕГЕНД

ТАЄМНИЦЯ ЗМІЄВОГО ОСТРОВА

На Чорному морю є білий острів. Старинні греки так і звали його: ЛЕВКОС — білий. Сьогодні він належить (до України, до Одеської області) і звуть його ЗМІЄВИМ островом. Бо сьогодні там ніхто не живе — острів покритий руїнами старовинних святинь, а в цих руїнах криється безліч сміїв. Але старі моряки розказують дивні речі про цей зміїний острів: кажуть, що якщо приплисти до нього в місячку ніч то на острові чути дивні звуки — брязкіт мечів, ніби то там палка битва. Тож знову — співи й крики, немов би там йшов гучний бенкет.

Хто ж там б'ється, хто бенкетує?

Щоб відповідь дати на цю таємницю, вернімось дві з половиною тисячі років взад, коли наше Чорне море звалось ще на Понтус Евксінус, а по цьому морю плавали галери старинних греків ...

Греки вірили, що в морю жив божок — Нерей. Він мав 50 дочок-нереяд, але найкращою з них була русалка Тетис. Її краса була така, що до неї залицявся не лиш батько всіх океанів — Посейдон, але навіть сам Зевс, всемогутній пан Олімпу. Але богиня Теміда передсказала, що Тетис породить сина, який буде сильніший від свого батька, тож боги Олімпу побоялись одружитись з прекрасною Тетис. Зате віддали їй за смертного: Пелея, короля Тессалії. Теїс спершу не хотіла виходити заміж за звичайного короля — адже до неї залицявся був сам Зевс! Але хитрий кентавр Хірон перехитрив її і вона тки одружилась із Пелеєм. Їм народився син, якого назвали Ахіль.

Ахіль був надзвичайно відважний, сильний — найкращий воїн у Греції. Коли він ще був малий, йому виворожили, що згине він в битві. Матір його, Тетис, яка дуже любила його, вирішила запобігти тому. Вона маленького його занурила в чарівні води ріки Стикс, яка тече в підземеллях Аду. Від цієї води тіло Ахілла стало безсмертне: його не могла поранити ні стріла, ні меч, ні ніяка зброя. Лиш п'ята його була незачарована, бо Тетис тримала його за п'яту, коли занурювала в води Стиксу. Лиш через цю п'яту — славу "Ахіллову п'яту" — можна було забити славного героя.

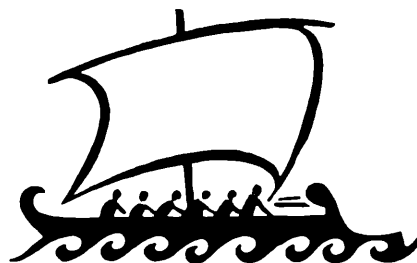
Ахіль довершив багато героїчних подвигів і вславився на цілу Грецію, як найкращий воїн. Тож, коли розпочалась Троянська війна, його очевидно взяли греки, як свого чемпіона. Про його подвиги під Троєю сліпий співець Гомер уложив славу поему Іліяду. Ахіль переміг в бою найбільшого воїна Трої — Гектора. Але не довелося йому побачити упадку Трої, бо хитрий бог Аполлон пустив затроєну стрілу, яка попала просто в Ахіллову п'яту. Від цього помер славний герой. Греки хотіли поховати його в величому гробівці, але мати Ахілла, нерейда Тетис, забрала його тіло на Змієвий Острів, де й поховала його, близько до рідних йому нерейд.

Греки, які жили над Чорним Морем, головню в таких містах на Україні як Ольвія над Дніпровим лиманом, мали велику пошану до Ахілла. На Білому Острові збудували йому величні святині, приносили

йому щедрі жертви.

Але ніхто не важився ночувати на Змієвому Острові. Тоді — вірили греки — Ахіль вставав із своєї могили й забавлявся. І ніхто смертний не наважувався перешкодити найбільшому воїнові Троянської війни.

Юрій Лось

АРГОНАВТИ НА ЧОРНОМУ МОРЮ

Один з найцікавіших романів сучасної Української наукової фантастики зветься "Аргонавти Всесвіту" В. Владка. В цій романі розказується про модерних моряків-космонавтів, які в ракеті летять на планету Венеру, подібно, як колишні аргонавти їхали в Колхідіку за золотим руном ...Хто ж були ці первісні аргонавти?

Міт про аргонавтів тісно пов'язаний із Чорним морем, по яким вони плили. Казка починається від нещасних дітей Фрікса і Гелли, які мусіли втікати від поганої мачухи, яка хотіла їх вбити. Бог Гермес подарував їх чарівного барана із золотою шерстю /руном/. Цей баран міг літати: діти полетіли на ньому далеко на північ. Коли перелітали понад Босфор, бідна Гелла впала в діл і від того греки називали цей просмик до Чорного Моря — "Геллеспонт" — море Гелли. Золотий баран летів даліше понад Чорне море, поки не залетів на Кавказ, до країни Колхідіки. Там фрікс пожертвував барана богам, а його золоте руно подарував королеві Колхідіки, який повісив його на дереві і доручив страшному змієві стерегти його.

Вміжчасі в Греції зорганізовано велику експедицію, щоб золоте руно назад привезти до Греції. Провідником був герой Ясон, який збудував великий корабель Аргос. З ним їхали всі найбільші герої Греції: Геракль, Тезей, Орфей і багато інших. Від імені корабля названо їх "аргонавти". Вони плили довго по Чорному Морю, з численними пригодами. Вступали вони і на Крим. Вкінці приплили на Кавказ, до Колхідіки, де Ясон, про допомозі дочки короля Медеї, зумів забити страшного змія і вкрасти золоте руно.

Втеча з Колхідіки була теж повна пригод. Вкінці аргонавти доплили до дельти ріки Дунай і поплили вгору Дунаєм в Європу. Довго ще скитались по світі, поки вкінці не повернулись в рідну Грецію.

Колхідіка положена була в височенних горах-Кавказі, найвищих горах, про які знали старинні греки. Їх називали теж "Гори мов", бо в Кавказі завжди жило багато народів, які говорили і говорять різними мовами. Колхідіка, це правдоподібно теперішня Грузія — сусід України.

Із Кавказом пов'язаний ще інший грецький міт — міт про Прометея, який подарував вогонь людству. За це боги Олімпу дуже розлютились на Прометея і покарали його в цей спосіб, що прикували його до скелі в Кавказьких горах. Щодня прилітав жорстокий орел, який видирив із грудей нещасного Прометея його серце. Але Прометей був безсмертний і його серце за ніч відростало знову. Або, як писав Тарас Шевченко:

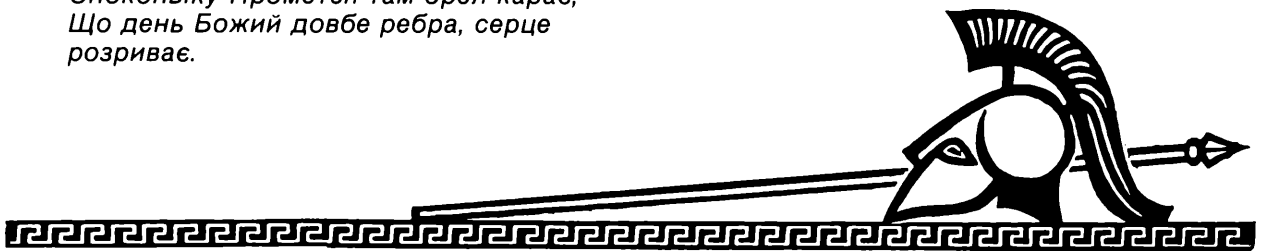
*За горами гори хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію попиті.
Споконвіку Прометея там орел карає,
Що день Божий довбе ребра, серце
розриває.*

*Розриває, та не вип'є живущої крові,
Воно знову оживає і сміється знову.
Не вмирає душа наша, не вмирає воля...*

Для Тараса Шевченка Прометей був символом невмірущої України. Прометей дав найбільший дарунок людині і за це мусів каратися. Але вкінці він був звільнений із своєї муки. /Звільнив його великий герой — Геракл./ Леся Українка так пише про Прометея:

*Ти Прометею, спадок нам покинув
Великий, незабутній! Тая іскра,
Що ти здобув для нас від заздрих
олімпійців,
Я чую пап її в своїй душі . . .*

подав Михайло Мохнатий

АМАЗОНКИ

Хто такі були Амазонки? В Південній Америці є величезна ріка, найбільша в світі, яка зветься Амазонка. Навіть на телевізорі є програма про мітичну жінку "Вондер Вуман", яка мала б походити з Амазонії, країни жінок-воїнів із надприродними силами. Звідкіля взялась легенда про цих мітичних войовничих дівчат?

Легенду про Амазонок започаткували старовинні греки і відноситься вона до жінок з ... України. Походить вона із часів, коли на південних степах України жили кочовничі сармати, чи савромати — народ, який говорив іранською мовою / подібно до скитів/. Сармати прийшли на Україну по скитах, деь приблизно 300 років перед Христом. Їхня культура подібна була до скитської: вони випасали худобу, не

будували міст, чи сіл, а переїздили з місця на місце. Як і скити, сармати прекрасно їздили на конях і були дуже войовничі. Але — в скитів воювали лиш чоловіки, а жінок вони тримали в таборі. В сарматів було інакше. В них воювали і чоловіки і жінки, а жінки часто відзначались великою хоробрістю.

Для греків це було дуже дивним. В греків теж воювали лиш чоловіки і побачити жінок з луками на конях було великим "чудом". Тож греки витворили цілий ряд легенд і оповідань про войовничих сарматок-Амазонок. Ці легенди й залишились по сьогоднішній день.

А дику, нестримну, непередбачену головну ріку Бразилії названо іменем наших землячок — Амазонкою.

Подав Юрій Лось

ІФІГЕНІЯ МІЖ ТАВРАМИ

На південному березі Криму гора-скеля, в якій видовбане неначе крісло. Люди звуть його "Престолом Іфігенії" і розказують, що колись давно-давно тут сиділа Іфігенія і щодня дивилась тужливо на південь, в напрямі рідної Елаади . . .

Хто ж це була ця Іфігенія? Що робила вона на українському Криму?

Міт про Іфігенію тісно пов'язаний із легендами про Троянську Війну. Вона була дочка грецького короля Агамемнона і його жінки Клітемнестри. Агамемнон був вибраний провідником грецького походу на Трою. Всі грецькі війська зібрались були вирушати кораблями в похід на троянців. Однак всі вітри затихли — не було й леготу, щоб надуть вітрила грецьких кораблів. Минав день за днем, а вітру не було — і похід не міг початись. Греки давали жертви й молились до своїх богів, але нічого не помагало.

Агамемнон, в розпучі вдався до віщунів-ясновидців, які сказали йому, що вітра не буде, поки він не принесе в жертву богам своєї найбільш улюбленої дочки — Іфігенії. Засмутився Агамемнон, бо не хотів віддати на смерть своєї дочки. Але не було ради. Якщо б він не зробив цього, то грецьке військо було б пропало в різних сварках і внутрішніх непорозуміннях.

Але Агамемнон знав, що Клітемнестра не віддасть добровільно своєї дочки. Тому він вдався на хитрощі: написав Клітемнестрі, щоб привезла молоденьку Іфігенію до Авліс, бо він хоче віддати її заміж за найбільшого героя грецького війська — Ахілля. Клітемнестра втішилась тим і привезла кільканадцятьлітню Іфігенію на попереджя. Тільки там довідалась вона, яка доля чекає її дочку.

Ахіль готовий був вирятувати Іфігенію від страти. Однак сама Іфігенія спротивилась тому: вона добровільно пішла на жертву богам, для добра честі свого народу, Греції. Її прив'язали на костир і підпалили — в жертву божкам.

Та богиня Артеміда, богиня полювання, пожалувала відважну Іфігенію і підставила замість неї на кострі серну. А Іфігенію понесла далеко—далеко, понад Чорне Море на Крим, в країну Таврів. Там Іфігенія стала головною жрекинею Таврів, які — в грецькій мітології — почитали Діву—Артеміду. Там, поміж легендарними Таврами прожила Іфігенія багато років, завжди поглядаючи понад сині хвилі Чорного моря до рідної Греції, очікуючи рятунку.

Вкінці цей рятунок прийшов, в особі брата Іфігенії — Ореста. Він прибув до таврії, де його зловили і старим звичаєм таврів мали принести в жертву своїй богині — Артеміді. Але головна жрекиня, Іфігенія, пізнала його і врятувала йому життя. Разом втекли вони в рідну Грецію. Деякі легенди розказують, що вони вкрали велику статую Діви-Артеміді і понесли її до Греції, де її почитали. Ще інші легенди розказують, що по смерті Іфігенія полетіла на Змієвий Острів, де вкінці стала жінкою славного Ахілля.

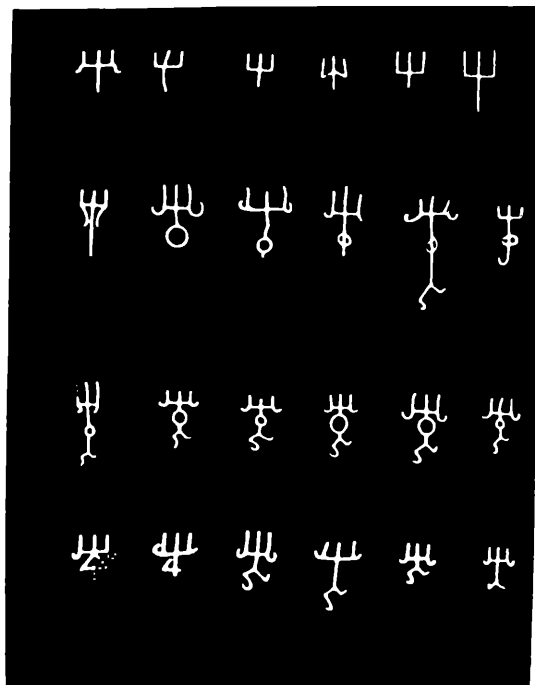
Постать легендарної відважної Іфігенії була оспівана в численних поемах, драмах, трагедіях. Писала про неї і наша Леся Українка, коли жила на Криму /у вільно-сенаторії, яка звалась "Іфігенія"/. Писала Леся:

*"І може . . . може, спом'януть в піснях
Славутню Іфігенію, що рано
Загинула за рідний край . . ."*

подав Михайло Мохнатий

ТАЄМНИЦІ ТРИЗУБІВ

Всі знаємо, що тризуб — це герб України. Але — чому? Звідкіля взявся цей дивний знак на нашій землі? Чому став він гербом нашої Держави?

Відповіді на ці питання окутані таємницею старини. Всі ми знаємо, що тризуб за княжих часів був родовим гербом родини Рюриковичів, які панували в Києві і інших містах старинної Русі за середньовіччя. Пізніше, коли постала модерна українська держава тризуб вибрано на герб Української Держави. Це все знаємо із лекцій українознавства. Але — чому Рюриковичі вибрали були собі тризуб на свій родинний герб? Нажаль на це питання відповідь не така ясна.

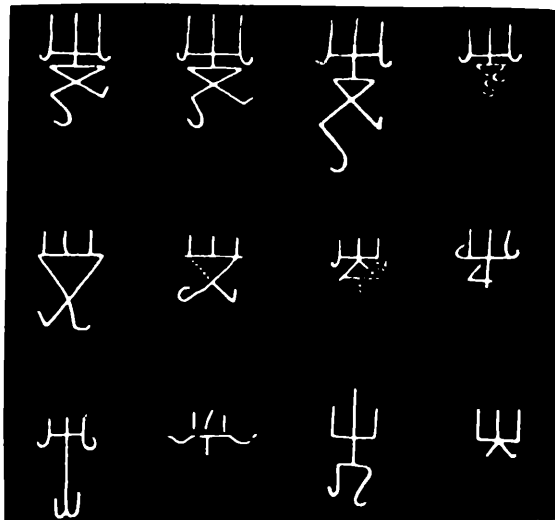
Різні старинні народи, які жили колись на Україні, вживали тризуб за святий символ — переважно символ сили і панування, головню над морем. Заховався до сьогодні тризуб зроблений із бронзи старинними скитами, які жили були колись на Україні. Цей тризуб, це правдоподібно теж святий родинний знак /тотем/, який був настромлений на палик, можливо оздоблений хоругвами, чи кінським хвостом /як пізніше бунчуки/. Його певно несли в бій старинні скитські воїни.

Вживали тризубів і інші старинні народи, зокрема таври і сармати на Криму. На стінах печер і старинних руїн, як теж на гробівцях і всіляких виробах, які археологи знаходять на Кримському півострові, часто знаходять різного роду тризуби, а теж "двозуби" /двозубів часто вживали теж Рюриковичі/.

Ось, наприклад, на малюнку бачимо різні тризуби із монет старинного Босфорського царства, яке існувало на території Криму й Кубані приблизно за часу Христа і пару століть по Христі. Ці тризуби із монет царів: Мітрідата VIII-го, Савромата I-го і II-го та Котия III-го. Ці царі були переважно сарматського роду, але були між ними теж і інші народності: таври, синди, меоти й інші.

Дальше слідує ціла серія тризубів із різних могил і гробівців Босфорського царства. Як бачимо, тризуби ці були різних видів, часом із колесом під сподом, часом із трикутником. Можливо, як і за часів Рюриковичів, кожний цар мав свій рід тризуба.

Деякі із цих кримських тризубів видаються нам досить дивними. Але вони подібні до пізніших тризубів Київської Русі, як побачимо нижче. Завжди ці тризуби були вживані, як родові, чи племінні герби визначних людей: царів, князів, чи інших провідників. Чи ж дивно, що й слов'яни, які жили на північ від скитів, сарматів, як теж інших народів Чорного моря, прийняли тризуб, як знак княжий, знак сили і власті?

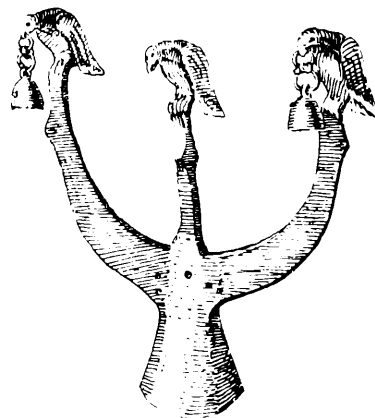
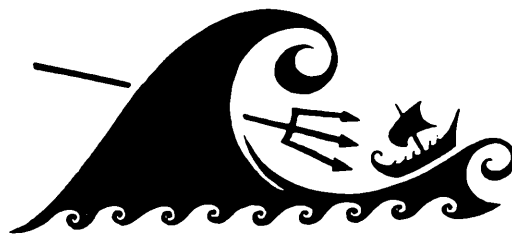
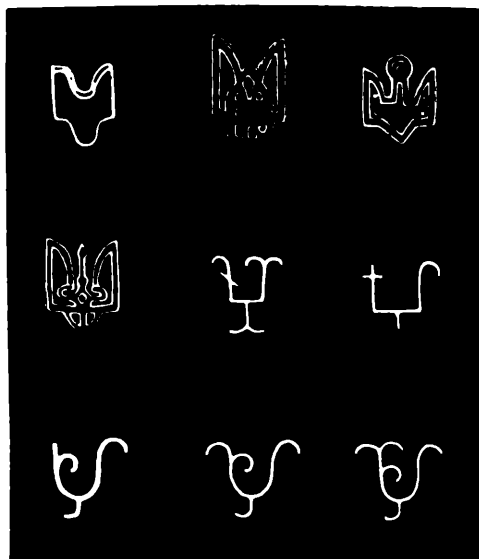
Старинні греки, які жили над Чорним морем на території сьгоднішніх українських земель, теж вживали тризуба, але для них це був знак моря, чи радше бога моря — Посейдона /римського Нептуна/. Посейдон часто рисований із списом-тризубом в руці. Тим тризубом він ловив рибу. Знак посеїдонового тризуба часто трапляється на монетах римських міст над Чорним морем: адже вони полягали на морській торгівлі і для них бог моря був найважливішим і найголовнішим божком. Культ бога моря — Посейдона — особливо поширений був поміж греками Чорномор'я. Можливо, що Посейдон був спершу богом Чорного моря, а вже пізніше став загальним богом моря.

Тризуба вживали й ранні словянські племена /анти/, які жили на Україні ще перед часами Київської Русі. Ось на рисунку тризуби із рукояті меча із приблизно IV-го стол. по Христі. /Знахідка із Полтавщини./

За часів Київської Русі тризуб, як ми вже сказали, поширився по всіх українських землях і став княжим символом сили і влади. Знаємо багато родів тризуба з цих часів, деякі з них подані на рисунках.

І так, наш тризуб, наш герб має дуже, а дуже старинну історію, яка сягає сотні років перед Христом. Може колись вчені історики й археологи розгадають загадку: звідкіля взявся тризуб на Україні?

подав Любомир Онишкевич

Тризуб, його походження, розвиток і примінення.

1. Грецька монета з Прієни в М. Азії, V-IV ст. до Хр. — 2. Монета з Пантикапеї, III ст. по Хр. — 3-5. Тризуби на монетах кн. Володимира Вел., Святополка і Ярослава Мудрого. — 6. На цеглі княжої палати у Києві X ст. — 7. На цеглі у Володимирі Волинському XII ст. — 8-9. На металевих відзнаках XII-XIII ст. — 10. Митні знаки з Дорогичина XII-XIII ст. — 11-16. Мотиви тризубів у старо-українських рукописних книжках XIII-XVII ст. — 17. На ювелір. виробі XIII ст. — 18. Знаки на цеглі катедри в Чернігові і на посуді к. Канева. — 19. Знаки на цеглах і посуді з Остерського Городка (Історич. музей в Чернігові). — 20. Знаки на посуді з Києва і „голосників” св. Софії (За М. Міллером). — 21. Тризуб тмутороканського князя Мстислава Володимировича Хороброго, XI ст., різаний на кістяній платівці напуччя. — 22. Знаки з руїн Федорівського монастиря у Києві і на перстені знайденого на руїнах княж. палати у Києві. — 23. Знаки опов. пльомби зі Звенигорода к. Львова і на перстені зі Святого Озера коло Чернігова. — 24. Мідяний жетон з Києва і метл. штампка знайдена В. Хвойком біля Десятинної церкви.

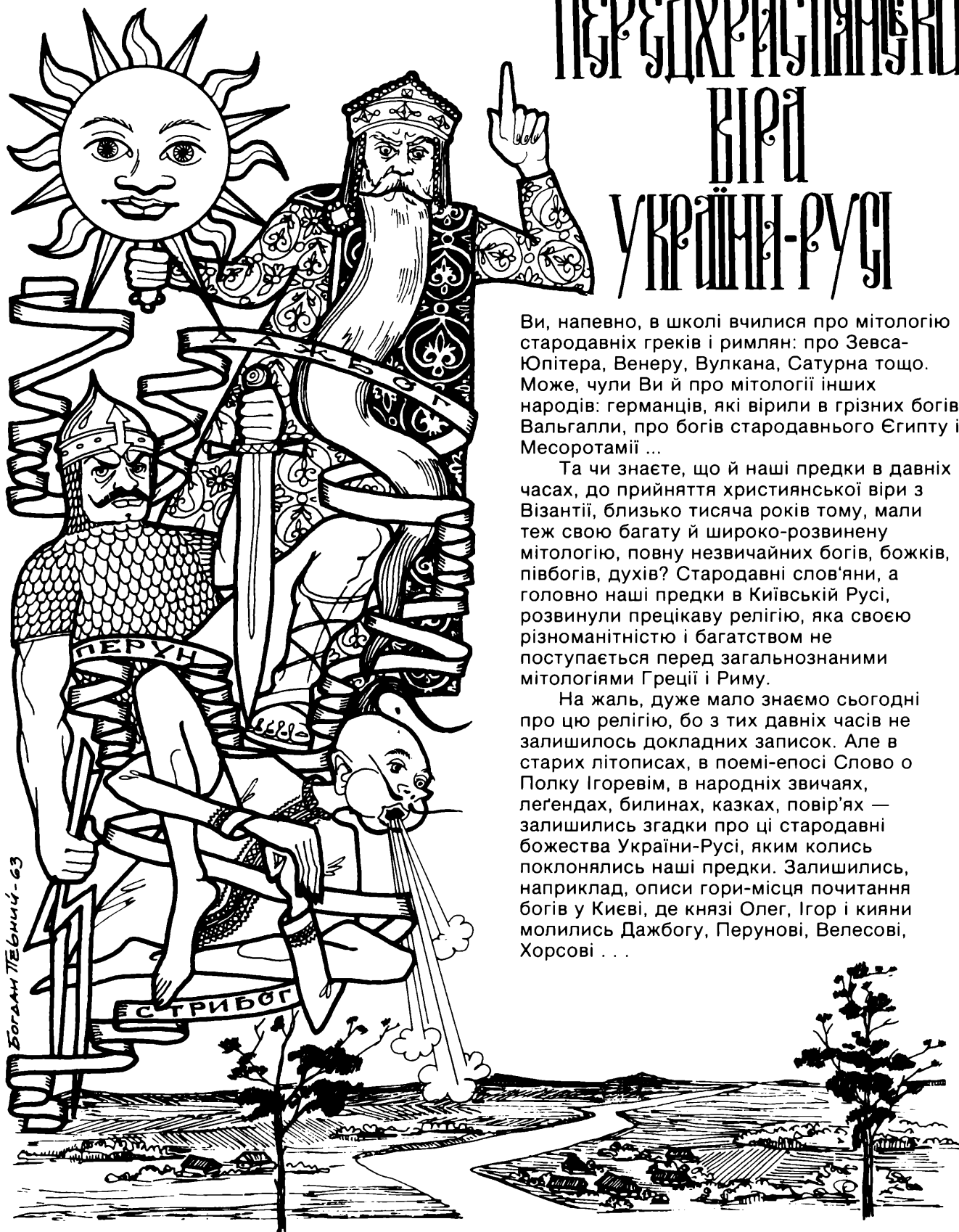
/за Січинським/

ПРЕДХРИСТИАНСЬКА ВІРА УКРАЇНИ-РУСИ

Ви, напевно, в школі вчилися про мітологію стародавніх греків і римлян: про Зевса-Юпітера, Венеру, Вулкана, Сатурна тощо. Може, чули Ви й про мітології інших народів: германців, які вірили в грізних богів Вальгалли, про богів стародавнього Єгипту і Месоротамії ...

Та чи знаєте, що й наші предки в давніх часах, до прийняття християнської віри з Візантії, близько тисяча років тому, мали теж свою багату й широко-розвинену мітологію, повну незвичайних богів, божків, півбогів, духів? Стародавні слов'яни, а головню наші предки в Київській Русі, розвинули прецікаву релігію, яка своєю різноманітністю і багатством не поступається перед загальнознаними мітологіями Греції і Риму.

На жаль, дуже мало знаємо сьогодні про цю релігію, бо з тих давніх часів не залишилось докладних записок. Але в старих літописах, в поемі-епосі Слово о Полку Ігоревім, в народніх звичаях, легендах, билинах, казках, повір'ях — залишились згадки про ці стародавні божества України-Русі, яким колись поклонялись наші предки. Залишились, наприклад, описи гори-місця почитання богів у Києві, де князі Олег, Ігор і кияни молились Дажбогу, Перунові, Велесові, Хорсові ...

1

2

3

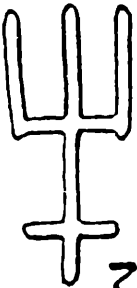
4

5

6

7

8

9

10

11

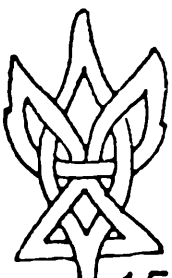
12

13

14

15

16

17.

18

19

20

21

22

23

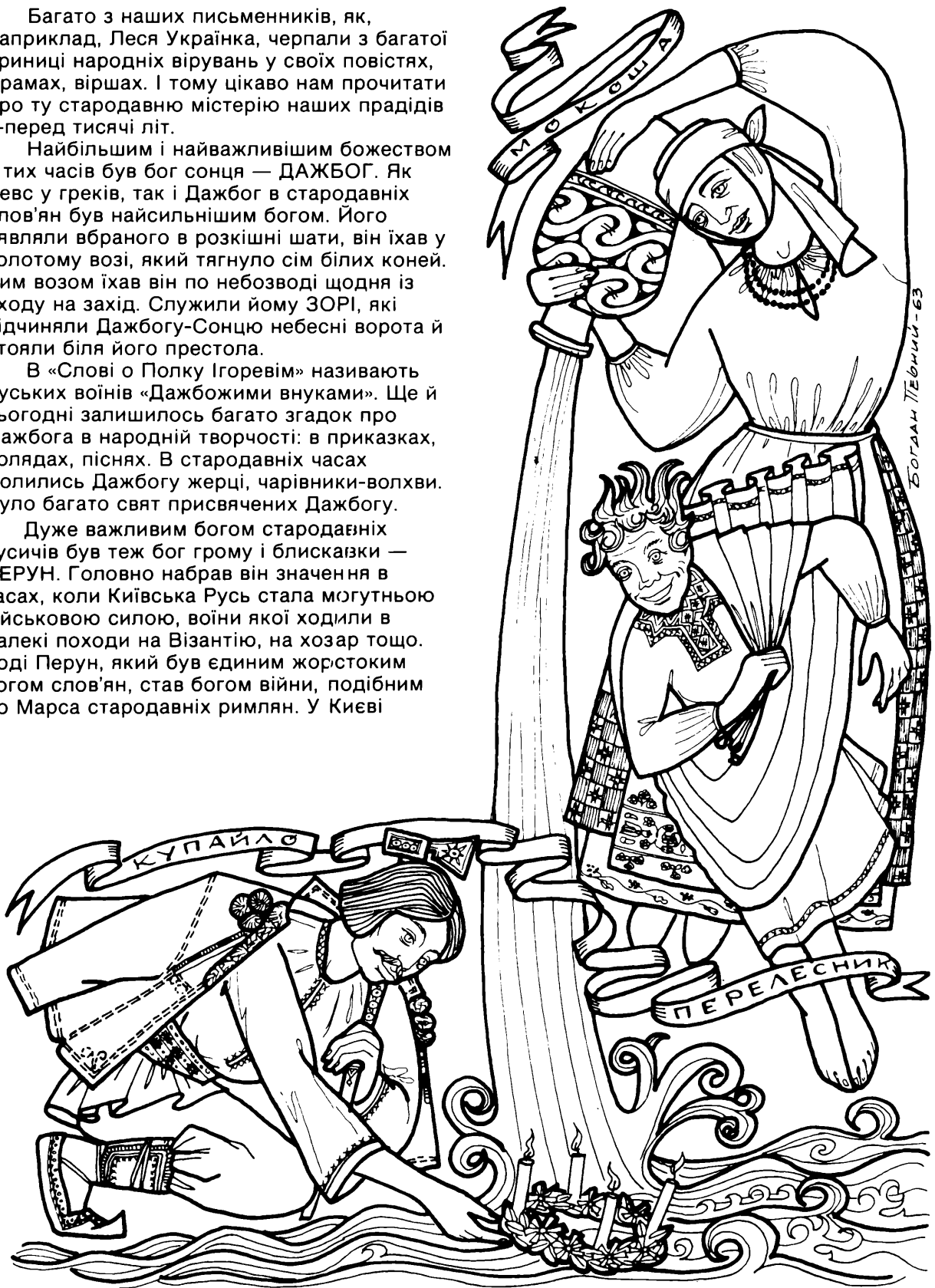
24

Багато з наших письменників, як, наприклад, Леся Українка, черпали з багатої криниці народніх вірувань у своїх повістях, драмах, віршах. І тому цікаво нам прочитати про ту стародавню містерію наших прадідів з-перед тисячі літ.

Найбільшим і найважливішим божеством з тих часів був бог сонця — ДАЖБОГ. Як Зевс у греків, так і Дажбог в стародавніх слов'ян був найсильнішим богом. Його уявляли вбраного в розкішні шати, він їхав у золотому возі, який тягнуло сім білих коней. Тим возом їхав він по небозводі щодня із сходу на захід. Служили йому ЗОРІ, які відчиняли Дажбогу-Сонцю небесні ворота й стояли біля його престолу.

В «Слові о Полку Ігоревім» називають руських воїнів «Дажбожими внуками». Ще й сьогодні залишилось багато згадок про Дажбога в народній творчості: в приказках, колядах, піснях. В стародавніх часах молились Дажбогу жерці, чарівники-волхви. Було багато свят присвячених Дажбогу.

Дуже важливим богом стародавніх русичів був теж бог грому і блискавки — ПЕРУН. Головно набрав він значення в часах, коли Київська Русь стала могутньою військовою силою, воїни якої ходили в далекі походи на Візантію, на хозар тощо. Тоді Перун, який був єдиним жорстоким богом слов'ян, став богом війни, подібним до Марса стародавніх римлян. У Києві

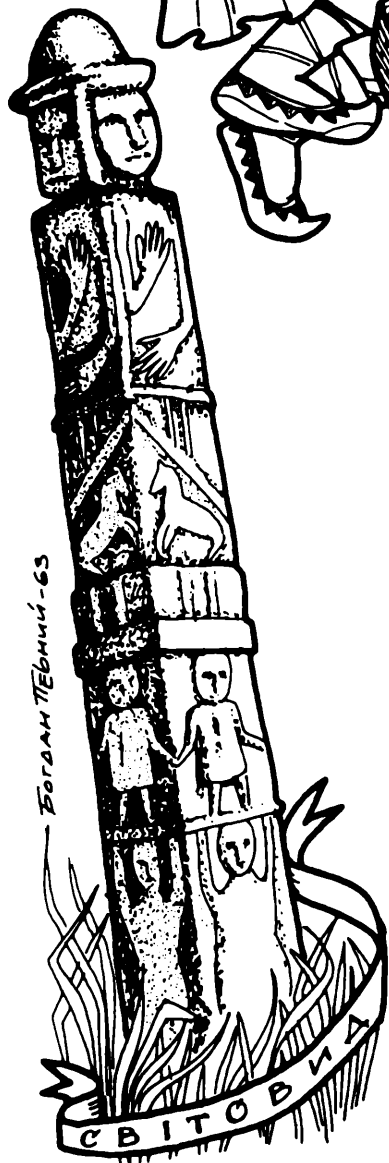

поставили Перунові статую-ідола, який мав срібну голову і золоті вуса. З тих часів залишились документи перемир'я князя. Олега з греками, в якому християнські греки присягали на хрест, а Олегова дружина — на Перуна. Перун був теж зв'язаний з бурями і хмарами, а дерево дуб було йому присвячене.

З погодою був зв'язаний теж інший бог — СТИБОГ. Про нього не залишилось багато інформації; в «Слові о Полку Ігоревім» називають вітри «внуками Стрибожими», тож він був правдоподібно богом вітру. Бог СВАРОГ — був батьком Дажбога, богом неба. ХОРС, якого згадують не раз в старинних записках, був богом вогню і полум'я.

Багато дослідників думають, що Дажбог, Сварог і Хорс, це все одна і та сама постать, яка була божеством сонця і гарячі, а через те і богом неба, і богом вогню. Пізніше це трилике божество розділено і створено трьох різних богів з різними іменами.

Найкращою і найцікавішою богинею стародавніх наших предків була ЛАДА. Ще сьогодні згадується Лада в піснях про любов і кохання, а zalюблені пестливо називають себе: «Ой ладо-ладочко моя ти!», або «Ладо ти мій!» Ось як описує письменник Яр Славутич цю богиню краси, любови й подружнього щастя:

*«А з води зростає Лада,
Рястом прибрана богиня,
Між зеленого патаття
Посміхається блакитно ...»*

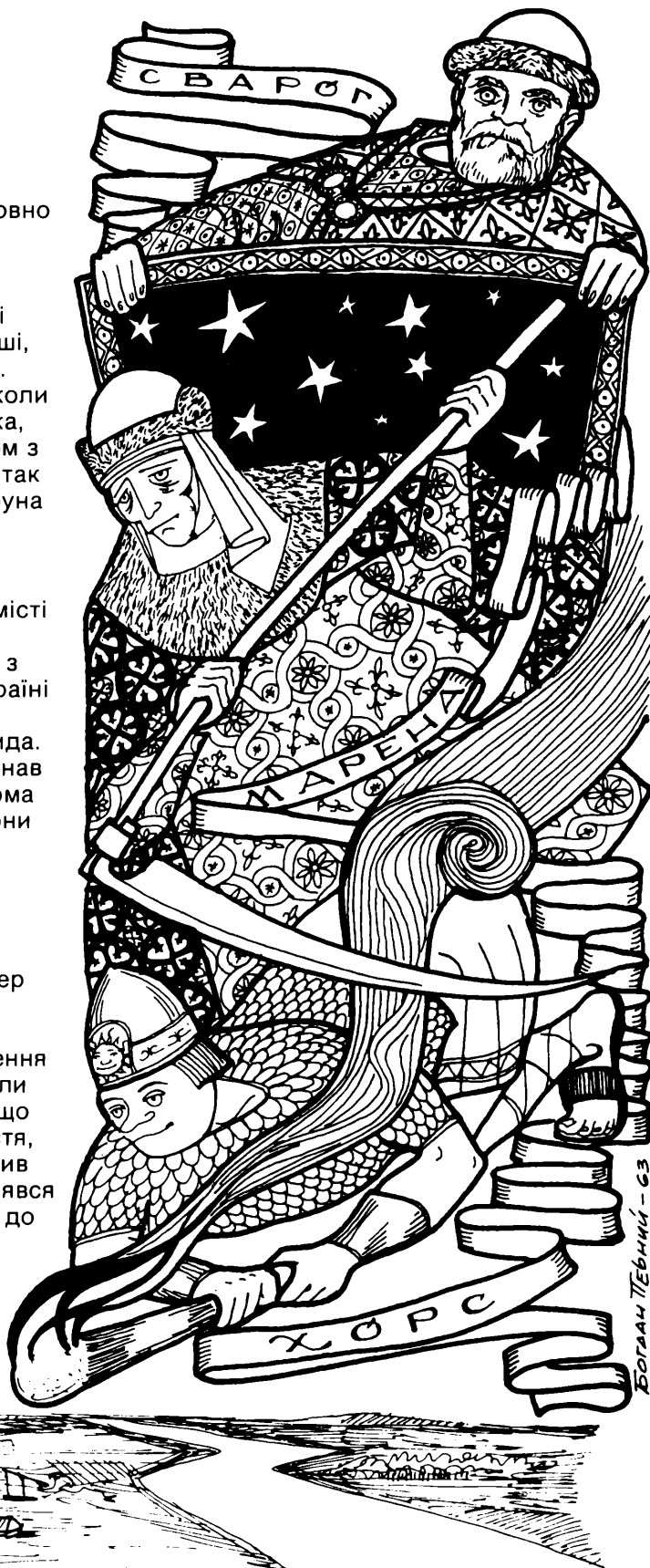
Бог ВЕЛЕС (або ВОЛОС) був богом сільського господарства, багатства, головно худоби. До сьогодні в деяких околицях України залишився звичай по обжинках звивати пучок колосся, який називали «бородою Волоса». Тому що пастухи, які пасли худобу, часто складали пісні і вірші, Волос став також опікуном поезії і співу.

За часів могутності Київської Русі, коли коні стали такими важливими для війська, Волос став опікуном кінноти, отже, разом з Перуном став богом війни і могутності, так що князь Олег присягав на Волоса і Перуна при різних мирних договорах.

Бог СВЯТОВИД (або СВІТОВИД) прийшов до нас із заходу, від прибалтицьких слов'ян. Там, у святому місті Арконі (біля Балтицького моря) була збудована Святовиду величава святиня, з величезним позолоченим ідолом. На Україні ж знайдено було коло річки Збруча в Галичині меншого ідола-статую Святовиди. Святовид, як показує його ім'я, бачив і знав все, тому то й зображували його з чотирма обличчями, зверненими на чотири сторони світу.

Про богиню МОКОШУ знаємо дуже мало. Одні вважають її богинею вод, матір'ю русалок, опікункою свіжої води. Другі думають, що вона опікувалась вівцями, вовною, прядінням. Це й дотепер зберігся вислів «Ой, Мокоша обстригла вівцю!»

ПЕРЕЛЕСНИК-ЛІТАВЕЦЬ цій уосібленню метеору. Коли стародавні слов'яни бачили метеорит над чиеюсь хатою, то вірили, що це летить Перелесник, приносячи нещастя, сіючи іскри вогню. Перелесник теж любив зводити на манівці людей: Він часто являвся в вигляді улюбленої людини і намовляв до

палкого кохання. Звичайно вірили, що людина потім вмирала. Одним словом, Перелесник був втіленням нечистої сили, яка приводила людину до гріха. Ось як описує Перелесника Леся Українка:

*Спадав летючою зорею в хату,
А в хаті гарним парубком ставав.
З облесними речами і очима
Він їй приносив дорогі дарунки.
Стрічки коштовні й золоті квітки ...*

Залишилось в українському народі до сьогодні дуже багато звичаїв, зв'язаних з КУПАЛОМ або КУПАЛОМ. Купальне свято по приході християнства перемінилось у свято св. Івана Хрестителя, але це свято ще часто називають святом Івана Купала. Багато ще залишилося вірувань і звичаїв, пов'язаних з цим святом: хлопці й дівчата розкладають вінки на воду тощо. Часом теж будують із соломи й патикив опудала-ідоли, прикрашають їх стяжками і хустками. Дівчата роблять опудало, яке називають МОРЕНОЮ, а хлопці окремо опудало — КУПАЛА. Потім їх закопували або палили, за Купалом плакли-жалували, а за Мореною ні. Тому вважають, що Купало був колись богом гойности, молодости, найбільшого розквіту природи. щастя, а Морена була

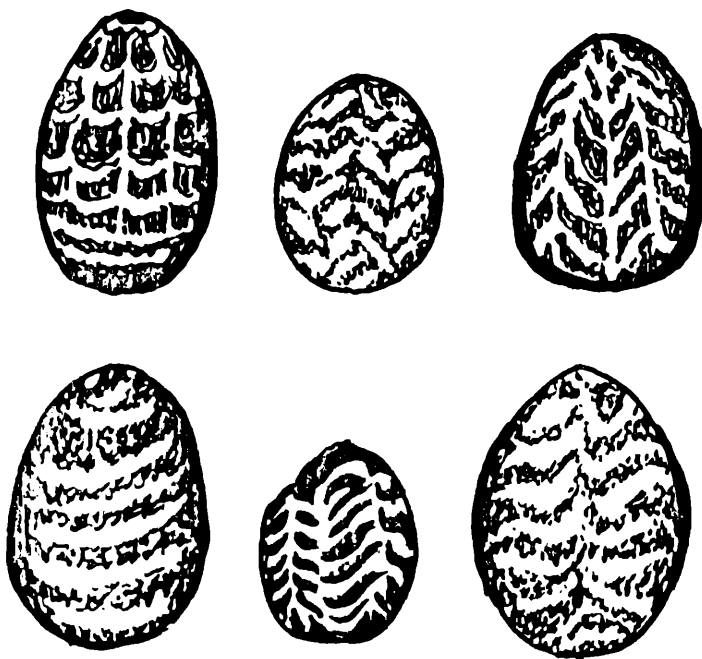
богинею смутку й смерти. Але про Морену ми дуже мало знаємо, бо про неї залишилось дуже мало слідів. Багато дослідників вважають її богинею води і весни.

Про Купала знемо багато більше, головню через численні звичаї, які залишились в нашому народі. Це був веселий бог, приносив щастя, мав магичну силу над рослинами. Майже всюди в Україні в ніч Купала шукали квітку щастя, ворожили, забавлялись.

Пов'язаний з культом Купала був культ другого божка молодости й кохання — ЯРИЛА. Це був бог весни, весняного пробудження в природі, рослинності. Ярило приносив сонячне тепло, пробудження весни, весняний, радісний світ, молодечу свіжіть, бадьорість, хоробрість, кохання ...

Така то була віра наших прапредків. Було ще багато інших богів і божищ, про яких до нас не дійшло майже ніяких відомостей. Наприклад, в Слові о Полку Ігоревім згадується про Траяна, про Карну і Жлю тощо — але хто це такі були — не знаємо.

*подав: СМ, ілюстрації: Богдан Певний /за
пластовим журналом "ЮНАК"/*

ПИСАНКИ КНЯЖОЇ ДОБИ

ПИСАНКИ КНЯЖОЇ ДОБИ

Ми, зачаровані райдужними кольорами наших великодніх писанок, зовсім забули одну дуже цікаву і порівняно багату вітку кераміки княжої Русі-України, т. зв. "київські", а часом—"руські" глиняні писанки.

В археології та в історії українського мистецтва княжої доби глиняні випалені вироби у формі яйця, покриті кольоровою поливою і на ній — "писані" — непрозорою поливою взори, мають назву "київських" або "руських" глиняних писанок. Ці писанки, як і інші пам'ятки княжої доби можна розглядати з різних аспектів. Одні досліджували їх як культові предмети зв'язані з поганськими віруваннями дохристиянської Русі. Другі вбачали в них об'єкти внутрішньої і зовнішньої торгівлі наших прадідів. Мистецтвознавців княжої доби глиняні писанки цікавлять своїми зображеннями — розписом. Ще інших інтригують спосіб їх виготовлення та вмілість майстрів-кераміків, тощо.

Немає здається сумніву, що в дохристиянській добі України наші предки-погани приписували писанкам якусь "божу" силу, яка впливала з їх вірувань. А втім, і наші великодні писанки є далеким-

далеким відгомном поганства, і тільки під впливом християнської віри вони "похристиянщилися" /напр. християнські елементи взорів, "писання" їх під Великдень, тощо, а тепер стали тільки зразками нашого давнього народного мистецтва. На те, що руськокиївські глиняні писанки були в торговельно-обмінному обігові за межами Русі, вказує факт, що їх найдено під час археологічних розкопок на території Польщі X-XI сторіч /пр. в Крушвіці/ та в Скандинавії. Є теж вказівки, що і на території такої самої Русі-України вони були в обігові поза центрами їх виробництва.

За археологічними даними знаємо около 100 київських писанок. З них близько 70 найдено в 20 місцях на території колишньої княжої Русі, а решту поза її кордонами. Згадаємо, що не всі ці писанки збереглися до нашого часу. Частину їх знаємо лише з припадкових згадок або з дуже загальних описів, невистарчальних для наукових дослідів. Аналіза збережених писанок вказує, що вони були "вироблені" з глини різних відтінків від сіро-рожевої до червоної і рідко з білої. Внутрі мають невелику порожняву, де перед випаленням вкрито камінець або кусок випаленої глини, які під час стрясання писанок видають звук-таракотіння. Тільки небагато писанок не мають "таракальців". На долішньому, ширшому бігуні писанки мають круглі отвори. Поверхня всіх писанок є покрита однокольоровою поливою буро-бронзового, зеленого, зеленкавого і рідко жовтого кольорів, та буро-чорного із сріблито-металевим відблиском гематита.

Ці останні є здається виробами майстрів-гончарів Великого Новгорода, бо саме там під час археологічних розкопів знайдено глиняні випалені поливані, з металічним відблиском плитки, якими в княжій добі мастили долівки храмів і палат князів та багатих бояр. Поверхня писанок розписана зображеннями непрозорою поливою жовтого, зеленого і рідко бронзового кольорів.

Степан Гела

/Скорочено за плавним журналом
В ДОРОГУ З ЮНАЦТВОМ/

ТАЄМНИЦІ УКРАЇНСЬКИХ ЗАМКІВ

Кам'янець-Подільський Замок

Від Редакції: Україна покрита сотнями руїн старинних замків, яких мохом-порослі камені розказують про таємниці минулих днів. Ми запросили українського архітекта, Тита Геврика, щоб розказав нам дещо про тайни цих свідків нашої старини.

В середині XIII ст. татарська інвазія та напади литовських князів, і польських та угорських королів послабили міць Русі-України. Свідки тих тяжких часів нашої історії — це численні фортеці та замки, руїни яких височать на землях Волині, Галичини, Поділля та Закарпаття.

Одною з цікавіших оборонних споруд України є Верхній замок у волинському місті Луцьку. Замок збудовано в XII—XVI ст. його могутні вежі (високі на 80 стіп) та потужні стіни (30-36 стіп) височать над широкою долиною двох річок. У стрільчастих арках в'їздових брам відчувається вплив модної тоді готики, а ренесансові деталі вікон свідчать про перебудови XVI ст. Замок збудавано на півострові. Для поліпшення умов оборони перешийок, що вів на півострів, перекопали глибоким ровом і наповнили водою. У мирні часи через рів перекидали місток на ланцюгах. В замку містився собор, палац, будинки шляхти та міське управління.

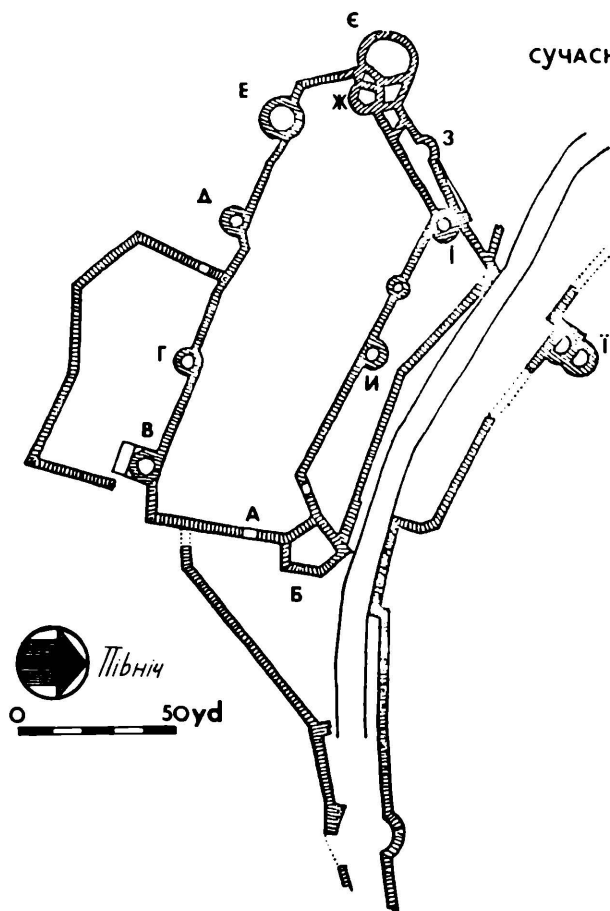
Ще величніший замок є в місті Хотині на Дністрі. Історія того замку сягає в глибоку давнину. Його побудували ще до появи вогнепальної зброї, тобто до першої половини XIV ст. Вважають, що тут була твердиня галицьких князів. До наших днів замок дійшов у порівняно добрім стані.

Плян замку—досить правильний квадрат з малими виступами в різних місцях та округлими вежами на рогах. Від заходу і сходу замку є дві сильні квадратові вежі. Стіни замку досягають 90-120 стіп височини та 15-18 стіп товщини. Перед південним муром замка іде глибокий рів завширшки на 70 стіп, посеред якого стоїть кам'яна підпора підйомного моста. Особливістю Хотинського замку є те, що його мур є з зовні прикрашені викладеним з цегли орнаментом.

Цікавими є замки князів Сенявських у Межибожі (XIV-XVI ст.) та князів Острозьких у Острозі (XV-XVI ст.) Ці твердині мають більш декоративних рис. Їх башти та верхи оборонних мурів прикрашують деталі ренесансового стилю. У дворах є елегантні аркади, багаті входи, різьблені муровані окраси.

Поряд з великими замками існували й невеликі твердині, як наприклад церква у Сутківцях побудована в 1470-их роках. Це дво поверхова будова—нижня частина служила для церкви, а верхня пристосована для оборонних цілей з бійницями для гармат і рушниць.

Справжньою перлиною українського оборонного будівництва є місто Кам'янець Подільський де збереглися численні пам'ятки оборонної, церковної та цивільної архітектури XIV-XVIII століть. Замок заснували в другій половині XIV ст. князі Корнятовичі і від тоді він славився як недоступна фортеця. Місто розташоване на високому плято у гирлі річки Смотрич.

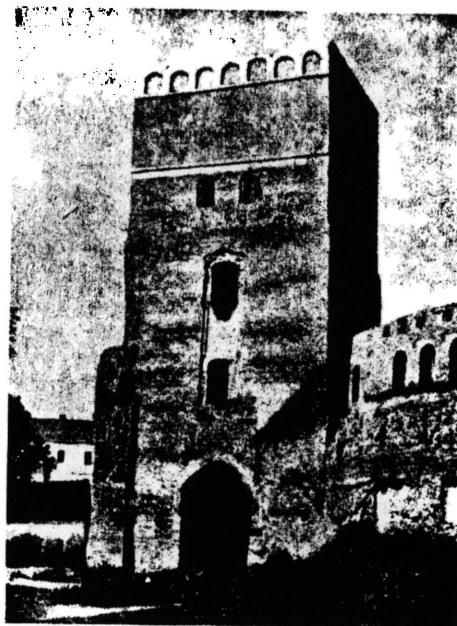
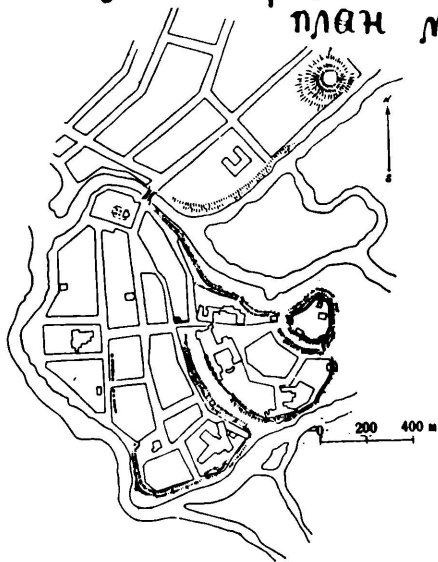
сучасний вид замку
ПЛАН

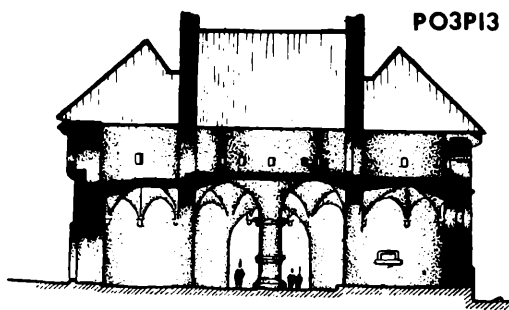
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ЗАМОК

- А. Візлова вежа
- Б. Чорна вежа
- В. Панська вежа
- Г. Колпака вежа
- Д. Лядська вежа
- Є. Ново вежа
- Ж. Денна вежа
- З. Мала вежа
- И. Лядскорунська вежа
- І. Рожанська вежа
- і. Водна вежа

Верхній замок в місті Луцьк

Віздова брама і
план міста

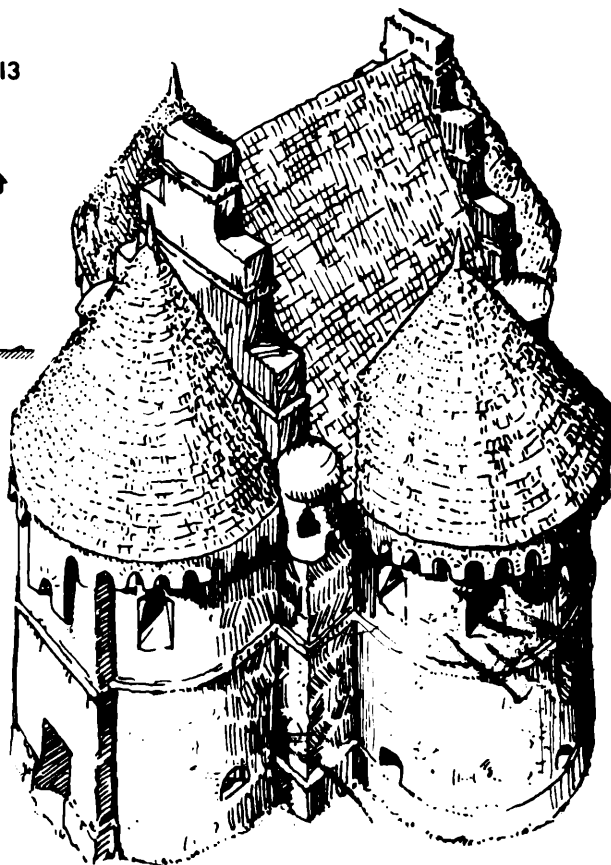

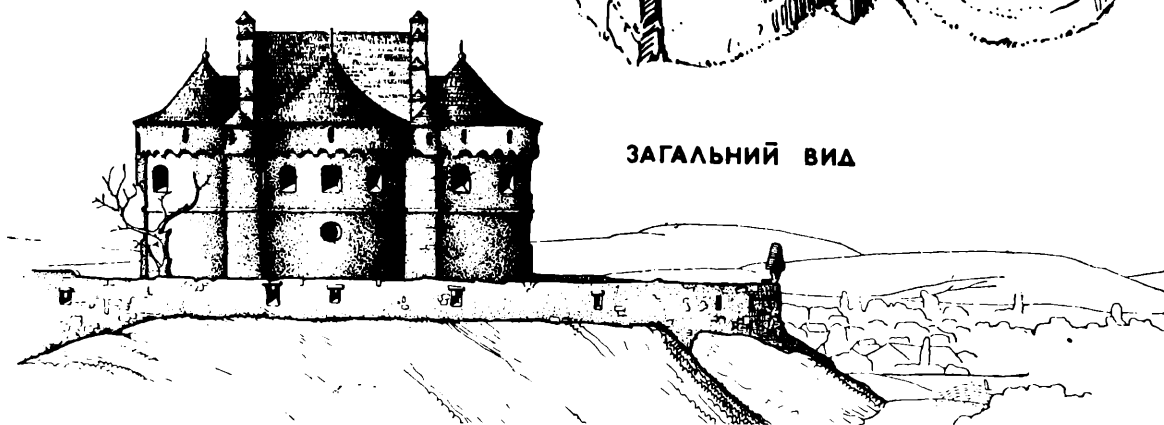
РОЗРІЗ

**ЦЕРКВА - ТВЕРДИНЯ
ПОБУДОВАНА
НОЛО 1476 РОКУ
В СУТНІВЦЯХ**

0 5 10yd

ЗАГАЛЬНИЙ ВИД

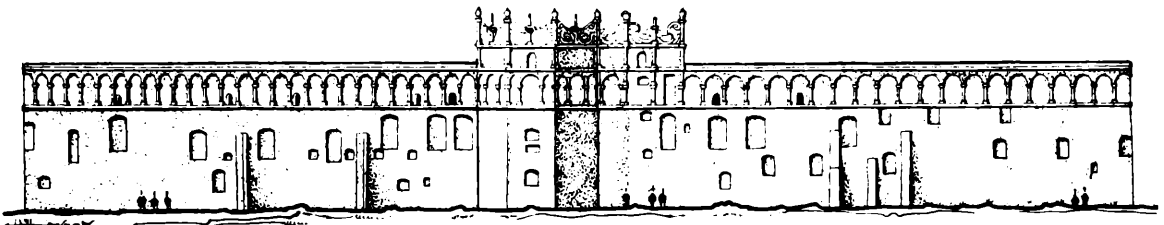

Береги річки стрімкі і неприступні. До міста можна дістатися лише з перешийка де в XV-XVI ст. побудовано могутню фортецю.

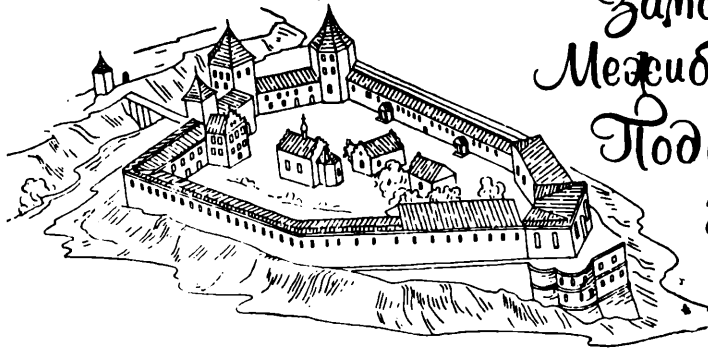
Мури і башти Кам'янецького замку підтримували переважно коштом місцевого купецтва і міщанства. Кам'янець-Подільський був важливим пунктом в обороні проти татарів і турків. Тому цей Замок підтримували навіть римські Папи. І так, Папа Микола I у 1450 р. видав буллу, щоб католики замість паломництва до Риму, дарували гроші на укріплення Кам'янця Подільського. Свої гроші дарували Кам'янцеві також Пани Юлій II та Лев X.

У вересні 1621 р. підчас війни Туреччини з Польщею та козаками під проводом гет. Сагайдачного, півмільйонове турецько-татарське військо султана Османа не здобуло славної фортеці. Наскільки це була міцна кріпость знаємо з записок офіцера артилерії де-Гелерта з 1698 року. Щоб пробувати здобути Кам'янець—Подільський замок треба було мати 200 мортир, 18,000 бомб, 60 важких гармат з 2,500 куль до кожної, 80,000 центнерів пороху і багато більше! Кам'янець-Подільський замок ніколи не був здобутий ворогом.

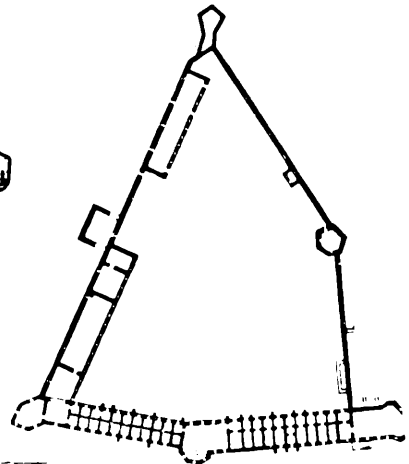
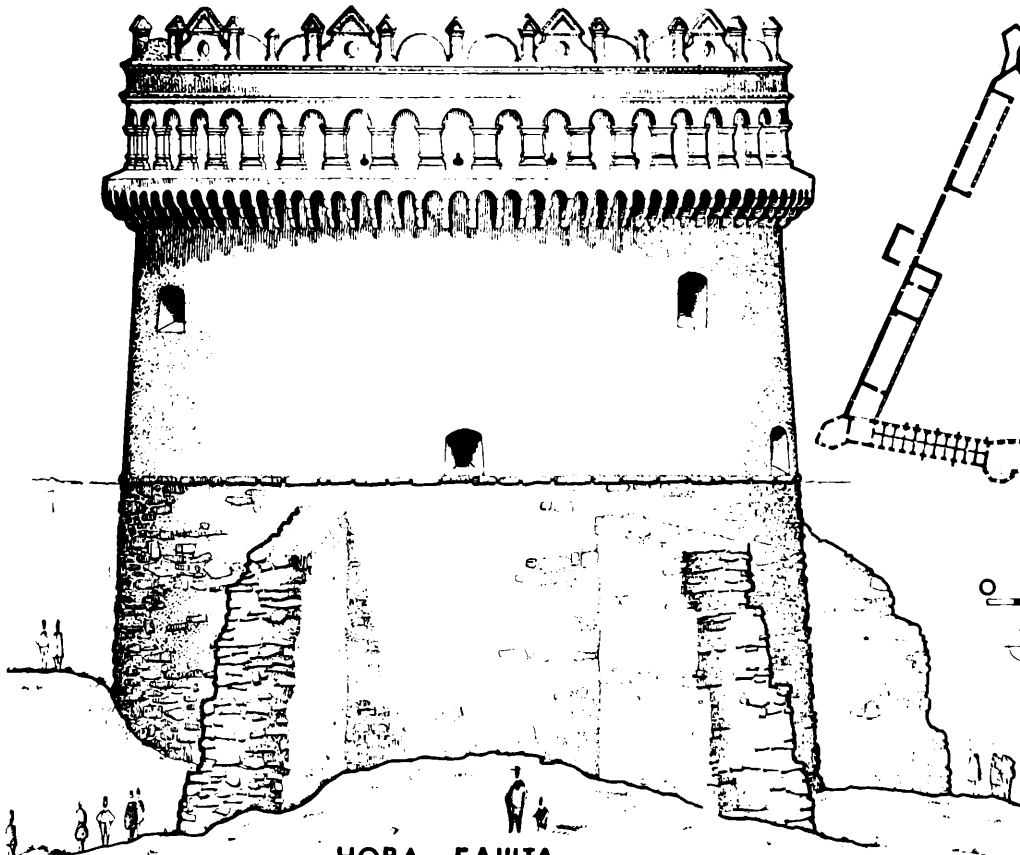
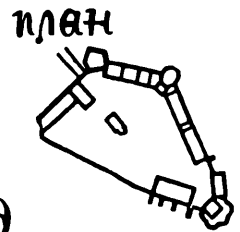
Тит Геврик, СМ

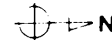
ЗАГАЛЬНИЙ ВИГЛЯД СХІДНОЇ СТОРОНИ І ПЛАН.
ЗАМОК КНЯЗІВ ОСТРОЗЬКИХ В СТАРІМ СЕЛІ, НЕДАЛЕКО
МІСТА ЛЬВОВА. 1584 — 1589 рр.

Замок в
Межибожі на
Поділлі
загальний вид
XV ст.

0 50 yd

НОВА БАШТА.
ЗАМОК КНЯЗІВ ОСТРОЗЬКИХ В МІСТІ ОСТРОЗІ, 1608 р.

ЗОЯ ЛІКАРКА

Чи знаєте, хто був першим визначним лікарем-медиком України? А чи знаєте, хто написав один з перших підручників про ліки на цілу Європу?

Цим лікарем була українська княжна, яка звалась Евпраксія Мстиславівна, теж знана, як Зоя, а теж Добродія. вона зайняла світове місце в медичній науці і була автором знаменної книги-підручника з фармації і медицини.

Евпраксія була дочкою князя Мстислава, а внучкою князя Володимира Мономаха. Народилась вона в 1108-ім році, а виховувалась при княжому дворі, де одержала як на ті часи неабияку освіту. Ще з дитячих років цікавилась вона народньою медициною. Від своїх виховательок та няньок докладно познайомилась була із різними цілющими зелями, які були широко розповсюджені між нашою людністю, ще від давних часів. Ще майже дитиною почала Евпраксія свою практичну лікарську діяльність і з успіхом лікувала хворих із цілої околиці. За своє лікування одержала вона почесний титул "добродії".

Вже в 1122-ім році одружилась вона із імператором Візантії Іоаном Комненом, прийнявши підчас коронації ім'я "Зоя". Переїзд до Візантії дав можливість Евпраксії-Зої далі поширювати і удосконалювати свої знання медицини. Візантійська Імперія була в той час одним із головних культурних центрів світу й стояла досить високо в галузях охорони здоров'я і медичних дослідів. Тож Зоя мала можливість продовжувати свою медичну освіту в найкращих лікарів та значно її поглиблювати у лікарнях та на викладах в монастирях Візантії.

Власний досвід лікування хворих в Україні та в Візантії, вроджена спостережливість і бистрий ум дали цій геніяльній жінці можливість критичної аналізи медичної наукової літератури того часу. На основі набутого досвіду й знання Зоя написала грецькою мовою надзвичайно важну в історії медицини працю "Алімма", себто "Мазі". Не дивлячись на свою скромну назву, цей трактат являв собою своєрідну енциклопедію медичних знань, при цьому енциклопедію оперту не лише на тогочасній та старій медичній літературі, але й на власних спостереженнях та глибокій критичній аналізі природних явищ.

Ця книга знаходиться сьогодні в бібліотеці Лоренцо де Медічі у Флоренції. Написана вона приблизно в тридцятих роках дванадцятого століття. Це великий рукопис, який складається із п'яти частин та 29 розділів. У перших трьох частинах висвітлюються переважно питання із загальної патології, діагностики, загальної гігієни, гігієни жінки і дитини, гігієни харчування ітд. В цих розділах Евпраксія виклала про користь чистого повітря і руханки для здоров'я людини, дала поради для вагітних жінок, як теж для догляду немовлят. Дві останні частини книги присвятила Зоя питанням лікування різних хворіб і поради щодо раціонального харчування, як теж викладові про ліки.

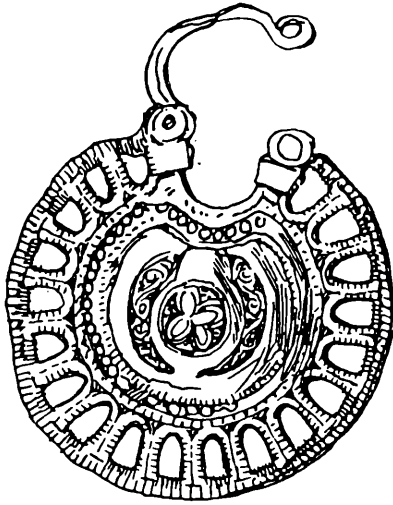
В трактаті Зої-Евпраксії немає місця на поширені в цей час в медицині забобони і повіря. Це справді наукова праця, в якій збереглись поради, які до сьогодні зберегли багато вартісного.

Померла Зоя-Евпраксія в 1172-ім році. Ми можемо сьогодні гордитись цим нашим першим ученим-медиком, яка створила таку вартісну медичну працю свого віку.

*подала пластунка-розвідниця Лада
Онишкевич*

КНЯЖА ЕМАЛЬ...

У ТЕЛЕВІЗОРАХ

Емаль, це рід мистецтва, яким Україна славилась від давен-давна. Зокрема славна була "КНЯЖА ЕМАЛЬ", якою прикрашували ковтки і діядеми київських княгинь. І от—недавно один український інженер в Америці видумав, як вживати цю старинну техніку щоб збудувати . . . телевізори й інші модерні електронні апарати.

Що ж це таке — емаль? Емаль це тонка плівка кольорового скла, чи порцеляни, нанесена на метал і так випалена разом із металом, що вона ціпко тримається цього металю і не відпадає. Із кольорової емалі можна творити різні взори; в старинних часах емаллю прикрашували біжутерію, зброю, релігійні предмети — головню золото. Є різні роди емалі: вибійчаста /в якій робимо в металю маленькі ямки, в яких є окремі краски/, перегородчаста/в якій краски розділені тонкими дротиками золота/, мальована і інші роди. Найкраща зі всіх це "княжа" емаль, яку носили колись наші князі.

Важко сказати, коли винайдено техніку емалі. Може винайшли її старинні Мікенці, які заселяли були Грецію ще перед греками.

Але знахідки "мікенської емалі" з XIII-го століття перед Христом, це ще не справжня емаль, а лиш кусочки скла причіплені до металю. Найстарші зразки справжньої емалі, із IX-го стол. перед Христом знайдено на нашому Кавказі. Звідтіля техніка емалі поширилась на цілий світ: на Центральну Україну, до Месопотамії, Єгипту, Греції. Вже в V-VI-му столітті до Христа вживали її широко ювеліри на Причорноморю, в грецьких містах на Україні, в Босфорському царстві на Криму, ітд. Потому /IV ст. до Хр./ вживали її алани, а пізніше готи і різні слов'янські племена на Україні.

За часів Київської Русі емаль була дуже поширена на Україні, головню в самому Києві. Знайдено прекрасні емалеві вироби: корони на голову, нашийшики, ковтки на вуха, застібки-фібули, рукояття мечів, тощо — всі прикрашені гарною емаллю. Емалеві вироби з Києва експортували по всій Європі. Це було славне "мистецтво русів". Навіть винахід техніки емалювання приписувано в Середньовіччю "русам" — нашим предкам.

Техніка емалі вживана була на Україні і за козацьких часів, аж по сьогоднішній день. Маємо ряд мистців-українців, які спеціалізувались в цій техніці. В новіших часах люди почали вживати емаль не лиш на прикраси, а й на зовсім "прозаїчні" предмети щоденного вжитку: емаллю поливають сталь, щоб виробляти горщики, миски, ванни, зливи, охолоджувачі, тощо. Якщо пошукаєте в своїй хаті, то напевно знайдете цілу низку предметів зроблених з емальованої сталі. Емаль хоронить сталь, чи залізо від ржавіння, робить її відпорним на хемічні й фізичні впливи оточення і прикрашує його. Емаль туга, тривала; будь-що-будь емалеві речі витримали три тисячоліття . . .

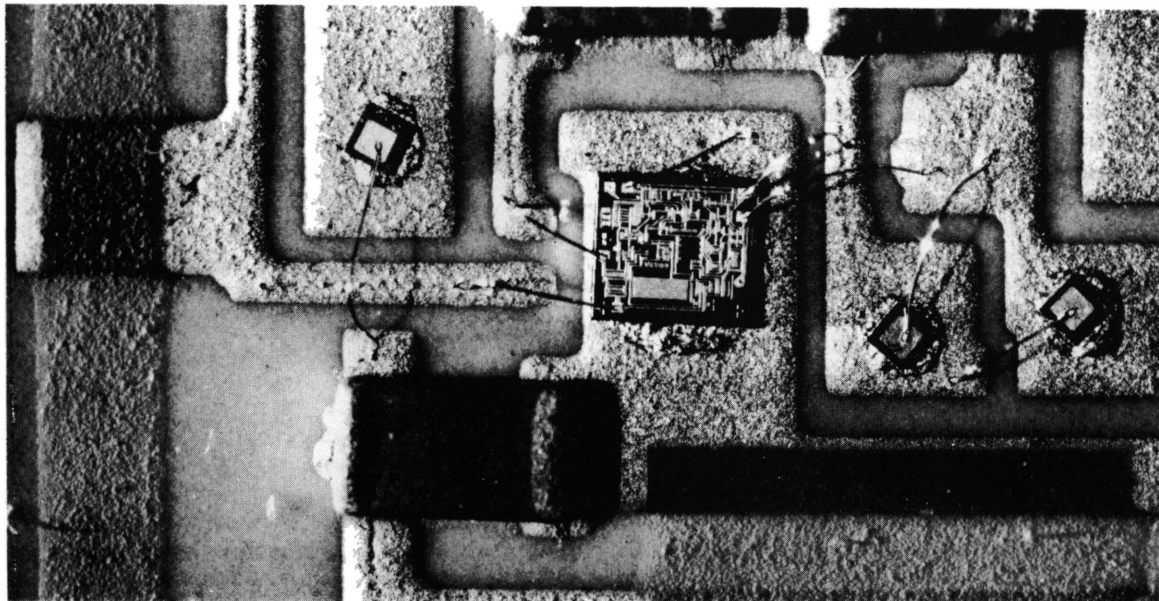
Що це все має до діла з телевізорами й електронікою? Декілька років тому український інженер-пластун Любомир Онишкевич, який працює в Фірмі RCA, дістав завдання: знайти нову техніку, як виробляти схеми телевізорів — дешево, але так, щоб вони витримали багато років не псуючись. Він пробував різні речі, але всі підходи мали якісь вади: чи то були задорогі, чи не витримували. Припадково, коли він вчив лекцію укр. культури в школі українознавства в Трентоні Н. Дж., прийшло йому на думку: чому б не ужити емалі на цю ціль? Вневдовзі він вже робив перші електричні схеми в лабораторії: починав із

сталевої дошки, яку покривав першим шаром емалі для ізоляції. На цій підставі він "друкував" різними емалевими "чорнилами". По випаленню, ці чорнила мали різні електричні властивості: одні діяли, як електричні привідники, дугі, як опори, треті, як діелектрики, з яких можна було зробити конденсатори. І так поставала ціла електронна схема (electric circuit), яку можна вживати не лиш на те, щоб виробляти телевізори, але й телефони, радіа, комп'ютери, як теж майже всі роди електроніки.

Фірма RCA дозволила нашому винахідникові зібрати групу із понад 20-и інженерів, науковців і техніків, щоб цей винахід розробити. Це не було так легко, бо звичайні емалі, які можна купити на ринку не були розвинені на електричний ужиток, а на покриття різних предметів щоденного вжитку. Довелось винаходити багато нових матеріалів, але цю працю закінчено із 100%-им успіхом. Сьогодні ця техніка почала широко поширюватись в індустрії. Від фірми RCA відкупили її різні інші фірми в Америці, в Європі, в Японії. Найбільша в світі фірма скла і порцеляни Корнінг вневдовзі почне продукцію цих емалей.

А все — через славну "княжу емаль" . . .

Михайло Мохнатий

ЛЕГЕНДАРНА ДІВЧИНА — АВТОРКА ПІСЕНЬ

Цими роками не раз чуємо через систему "Музак", чи по радіо, музику — варіацію на мелодію "Ой, не ходи Грицю". Авторкою слів та мелодії до цієї пісні була, правдоподібно, МАРУСЯ ЧУРАЙ з 17-го століття. Їй приписують також такі відомі народні пісні як "За світ стали козаченьки" /або "Засвистали козаченьки"/, "Віють вітри, віють буйні", "Із-за гори світ біленький" та хоч 20 других.

Вже понад 300 років про Марусю та її нещасливе кохання з Грицем поширюються легенди, українські та й другі письменники пишуть повісті, поеми та п'єси, а дослідники—фолклористичні статті.

Маруся Чурай правдоподібно народилась 1625 року на Полтавщині. Батько її пішов на Січ, та й у боях проти поляків був зловлений, завезений до Варшави і там убитий. У Марусі був прекрасний голос; вона сама складала й співала свої власні пісні, які швидко поширювались по Полтавщині та й по цілій Україні. Марусю любив Гриць Бобренко, який 1648 року пішов з гетьманом Хмельницьким проти поляків, що хотіли панувати над Україною. Це десь тоді Маруся уложила пісню "За світ стали козаченьки".

Після повороту Гриць хотів женитись з Марусею, але його мати радила брати Галю, яка була багатією. Настоювання матері перемогли й Гриць одружився з Галею. Маруся дуже цю подію переболіла. Та одного разу її запросили в гостину — на вечорниці. Туди прийшов також Гриць — і Маруся його отруїла, за те, що любив двох.

Суд засудив Марусю на смерть. Та в останній хвилині козак Іскра /що тихо любився в Марусі/ привіз листа від Хмельницького, щоб Марусю помилувати — задля заслуг її батька, та за її пісні для народу.

Недавно відома українська поетка ЛІНА КОСТЕНКО написали поему про Марусю Чурай. Поетка використовує головні відомі події, але звертає увагу на інші аспекти у тім кохання, та у людським життю.

Нижче подаємо коротенький огляд цієї цікавої книжки:

Ліна Костенко. МАРУСЯ ЧУРАЙ. Історичний роман у віршах. Київ: Рад. письменник, 1979. 188 ст.

Тут справа зовсім не в зрадливому коханні Гриця, відомого з пісні. Отруєння Гриця, коли він хотів одружитись не з Марусею, а з Галею — це тільки зовнішня форма, немов виправдання для впровадження справжньої головної думки твору. А вона вже появлялась раніше у поезії Ліни Костенко. Тут поетка тільки її розвиває до повноти, до вершка.

Тема є радше суспільна (а не виключно особиста) — і вічно актуальна. В романі розмальовано дві категорії осіб: тих, що зацікавлені тільки своїм добробутом, і тих, що є громадсько-зорієнтовані, які несуть на собі відповідальність за групу, за народ. До першої групи належить матір Гриця. Його батько має подібний підхід, стратив свої особисті принципи, і став цінити тільки власну вигоду: "Хто—за Богдана, хто — за короля. А він—за тих, которі не проти."

Сам Гриць вагався який йому вибрати шлях: з Марусею, яку любив, чи з Галею, багатою:

*Я мучуся. Я сам собі шуліка.
Є щось в мені так, наче не моє.
Немов живе в мені два чоловіка,
І хтось когось в мені не визнає ...
не легко, кажуть, жити на дві хати.
А ще нелегше—жити на дві душі!*

Коли аж при кінці, перед самим одруженням з Галею, він вирішує повернутись до Марусі, “бо не може без її пісень” — це вже пізно. Маруся зрозуміла прірву поміж ними:

*Моя любов чолом сягала неба,
а Гриць ходив ногами по землі ...*

Ліна Костенко дещо інакше представляє дальший хід подій, після того як Гриць таки одружився з Галею. На вечорницях Гриць сам випиває отруту, що Маруся приготувала собі ... Це поетична справедливість для героя, що зрадив свою власну душу, свою власну правду. Це класичний трагедійний акт, коли герой платить життям за момент

зради самого себе...

Маруся не отруїла Гриця. Хмельницький цього не знає, та виконує акт справедливості. Він цінить Марусині пісні, поети завжди потрібні народові, бо ж “що помагає не вгашати духа, як не співцями створені пісні?”

А в той час, коли з двох сторін сусіди простягали руку по землі України, думи й пісні—були тоді також співаною історією. Тому козак Іскра, під час Марусиного суду, казав:

Ця дівчина не просто так, Маруся. Це—голос наш. Це—пісня. Це—душа.

А як важливим є передавати цінності з душі у душу Ліна Костенко писала раніше у своїм вірші “Естафета”:

*Різні бувають естафети.
Передають поетам поети
З душі у душу, із мови в мову
Свободу Духу і правду слова ...*

Лариса Онишкевич, ПС

КОЗАЦЬКІ ШКОЛИ

Понад два з половиною століття у пониззі Дніпра існувала Запорізька Січ. У XVIII ст., коли вольності війська низового запорозького були найбільшими, на його території було близько 4 тисячі населених пунктів, в яких жило майже 100 тисяч людей.

Перша школа на землях “вольностей війська запорозького” була відкрита “за наполяганням” коша в 1576-ім році у фортеці, спорудженій запорожцями на острові, оточеному з трьох боків рікою Самарою та її рукавом Самарчуком. Там було збудовано невелику дерев'яну церковцю, а при ній — шпиталь та загальну школу. У школі могли навчатися всі бажаючі малолітні й дорослі, хлопчики і юнаки. У 1602-ім році при самарській церкві засновано козацький Пустинно-Миколаївський монастир. З того часу школа почала зватись “монастирською”.

Тяжкі випробування випали на долю цієї першої запорізької, козацької школи. Не раз разом з фортецею-монастирем вона втримувала натиск ворогів, не раз зникала в вогні пожеж. Та запорожці знову відбудовували її. Так, наприклад, вона була зруйнована в 1635р. польськими військами, в 1654р. турками та татарами. В 1672р. її було відновлено. І так далше.

В 1659 р, на Чортомлицькій Січі /нижче Нікополя/ була влаштована січова військова церква зі школою при ній. Школа вважалась центральною, головною. На так званій “Новій Січі”, на річці Підпільній, біля нинішнього села Покровське, була відкрита школа, в якій за свідченнями очевидців навчалось 50 малолітніх учнів і близько 30 молодиків.

Крім названих, на Запоріжжі існували парафіяльні школи — при церквах, у центрах паланок, слободах, селах. У 1766р. на загальній військовій раді козаки ухвалили відкрити школи при церквах майже всіх парафій і значною мірою цю ухвалу реалізували. /на Запоріжжі були тоді 44 церкви/.

Крім загальноосвітніх, на Запоріжжі існували спеціальні школи, що готували співаків, музикантів, адміністративний апарат та ін. Наприклад при Січі була окрема школа “вокальної музики та церковного співу”; слава її розійшлася далеко і вчитися сюди приходили з усієї “Малоросії”, з Києва, з Польщі. Славнозвіна на Запоріжжі була також “полкова музика”.

І. В. Пужа

/за Сіроманським журналом “ТАМ-ТАМ”-ом/

Козацькі ракети

Радіові станції числять секунди, телевізійні програми перервані — всі апарати спрямовані на поле пострілу. Сонце освічує чисте небо. Почали рахувати — 10, 9, 8, 7, 6, — сотні тисяч глядачів і слухачів схвилювано обсервують — слухають, очікують — 5, 4, 3, 2, 1 — БАБУМ!! і полетіла ще одна ракета. Усе людство задивлено обсервує найновіші винаходи модерного світу, беручи їх як щось самозрозуміле, і рідко задумуючись над історією цих наукових чуд.

Чи повірив би хтонебудь, що вже в 1516 році наші козаки користувалися примітивними ракетами? В історії є записаний бій козаків із татарами над річкою Дінцем. Татарський провідник Мелік-Гирей, за азійським звичаєм, оточив козацьке військо із трьох боків і почав напад. Козаки під проводом гетьмана Ружинського зустріли ворожий тиск вогнем із мушкетів і гармат і сильно поразили ворога. Коли татари почали відходити, гетьман наказав своїм не рухатися з місця — неначе вони вміють тільки боронитися, а не атакувати. Татари, побачивши, що козаки не наступають, відступили в степ і стали там великим табором. Уміжчасі козаки, відпочивши, виступили опівночі у похід. На світанку вони зблизилися до татарського табору. Гетьман вислав загін кінноти із заздалегідь наготовленими ракетами, щоб кинути між коней. Кіннота наскочила на татарське становище, запалила ракети, кинула між татарські коні і зробила серед них велике замішання-переполох. Коні бігали по таборі і юптали й волочили своїх же вершників. За той час гетьманове військо стріляло з мушкетів і гармат, напало на

табір, побито татар, і обтяжене здобиччю вернулося на свою землю.

Ці козацькі ракети були з паперу, на довгих списах. Коли їх підпалено, вони страшно шипіли і летіли, лишаючи по собі струї диму. У гільзу з добрячого грубого паперу було вкладено шість мішечків порошу так, що ракети стрибали по землі і кожна з них вибухала по шість разів.

Зчасом ракети у козаків позникали. Аж 1812 р. артилерійський офіцер з-під Гадяча, Олександр Засядько почав роботу над створенням бойових ракет. Тому, що царський уряд відмовив йому допомоги, Засядько продав хутір і збудував лабораторію, майстерню і закупив салітри і сірлк для ракетного порошу. Щоденно два роки він працював над винаходами і вперше створив могутні запалювальні ракети трьох калібрів. Додатково, він виготовив легкий, простий за обладнанням верстат, з якого можна було відразу пускати по шість ракет і виробив тактику цієї зброї.

В модерних часах науковці переступили неймовірні межі цього винаходу і одягнули багато знання, про яке людство 1516 або 1812 років навіть не могло собі уявити. Треба все ж таки пам'ятати, що кожна монументальна річ чи подія має свій часто скромний початок. Сьогоднішні лети довкола світу чи на місяць не були б можливими без тих спроб у минулім. Обсервуючи постріл ракети тепер, у другій половині 20 сторіччя, приємно згадати, що і ми, українці, прислужилися до цього наукового поступу людства.

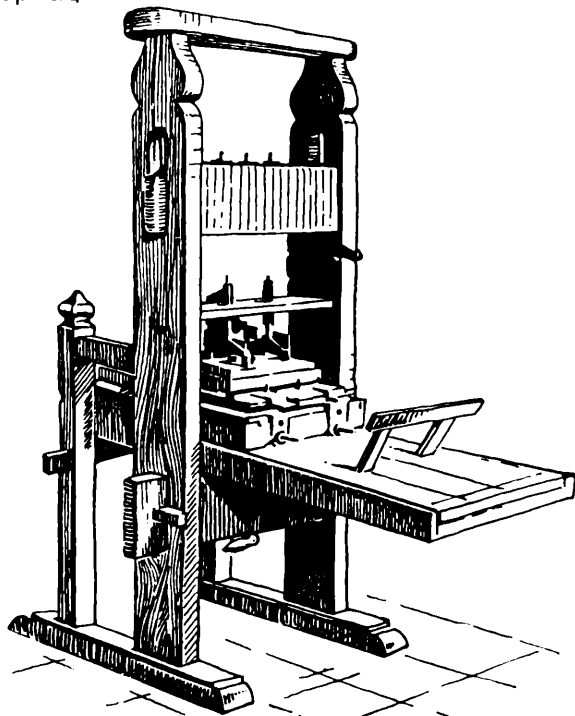
*Подала Оленка Гординська
/за пластовим журналом "ЮНАК"/*

ДРУКАРСТВО НА УКРАЇНІ—ЩЕ ПЕРЕД ФЕДОРОВИЧЕМ

Давніше ми всі вчилися по школах, що перші українські книги були друковані Іваном Федоровим, або Федоровичем — як він себе у Львові підписував. Ми знаємо, що німець Гутенберг видрукував першу книгу — біблію — 1456 року. У Пільзні і Празі друкували книги по чеськи вже 1468 і 1475 роках. Перша книга друкована кирилицею була у друкарні Фіоля 1483 року у Кракові, а потім друкували білорус Скорина, Будний та Федорів. З його друкарні у Львові сьогодні ще є такі книги з 1574 року: "Апостол" та "Буквар". Найстарша книга українського автора, що її сьогодні ще можна побачити — це писана у Римі, по латині 1483 р. *Judicium pronosticon*, наукова праця / з ділянки астрономії, медицини та інших наук/Юрія Котермака з Дрогобича, що був учителем славного Коперніка.

Та тепер, вже понад 10 років, поважні журнали України інформують про недавні дослідження, які вказують на українські друкарні у Львові понад сто років раніше, як досі всі писали. Тепер є відомі такі інформації:

Л Е К С И С

Сіръчъ Речініа, Вькратъцѣ
сѣраїны. Нїдсловїскаго нѣзї
ка, напро́сты Рѣ́скїй Дїа́лѣтъ
Нсто́лкованї . Л, З.

А	недовѣдомос
Аданѣ ꙗ, пѣ.	мѣ́це, прї́пѣ
Асіє, зѣразъ.	н.л.л. погрі́цкѣ
Авва, тѣто,	а́днї, нѣ́днє.
ѡтѣцъ.	а́рѣ, ѣ́дѣхъ.
а́ггль, вѣ́стнї	а́зъ, л.
а́лєо повѣ́дѣ.	а́лнлѣ́а, хвѣ
а́гнїцъ, бара́	ла́ѣѣ. Гї́рмѣ па
нокъ.	Трнѣ́хъ втол ко
а́гнїца, мо́лодѣ	ва́нїн лнѣ́гїн
л ѡвѣ́ка.	сѣ́он мо́внтѣ.
а́дѣ, тѣ́ностѣ,	а́лнлѣ́а, прї
м.л.л.	А
	ѡдѣ

1. Знайдено документ отців Василіян, які домагалися, щоб їм повернути їхнє майно, включно з друкарнею, що належала монастиреві св. Онуфірія від 1460 року. Тоді їм цю друкарню подарував львов'янин, Степан Дропан. Король Казимир ІУ підтвердив цей привілей 1469р. Отже друкарня була у Львові хоч 114 років перед приїздом Федорова-Федоровича.
2. На гробі Федоровича є написано, що він москвин, який відновив занедбане друкування.
3. Знайдено інвентар Словітського монастиря з 1826 р., який зазначає такі ранні книги видані в Україні: а. Новий Завіт, 1511 р. у Почаєві, б. Тріодіон з 1527 р. і 1540 з Києва, та від Анфологіон з 1542, друкований у Львові.

Повищі, тай інші інформації про ранні книги України можна знайти у таких виданнях "Архіви України"/ч. 1, 1971 р./, "Наука та суспільство" ч. 9, 1970 та й інших.

Лариса Онишкевич

УКРАЇНСЬКИЙ МАНДРІВНИК — МАКЛУХО—МАКЛАЙ

Святкування цього річного пластового Ювілею почалось у далекій Австралії. Пластуни з Австралії напевно знають багато про славного нашого мандрівника-дослідника, Маклухо-Маклая, який вславився на цілий світ із своїх прогульок до Нової Гвінеї і різних диких островів Тихого Океану.

Маклай, це надзвичайно цікава, романтична і кольоритна постать, якого далекойдучі суспільно-філософічні погляди є сьогодні "на часі". В цій незвичайній особі ми легко найдемо людину, яка 150 років тому поширювала ідеали, які так близькі серцю теперішньої молоді: гуманність, братерство людей, рас і народів, рівноправність, любов до ближнього, відкидання агресивності, близькість з природою, тощо.

Миклухо-Маклай народився в 1846-ім році в Новгородській губернії. Батько його був інженер, з Чернігівщини, а прадід був хорунжим в війську Запорозьким. Молодий Микола почав студії в Петербурзькому Університеті, але скоро став замішаний в революційну діяльність проти царської Москви. Його викинули з університету,

замкнули вступ до всіх університетів в рос. імперії, а навіть на короткий час ув'язнили. З великим трудом вдалось Миклузі виїхати на дальші студії до Німеччини, де він студіював в славних вищих школах в Гайдельбергу, Ляйпцігу і Єні.

Його зацікавлення були надзвичайно многогранні. Він студіює філософію, медицину, зоологію, порівняльну анатомію, еволюцію, антропологію, географію. Всюди має успіхи. При цьому він даліше перейнятий суспільними питаннями.

В цей час в європейській науці йшла гаряча дискусія поміж "полігеністами"—які старались доказати, що різні людські племена і раси є зі собою не зв'язані і тому біла раса є очевидно вища і має право гнобити і поневолювати інші раси, а "моногеністами", які твердили, що всі люди походять з одного кореня і тому всі люди собі—брати. Маклуха, очевидно, стає визначним представником моногеністів і в своїх працях з антропології виказує єдність і рівність всіх представників людства.

В своїх антропологічних студіях Миклуха виїздить на далекі мандрівки, по островах Атлантийського і Тихого океанів. Найславніші його досліді Меланезії, Мікронезії, Малакки, а зокрема Нової Гвінеї.

Нова Гвінея ще сьогодні країна найбільш примітивних дикунів світу. В часи Маклухи-Маклая, це була ще комплетна "терра інкогніта"—незнана земля, біле місце на мапах. Там жили людодісні племена дикунів, які ніколи ще не бачили білої людини. І в цю незнану країну старокам'яної доби вибрався наш відважний земляк, щоб доказати, що навіть ці найбільш примітивні в світі дикуни, є також самі люди, як "цивілізовані" європейці.

З великим трудом вдалось Маклусі дістати місце на кораблі “Витязь”, який саме вибирався з Петербурга на експедицію навколо світу. По довгій і важкій мандрівці “Витязь” добився до берегів Нової Гвінеї, де скинено Маклуху на дикому побережжю — самотнього, покиненого на власну відвагу і зарадність. Хоч корабель залишив йому зброю, Маклуха вирішив її не вживати, а старатись нав'язати контакт із тубільцями щирим серцем і вселюдським взаємозрозумінням.

Нераз він мало не стратив свого життя. Одначе — поборов. Він не лиш зумів знайти спільну мову з тубільцями, але здобув їхню пошану, довір'я, любов. Коли по році він хотів від'їхати з Нової Гвінеї, то тубільці благали його зі сльозами в очах, щоб не від'їжджав. Ще двічі приїздив він до Нової Гвінеї, на побережжя, яке до сьогодні знає, як “Беріг Маклая”. Їздив він теж по різних інших островах Тихого Океану. Його антропологічні і природничі досягнення — величезні. Написав він понад 160 наукових праць, описи етнографії племен Нової Гвінеї, зложив перший папуаський словник, прослідив безліч тварин і рослин.

Та не лиш науковими досягненнями вславився Маклуха-Маклай. Його тямлять ще більше, як носія нових ідеалів вселюдського братерства і рівноправства. В час, коли Англія, Росія, Німеччина, Франція і інші європейські держави огнем і мечем поширювали свої імперії над другими народами, Маклуха відкидав зброю і йшов з відкритими руками до найжорстокіших людодів. Він хотів бути приятелем кожної людини а теж приятелем природи. Ось, що писав йому в листі письменник Лев Толстой:

“Зворушує і захоплює у Вашій діяльності те, що, оскільки мені відомо, Ви перший безсумнівним досвідом довели, що людина є скрізь людина, тобто добра товариська істота, з якою можна й треба спілкуватися тільки добром та істиною, а не гарматами та горілкою, і Ви довели це подвигами справжньої мужності”.

Подаємо уривок із щоденника Миклухи-Маклая “Перше перебування на березі Маклая в Новій Гвінеї”. Із записок його крім цікавих спостережень виступає виразно і його філософія життя, а крім того також і прикмети характеру/.

1-го жовтня 1871р.

Прокинувшись ще вдосвіта, я надумав піти в одне селище—мені дуже захотілося познайомитися з тубільцями ближче. Вирушаючи, спинився перед питанням— брати чи не брати револьвера? Я, звісно, не знав, як мене стрінуть у селищі, але, поміркувавши, дійшов до висновку, що цей іструмент аж ніяк не може дати великої користі моїй справі. Використавши револьвер у разі крайньої потреби, навіть цілком успішно, тобто забивши на місці чоловік із шість, дуже можливо, що я в перший час після цього почував би себе безпечно: страх оборонив би мене; та чи ж надовго? Бажання помсти, численність тубільців кінець кінцем переможуть страх перед револьвером.

Потім думки зовсім іншого характеру змінили мій намір іти до селища неозброєним. Мені здається, що людина не може бути заздалегідь певна, що вона робитиме під час якогось нового, незнаного випадку. Я не певен, як я, маючи при поясі револьвер, поводитимусь, наприклад, якщо тубільці в селищі поставляться до мене не так, як слід. Чи можу я лишитись зовсім спокійний і байдужий до цієї “ласки” папуасів? Проте я гадаю, що якась куля, пущена не до речі, може унеможливити мені досягнути довір'я тубільців, цебто зовсім зруйнувати ті всі сподіванки на успіх мого заходу. Чим більше обмірковував я своє становище, тим ясніше стало мені, що моя сила повинна полягати в спокої та терпінні. Я лишив револьвер дома, але не забув записної книжки та олівця.

... Чути було кілька чоловічих та жіночих голосів. Я спинився, щоб зміркувати, де це я і що воно має тепер статися. Поки я міркував отак, за кілька кроків від мене вийшов хлопчик років чотирнадцяти або п'ятнадцяти. Ми мовчки з секунду непорозуміло дивились одне на одного ... Говорити їхньою мовою я не вмів, а підійти до нього—це значило б налякати ще більше. Я стояв собі далі на місці. Хлопчик стрімголов метнувся назад до селища. Кілька гучних криків, жіночий вереск—і потім цілковита тиша.

Я вийшов на майданчик. Група озброєних списками людей стояла посередині, жваво, але напівголоса розмовляючи між собою. Інші, теж озброєні, стояли віддалік. Ні жінок, ні дітей не було—вони, мабуть, поховалися. Побачивши мене, тубільці здійняли списи, й деякі з них прибрали досить войовничу позу, немовби готуючись кинути списа. Кілька вигуків і коротких фраз

з різних кінців майданчика, і списи опустилися. Стомлений, почасти неприємно здивований зустріччю, я поволі посувався далі, оглядаючись навколо й сподіваючись побачити знайоме обличчя. Проте такого не знайшлося. Я опинився коло барли /поміст на зразок стола або високого ослона/, і до мене підійшло кілька тубільців. Раптом, не знаю, навмисно чи випадково,—дуже близько біля мене пролетіли одна за одною дві стріли. Тубільці, які стояли біля мене, голосно заговорили, звертаючись, видимо, до тих, хто пустив стріли, а потім, обернувшись до мене, показали на дерево, мов би бажаючи пояснити, що стріли пущені з метою забити на дереві птаха. Але птаха там не було, й мені спало на думку, що тубільці хочуть знати, як я поставлюсь до сюрпризу у вигляді двох стріл, які пролетіли близько коло мене. Я помітив, що тільки-но пролетіла перша стріла, як багато очей обернулося в мій бік, немовби вивчаючи мою фізіономію, та, крім виразу втоми, й може, деякої цікавості, вони, мабуть, нічого не знайшли в ній. Я й собі почав оглядатися довкола. Понурі, збентежені, незадоволені обличчя й погляди наче дорікали мені, навіщо я прийшов порушити їхнє спокійне життя.

Мені самому стало якось ніяково—навіщо справді я прийшов турбувати цих людей? Ніхто не кидав зброї, окрім двох чи трьох дідів. Тубільців почало більшати, здається, недалеко було інше селище, мешканців якого мій прихід теж ополохав. Невелика юрба оточила мене; двоє чи троє говорили дуже голосно, якось вороже поглядаючи на мене. При цьому, наче для підкріплення своїх слів, вони розмахували списками, які тримали в руках. Один був навіть до того зухвалий, що, сказавши щось, чого я, звісно, не зрозумів, раптом замахнувся списом і мало-мало не влучив мені в око чи в ніс. Рухи були напрочуд швидкі, й, розуміється, не я спричинився до того, що мене не поранено /я не встиг зрушити з місця/, а спритність і певність руки тубільця, який встиг спинити кінець свого списа за кілька сантиметрів від мого обличчя. Я відійшов кроків на два вбік і міг почути кілька голосів, які нехвально / як це, може, мені здавалося/ поставилися до цієї безтактовності. В цю хвилину я був незадоволений, що залишив револьвер удома, не будучи певний, чи так само байдуже поставився б до другої спроби, якби мій супротивник надумав її повторити.

Моє становище було безглузде: я не вмів говорити їхньою мовою і найкраще зробив би, якби пішов геть, але мені страшенно захотілося спати. Додому йти далеко. Чому б не поспати тут? Однаково я не можу говорити з тубільцями й вони не можуть мене зрозуміти.

Не довго думаючи, я знайшов місце в затінку, притягнув туди нову мату /здається, її вигляд навернув мене на думку спати тут/ і з величезним задоволенням витягнувся на ній. Запліщити очі, стомлені сонячним світлом, було дуже приємно. Проте довелося напів розімкнути їх, щоб розв'язати шнурки черевиків, попустити пояса й знайти щось підкласти під голову. Я побачив, що тубільці стали півколом, трохи віддалік від мене, мабуть дивуючись і висловлюючи гадки про те, що ж воно тепер буде далі.

Одна з постатей, яку я бачив перед тим, як знову заплющити очі, виявилася тим самим тубільцем, що мало не поранив мене. Він стояв недалеко й роздивляв мої черевики. Я пригадав усе, що сталося, й подумав, що все це могло скінчитися недобре, і тоді ж промайнула думка, що можливо, це тільки початок, а кінець ще попереду. Але якщо вже мені випало бути забитим, то однаково, чи це станеться, коли я стоятиму, лежатиму на маті чи спатиму. Потім я подумав, що якби довелося вмирати, то свідомість того, що при цьому два, три або навіть і шість дикунів також заплатили б життям, не дала б мені великої розради. Я був знову задоволений, що не взяв з собою револьвера.

Коли я засинав, мене привабили голоси птахів; різкий крик швидколітних лорі кілька разів змушував мене прокинутись; оригінальна жалібна пісня "кок", навпаки, наганяла сон; тріскотнява цикад також не заважала, а скоріше сприяла сну.

Мені здається, що я заснув швидко, бо встав дуже рано, й пройшовши дві години майже весь час на сонці, з незвички почував велику втому, особливо стомилися мої очі від яскравого денного світла.

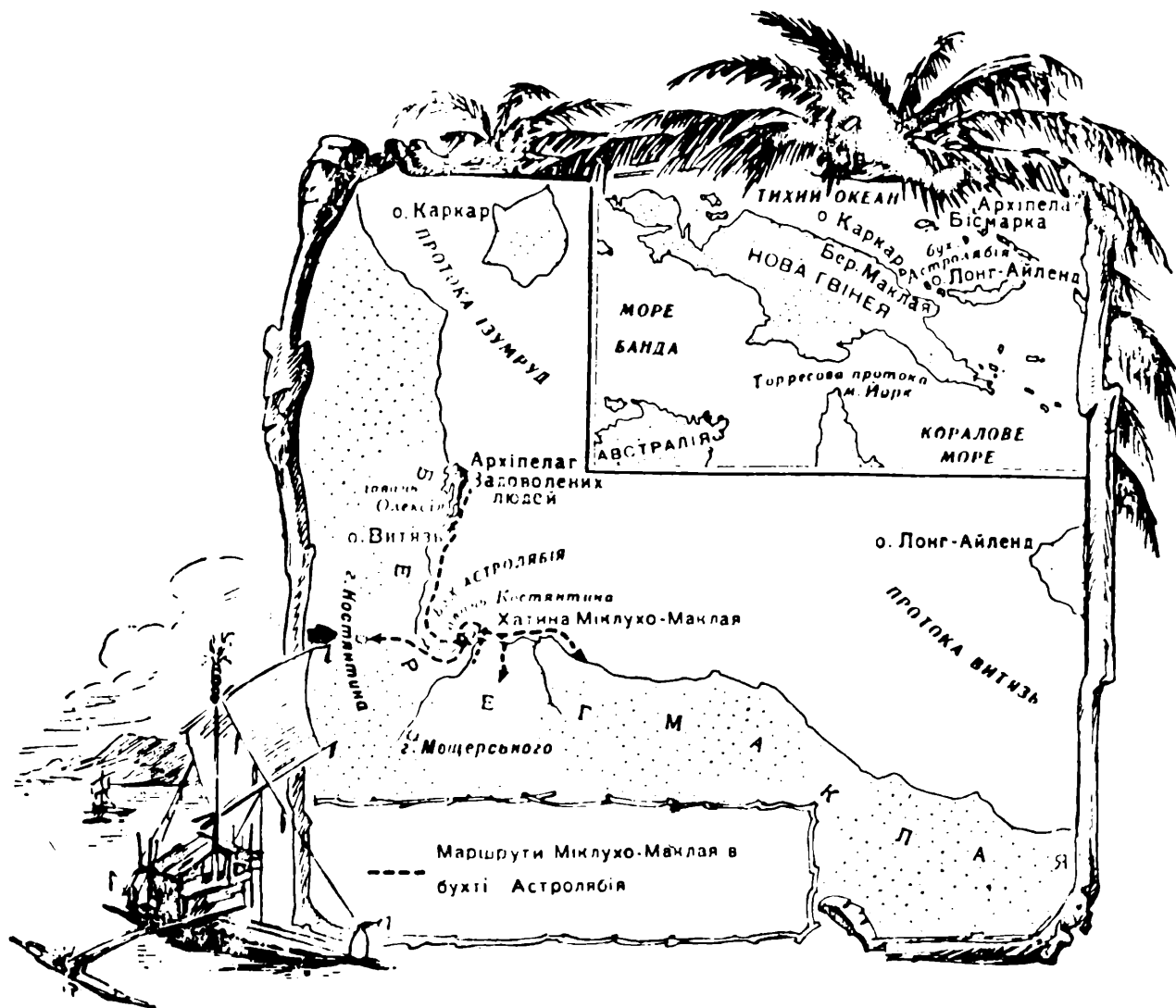
Прокинувся я почувавши себе відсвіженим. Положення сонця показувало, що зараз має бути принаймні десь третя година. Виходить, я проспав дві з лишком години. Розплющивши очі, я побачив кількох тубільців, що сиділи навколо мати, кроків за два від мене; вони розмовляли напівголосно, жуючи бетель. Вони були без

зброї і дивилися на мене вже не так понуро. Я дуже пошкодував, що не вмію говорити з ними. Надумавши піти додому, я почав опоряджати свій одяг; ця операція дуже зацікавила папуасів, які оточували мене. Потім я підвівся, кивнув головою на всі сторони й рушив тою ж таки стежкою назад.

Мені здавалося, що моя путь була тепер коротша ніж ранком."

/уришок із М. Маклуха—Маклай, "Мандрівка на Нову Гвінею", Київ 1965/

подав СМ /за пластовим журналом "В Дорогу з Юнацтвом"/

ТІ, ЩО ПРОЛОЖИЛИ ЛЮДСТВУ ШЛЯХ ДО ЗІР

Навкруги землі кружляють штучні сателіти ... на місяці, в поросі сліди людини ... телевізори показують знімки з далеких планет ... в орбітній станції в космосі астронавти сідають до вечері ...

Ще так недавно про такі речі писалось лиш в науковій фантастиці. Сьогодні вони — щоденного порядку. А заслуга в цьому космічних піонерів, а в тому й наших братів — українців, про яких хочемо Вам тут розказати, Дорогі Читачі й Читачки.

Ракету винайшли китайці давно, в глибині віків. З Китаю прийшла вона до Індії, де вперше почали застосовувати її в війні, а звідтіля в Європу. Є вістки, що ще козаки вживали примітивні ракети на кінцях списів. Але правдиві, перші в Європі, боєві ракети з'явилися в нас на початку 19-го століття.

Їх винайшов український вчений, який довгі роки змушений був служити в російській армії, Олександр Дмитрович Засядько /1779-1837/. Його предки, це славний рід козацьких гармашів. Продовжуючи традицію Олександр Засядько вирішив розробити власну конструкцію воєнної ракети. Царський уряд його в тім не піддержував, тож він продав свій маєток на Полтавщині і за ті гроші розпочав експериментацію.

Незабаром він розвинув декілька родів таких ракет, які побили всі рекорди віддалі лету. Царська армія зацікавилась цією новою зброєю. Під час турецько-російської війни вони були вперше випробувані в бою. Сталось це дня 15 вересня 1828-го року, підчас облоги Варни. Ракети Засядька так здеморалізували тоді турків в фортеці, що вони піддалися, в наслідок чого Туреччина прогнала війну.

Слава Засядька рознеслась по світу. Російський уряд, очевидно, зараз же переніс його варстати до Ст. Петербурга ...

Багато славніший від Засядька є інший українець — Микола Іванович Кибальчич, нащадок роду гетьмана Розумовського. Він перший в світі запропонував використати

порохову ракету для польотів.

Кибальчич — це постать енігматична, овіяна містикою і романтикою. Кибальчич — це революціонер. Він горів ненавістю до російського царату, бачив поневіряння своїх земляків. Він вступив у члени революційних груп, де став спеціалістом від виготовлення бомб. В ніч 1 березня 1881-го року він збудував бомби, які вжито в атентаті на царя Олександра II-го.

Його зловили, разом з другими революціонерами, і засудили на смерть. Але в тюрмі Петропавлівської кріпості, чекаючи на певну смерть, він не піддався, не заломився, а зробив епохальні відкриття, які відчинили людству дорогу до зір. Спираючись на закони фізики, при допомозі формул, діаграм, математики, Кибальчич доказав можливість ракетних польотів. Його праця “Проект повітроплавного приладу”, написана в тюрмі перед певною смертю, це перший в історії науки підручник засад ракетної техніки.

В цій книжці вперше навітлено: ужиток твердого палива в ракеті, керування напрямку льоту ракети, при допомозі звертання камери згоряння, окрема камера згоряння — ракетний мотор, як теж багато інших підставових інновацій.

Кибальчич перший в світі доказав, що лиш за допомогою ракетних моторів зможе людина полетіти поза земну атмосферу, в зоряні простори.

Українського походження був теж і “батько ракетної науки” — Констянтин Едуардович Цюлковський /1857-1935/. Його предки, це виходці з України, які поселилися в Росії й зрусифікувалися. Тепер сов'єти носяться з ним перед світом, як і з першим теоретиком ракетної науки.

Цюлковський створив теорію ракетного руху, базуючись на працях Засядька і Кибальчича. Він розробив проект пасажирської ракети, схему рідинного ракетного двигуна, схему подачі палива. Він перший запропонував різні типи міжпланетних ракет, розпрацював засоби їх стартування, розглянув умови життя в міжпланетному польоті.

Але незалежно від Цюлковського ці самі проблеми розв'язав український винахідник, Юрій Васильович Кондратюк /1900-1942/. Це надзвичайно розумна людина, яка в інших умовах може стала б особою світової слави. В час здобуття місяця, в газетах “Вошінгтон Пост”, “Денвер Поуст” та інших появилася була стаття журналіста Б. Букбайндера, про

те, як "росіянин" Кондратюк вказав американцям дорогу на місяць ...

Річ є в тому, що Кондратюк, кількадесять років тому в книжці "Завоювання міжпланетних просторів" видану власним коштом, бо сов'єтський уряд не хотів її надрукувати вперше описав і запропонував техніку, яку американці вжили для своєї історичної першої поїздки на місяць: це техніка "місячного randevu" — одна частина ракети літає навкруги місяця, а друга осідає на місяці і т.д. Сов'єти ніколи не прийняли цієї техніки, а застосували її американці, через що стали першими на поверхні місяця. Американські ракетні вчені, як наприклад Дж. Говболт, твердять, що Кондратюк піддав їм цю думку.

Кондратюк, це один з перших творців і дослідників ракетної техніки. Він розробив ряд схем ракет для міжпланетних подорожей, працював над проблемами полетів в космос, тощо.

Хоч Кондратюка сміло можна зачислити до геніїв світової науки, сов'єтський уряд ніколи не використав його досягнень. Його спіткала доля, подібна до багатьох інших наших інтелектуалів — його знищив сов'єтський терор і він помер непризнаний, в незаниханих умовах.

Мало знані, але "призані" є два інші великі українські науковці: голова сов'єтського "НАСА" — Сергій Корольов, за часу якого випущено в світ перші сов'єтські спутники, запущено в орбіту перших космонавтів, тощо, і його наступник, теперішній голова сов'єтського космічного проекту — Михайло Янгель.

Хоч займають вони такі великі і високі позиції, їх "законспіровано" і світ про них знає дуже мало. Знаємо, наприклад, що Корольов народжений на Україні і подавав себе завжди за українця. Він — успішний авіоконструктор, мав раз дуже поважний випадок, коли вибухнув джет, який він випробовував.

Але він видужав із того випадку і став пізніше головою тайного сов'єтського проекту розвитку ракет, який довів до космічних полетів. Тож Корольов є в повнім значенні того слова "Батьком" першого сателіта і першого людського полету в космос. Однак сов'єти тримали його ім'я так законспіроване, що аж по його смерті світ довідався, хто проводив тим тріумфальним проектом.

На його місце прийшов другий українець, Михайло Кузьмич Янгель /нар. 1911/. Народжений на Сибірі, він всежтаки подає себе все за українця і є членом Української Академії Наук. Він має безліч нагород і премій за наукову працю в різних ділянках авіації, механіки і авіоконструкції. Позатим він тепер так само законспірований, як був колись Корольов.

Скільки ще українців працює і є в проводі сов'єтської космонавтики? Хто це може знати? Кажуть, що так, як німці розбудували американську астронавтику, так українці розбудували сов'єтську ...

Але ті люди залишаються анонімними. На світову арену вийшли лиш два українські космонавти: Попович і Береговий. Оба чисті, стопроцентові, українці з України. Попович був 6-ою людиною в орбіті навколо землі. Він був першим астронавтом, що летів спільно із другою ракетою, в якій літав чуваш Николаїв /вони долетіли до себе в окремих ракетах, хоч фізично не зіткнулися/. Славною була історія, що Попович поборював самоту в той спосіб, що співав українські пісні ...

Береговий літав в першій успішній полеті сателіта "Союз" — ч.3.

Є теж чимало українців в НАСА і інших американських космічних проектах. Знаний є, наприклад, український інженер, Михайло Яримович. Президентом корпорації "Комсат" є українець, Харик.

*Любомир Онишкевич
/за Сіроманським журналом "ТАМ-ТАМ"/*

Олександр Дмитрович Засядько
(1779—1837)

Микола Іванович Кибальчич
(1853—1881)

Юрій Васильович Кондратюк

ЦІКАВЕ

3

ПОШТИ НА УКРАЇНІ

Найстарша поштова служба на українських землях існувала вже в першому тисячолітті перед Христом: кораблі перевозили листи з Греції до грецьких міст на побережжю Чорного моря, а купці везли листи по Дніпрі. Теж скитські князі посиляли до себе гінців на конях з різними вістками. Не багато знаємо про ці перші "пошти". Перші записані інформації про поштову службу на Україні маємо з часів Київської Русі, з XIII-го століття. В той час існувала ціла система передавання вісток поміж князями, боярами, багатими купцями і іншими визначними людьми. Передаванням вісток займалися т. зв. ПУТНІ БОЯРИ. Це були різні дрібні шляхтичі, які замість бути в війську, відбували свою службу князеві перевозючи листи з міста до міста. Система Путніх Бояр проіснувала аж до XV-го століття.

Більш модерну поштову службу заложив на Україні в 1629-ім році італієць Роберт Бандіnellі. Ця служба получувала місто Львів із Польщею. Була це стала поштова доставка листів щотижня; вістки перевозили люди на конях, які звались КУРЗОРИ.

Українські козаки на Центральних Землях України заложили були свою власну пошту. Золожив її гетьман Богдан Хмельницький, чи радше його міністр scarбу, О. Атаманенко. Ця козацька пошта розвинулась ще краще за гетьмана Дам'яна Многогрішного. Ця пошта лучила між собою такі міста, як Київ, Ніжин, Батурин і інші. Пізніше, коли москалі почали поволі окупувати Україну, вони заложили іншу пошту, яка сполучувала Київ з Москвою /починаючи з 1674-го року/.

За козацьких часів розвинулась на Україні дуже незвичайна "теле-графічна" система. Південні землі України були тоді під сталими нападами татарських орд. Щоб

боронитись проти тих нападів, населення будувало на степах високі вежі, які звались ХВІГУРАМИ. На такій вежі сидів завжди козак, чи інший бистро-окий хлопець. Коли побачив далеко на степу татар, чи інших ворогів, то скоро підпалював приготовлену на це бочку зі смолою, злазив із вежі, скакав на прив'язаного коня і втікав. Другі хвігури це бачили і собі підпалювали вогонь. І так в дуже короткому часі цілий Південь України знав, що йдуть татари і міг приготувити оборону. Таку систему вживали кількосот років. В 1723-ім році ціла південна границя України була покрита хвігурами, що 100-150 сажнів.

В 1736-му році ціла територія України мала сталу пошту. Але ця пошта стала монополем окупантів: Москви на сході, Польщі, а потому Австро-Угорщини на заході. Люди-українці не могли вільно передавати вісток, бо і пошта і преса і книжки були цензуровані окупантами. Тоді витворилась своєрідна "пошта", чи "жива газета", яка інформувала людність про події дня. Цією "поштою" були кобзарі-бандуристи. вони відносно вільно проходили з міста до міста, із села до села і передавали вістки і загальну інформацію.

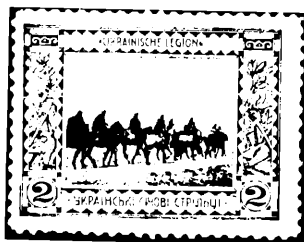
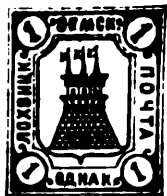
Перші поштові марки появились на Україні в 1850 році /на заході/, а в 1857 році/на сході/. Від 1865 року міські самоуправи на Лівобережжю могли видавати свої власні льокальні марки. Це були перші поштові марки видані на Україні.

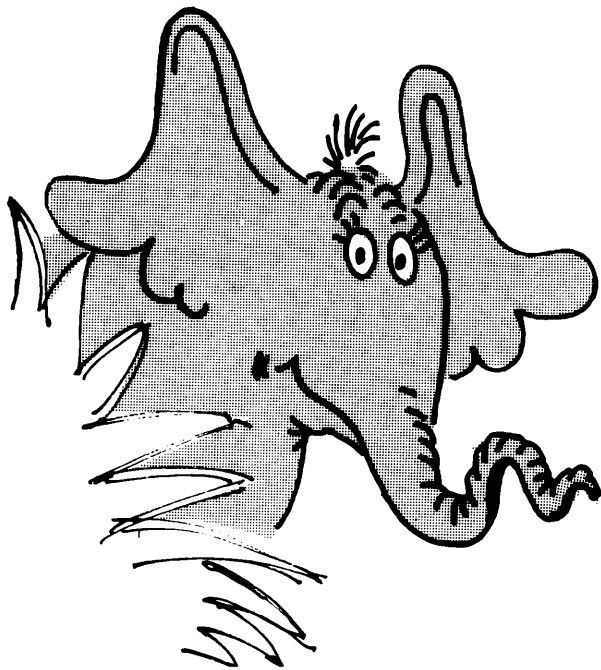
Підчас Українського Зриву 1917-22 року українські уряди видавали свої марки, які мали інтернаціональне значення. Україна стала тоді членом Універсальної Поштової Унії /УПУ/. На весну 1918-го року заложено першу повітряну поштову лінію: поміж містами Київ-Львів-Краків-Відень. Це була перша в світі інтернаціональна поштова летунська лінія.

Підчас обох Світових воєн були на Україні різні дуже цікаві поштові системи. Закладали їх різні військові з'єднання, чи тимчасові уряди. Наприклад, свою власну пошту мали українські Січові Стрільці, а теж Українська Повстанська Армія.

Українські збирачі,-філателісти, як теж багато збирачів-чужинців збирають українські поштові марки, коверти і т.д. Це цінні документи нашої історії.

Любомир С. Онишкевич

Українка Королева Сіаму

Напевно Ви бачили, або читали про п'єсу "Анна і король Сіаму", або бачили цікавий фільм "Король і я". Ця історія є про європейську гувернантку, яка одружилась із королем далекого Сіаму /сьогодні ця країна зветься Тайленд/. Але чи чули Ви про справжню, не вигадану, дівчину-українку, яка одружилась із королем Сіаму і стала королевою тієї екзотичної країни?

Називалась вона Катерина Десницька і походила з Києва. Батько її, Іван Десницький був суддею в Києві, а мати за першим своїм подружжям була споріднена із славним італійським композитором, Джузеппі Верді. Катя виросла на Україні; ще дитиною її товаришки пророкували їй, що вона колись стане королевою. Катя виросши стала мед-сестрою і служила як сестра милосердя під час Російсько-Японської війни в 1905-ім році. На цій війні загинув її наречений і вона проїздила по цілій російській імперії, даремно шукаючи за ним. В Петербурзі зустрінула вона принца Чакрабонга, престолонаслідника Сіамського трону. Вони залюбилися. Катя погодилась вийти заміж за принца, але під двома умовами: що він не буде мати більше ніяких других жінок /як був звичай в Сіамі/ і що шлюб буде в православній церкві.

Він на це погодився і вони одружились. З Петербурга вони перенеслися до Сіаму, де спершу до неї ворожо ставились, тому, що вона була чужинка. Але скоро Катя зуміла здобути собі любов у сіамців. Король щедро наділив її різними почестями і дарунками, головню, коли в неї народився син. Найбільш улюбленим дарунком її був білий слон, якого вона охрестила "Козак". Цей слон тай полюбив Катю, що завжди спав перед її дверима, сторожачи її.

Чоловік Каті був едукований закордоном, тому його часто посилали на різні дипломатичні місії по цілому світі, а Катя з ним всюди їздила. Була вона і в рідному Києві і по селах на Київщині, де її сіамський почот справив велику сенсацію.

Але нажаль Катині щастя скінчилось нагло, коли її чоловік, під тиском сіамського двору, не додержав своєї обіцянки і взяв собі ще одну жінку. Вона тоді покинула його і виїхала до Європи. Не могла повернутись на рідну Україну, бо там прийшли більшовики. Решту свого життя дожила вона в Парижі, де й померла 1963-го року. Її син, принц Чула, помер декілька років пізніше.

НН
/за газетою "УКРЕЙНІАН ТАЙМС"/

ПРО СКАРБИ ЗВЕНИГОРИ

Уявіть собі: визначний український фільм об'їздить головні мистецькі центри Греції, Бельгії, Франції, Англії, Аргентини, Мехіка, Канади й ЗСА. Інновації техніки й оригінальність мистецького вислову захоплюють кінокритиків і публіку. Кінорежисер стає відомим в цілому культурно-мистецькому світі. Два роки пізніше він накручує другий фільм, що згодом дістає велике інтернаціональне відмічення.

Все це мрія? Ні — правда. Так було 1928-го року із Олександра Довженковим фільмом "ЗВЕНИГОРА". Його фільм "Земля" одержав нагороди, а 1958р., у Бельгії на інтернаціональній конференції кінорежисерів, був відзначений, як один із найкращих 12-ти фільмів —класиків світу. Тепер оба ці фільми є класиками, їх вивчають всі кінорежисери, їх знають всі спеціалісти кіномистецтва.

ЗВЕНИГОРА — це епічний фільм про Україну, про її долю, про її людей, про її справжні скарби. Тарас Шевченко також уживав цей народній міт-алегорію, про скарби закопані у Великому льоху. Його предсказання таке, що тільки тоді, коли сусіди-вороги заберуть всі скарби, щойно після цих втрат — стане народ вільним і оновленим. В "ЗВЕНИГОРІ" цей міт має початок немов у скитських ще часах. На гарну країну нападають чужинці, беруть людей в полон, а всі дорогоцінності-скарби кажуть собі віддати. Забирають вони також княжну Роксану, що захоплюється чужим ватажком. Тільки коли вона бачить як окрадено і поневолено її народ — вона вбиває чоловіка. Він, умираючи, закликає всі нагарбані скарби — які западаються під землю, а Роксана має це місце стерегти.

Століттями проходять різноманітні вороги й шукають цих скарбів. Доля допомагає тим, що їх хоронять. Коли за часів Гайдамаччини поляки знаходять скарби — у їхніх долонях золото перетворювалось у звичайне скло . . . І так аж до 20-го століття. За весь цей час усі події спостерігає та бере у них участь — старенький дідусь. Та коли всі гинули з руки ворога — дідусь знову відживав, і так кожного століття, бо він сторожив пам'ять про скарби Звенигори.

Коли 1918 року дідусь розповідає про цю легенду /й показує місце закопаних скарбів/ своїм двом унукам — один з них, Тиміш думає, що справжні скарби землі це вугілля, а не золото, а найбільший скарб народу — це люди його. Та він готовий одне й друге віддати на службу індустріалізації та чужій ідеології. Другий унук, Павло, захоплений минулим і його традиціями — не бачить сучасного і сліпо хоче берегти скарбів.

Як колись страшений дракон прийшов на землю предків і нищив людей, так тепер їде потяг — символ чужої революції та ідеології. Дід гине коли намагається знищити цього нового дракона. Та залишається ще Оксана-Роксана, яка, як і дідусь, вічно віджива кожного століття— поки скарби не будуть повернені справжнім власникам. А чи це таланти людей, чи сила характеру та самостійно думаючий народ, що не служить чужим ідеям — все це скарби, які ще заховані у землі Звенигори . .

Лариса Онишеквич, ПС

З ПЛАСТУНАМИ В МАНДРІВКУ

ПЛАСТУНИ — Й УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Серед скарбів кожного більшого народу є скарби створені письменниками й поетами. За 70 років існування Пласту, серед українських письменників є репрезентативна група пластунів, або осіб, що замолоду були вихованими у Пласті. Тут зупинимось над кількома, що весь час були, чи є, активними пластунами—та які представляють кілька пластових генерацій.

І. Пластуни-поети, що друкували свої твори ще в Україні.

БОГДАН КРАВЦІВ /1904-1975/, Лісовий Чорт. Був відомим поетом та редактором різних газет / як "Свобода"/ та журналів /як "Молоде Життя"/. Був активним літературознавцем та редактором антологій. Активний пластун, член КПС і ГПБ. Автор збірок: "Дорога"/1929/, "Промені"/1930/, "Сонети і строфи"/1933/, "Пісня пісень"/1934/, "Дон Кіхот в Альказарі"/1938/, "Зимозелень"/1951/ і "Дзвенислава"/1962/ та "Глосарій"/1974/.

ТИМ, ЩО В ДОРОЗІ
"Ой, забарився місяць у крузі"
З народньої колядки

Тим, що в дорозі, місяцю ясен,
Ой, що в дорозі в ніч оцю темну
в далекім полі одним-одніські
як біла далеч і біле небо,

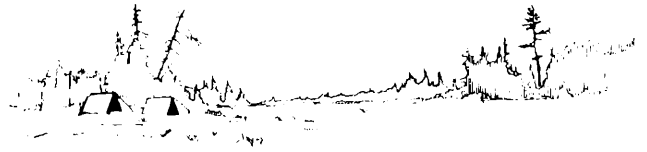
тим, що в дорозі збилися з путі,
по бездоріжжю в заметах блудять,
і перед ними ніщо не світить.
лиш вовчі очі і біла хуга. —

тим, що в дорозі мають за друга
і за кохання тільки багаття,
в яким згоряють, як шлях бездолені,
їх сміле серце одважні думи,—

всім тим в дорозі, місяцю ясен,
дай же багато золота — срібла.
світлого сяйва, хай воно душі
і бездоріжжя й шляхи освітить,—

то і зрадіють ті, що в дорозі,
ой, що в дорозі зимної ночі,
то і зрадіють, місяцю ясен,
поки їм зійде світлеє сонце!

ВОЛОДИМИР ЯНІВ, Лісовий Чорт. Поет, психолог-соціолог, професор УВУ та УКЮ, активний діяч в Українському Християнському Русі. Автор збірок "Сонце і ґрати"/1941/, "Листопадові фрагменти"/1941/, "Шляхи"/1951/ і "Життя"/1975./

В ДЕРЕВ'ЯНІЙ ЦЕРКОВЦІ

*Тремким ореолом червоним
Цілує увечері промінь
Зчорнілі убогі ікони.*

*А очі самотні у ньому
Обнови шукають, і сили
По спеці, по праці, по втомі.*

*Замовкли слова, заніміли,
Без руху спинилися руки.
Аж біль, в глибині скам'янілий,*

У промені згинув без звуку.

II. Поети, що почали творити на еміграції, в Європі.

ЮРІЙ ФЕДОРОВИЧ /1913—1956/ Бурлака; поет, пластовий діяч і великий мандрівник. Автор збірки "На високих шпильях" 1958/.

МОЛИТВА

*На шпиль сонце, Бог і я.
На долах білі мряки.
Уста поморені тремтять
Молитвою подяки.*

*Внизу десь сонний церкви дзвін
Молитву мовить ранню,
Я кличу з ним, о Боже мій,
Тобі, Тобі осанна!*

АНДРІЙ ГАРАСЕВИЧ /1917-1947/, докторант української літератури. Згинув під час мандрівки в Альпах. Курінь УСП і УПС "Сіроманці" вибрав собі Андрія Гарасевича за патрона і видав його збірку "До вершин" /1959/. Його перша збірка "Сонети" появилась у Празі 1941 р.

НАД МОРЕМ МІСТА. . .

*Над морем міста свище вітер
І папить полум'ям пожеж.
Я хочу дні нові зустріти
На сірих сходах чорних веж.*

*Під мною простір полохливий
Туманну пащу відчиня,
І хтось — в застиглому пориві
Тримає вічності коня.*

*А я дивлюсь з далеких копул,
І бачать хмари і дахи,
Як присипає сивий попіл
Снігом завіяні шляхи.*

ЛЕСЯ ХРАПЛИВА-ЩУР, членка кур. ім. Степана Тисовського. Біолог, поетка, авторка багатьох творів для дітей, активна членка пластових проводів 1950-их років, редактор різних пластових видань, а серед них журналу "Готуйсь", якого редагувала 16 років. Авторка 16 книжок, з цього: 3 збірки поезій /"Іскри", 1955, "Далеким і близьким", 1972/, 6 книжок для дітей /"Забавки Мартусі", "Ростикова казка", "Вітер з України" /1958, 1965/, "Чародійне авто", на весь Божий рік /1966 — декламатор для дітей/, збірки нарисів "У темряві" /1959/ і повісті для молоді "Стаман Воля" /1958 і 1962/ і трьох п'єсок на сцену.

НА СВИТАНКУ

Піддаються зорі тихій втомі
І в тумані —

ДОЛИНИ СҮМНІ.

А верхи неспокійний промінь
Запалив ...

Мерехтять у вогні!

Натягнули наплечники туго.

— Нас все більше!

— / ще хтось іде!

— Здоганять ми ідем нашу тугу.

Що в долинах —

немає ніде!

Розшукати весну невідому.

ЩО НЕ ТУТ.

Та обіцяна нам.

Де на горах кучерявих —

промінь.

А над скелями —

простір орлам!

МАРТА ТАРНАВСЬКА, з куреня Чортополохи,
Філядельфія. Поетка і бібліотекар. Авторка
збірок поезій “Хвалю ілюзію” /1972/ і
“Землетрус” /1981/.

MEMENTO

*Складаєш задуми і плани
в скарбницю, на пізніш,
так, як скупар — майбутнім п'яний —
несе до банку гріш.*

Давно готовий до дороги
мандрівний виряд твій:
ось жде біля порога
наплечник повен мрій.

*Рушай, покіль в душі весна є—
вже сіті час простяг:
на колісниці здоганяє
тебе життя.*

III. Автори виховані в нових країнах поселення:

ОЛЕГ КОВЕРКО, Лісовий Чорт, з Шікаго.
Учитель і поет. Автор збірок "Ескізи на
віддалі" /1966/ і "Втеча" /1969/.

ДАНИЛО СТРУК, з куреня Бурлаки. Професор української літератури в Торонтонському університеті, мандрівник, поет. Видав збірку поезій "Гамма/Сігма" /1963/, студію про творчість Василя Стефаника /в англійській мові/ та граматику української мови.

КАЗКА

американським і канадським українцям

Дуба жолудь Дикий Вітер

Захопив у буйні шати

І заніс у край чужий:

Між осики його кинув.

Між осиками він ріс.

Як осика, він вже думав —

Як осика, говорив.

Та, хоч як за тим він мріяв.

І ось як про те просив.

Він в осіку не змінився!

Бо давно Господь завів:
ТОЙ, ХТО ЖОЛУДЕМ РОДИВСЯ,
ЗАВЖДИ ДУБОМ БУДЕ ВІН!

І той жолудь, хоч осичин,

Але дубом таки є:

Дубом був і дубом буде.

Дубом виріс — ним помре.

/1965/

ІУ. Автори народжені в нових країнах поселення:

КАТЕРИНА ГОРБАЧ—літературознавець і поетка. Живе в Німеччині. Видала свої дві збірки поезій “Звідомлення” /1968/ і “Мій слід на воді” /1976/. Перекладача на німецьку мову поезій Ігоря Калинця, шестидесятників та літературознавчих праць.

ПРОЩАННЯ

повиснути на дзвоні
і прокласти його полуднем
рожу вітру

босо наші мрії
йдуть крізь вогонь

в твоїх устах
скаче сонце

босо наші мрії
крізь вогонь

в твоїх устах
стріпки годинника.

/1969/

/із збірки молодечої
творчости, КОНТРАСТИ, 1970/

ЮРІЙ ТКАЧ — автор оповідань, перекладач українських авторів /Борис Антоненка-Давидовича, Василя Шевчука й других/. Живе в Австралії, видав вже 4 книжки перекладів українських прозаїків.

Є більше пластунів письменників чи авторів окремих видань. Серед них такі відомі:

УЛЯНА ЛЮБОВИЧ — з куреня Ті, що греблі рвуть, письменниця й редактор "Нашого життя". Живе тепер в Нью Йорку. Автор збірки "Розкажу вам про Казахстан".

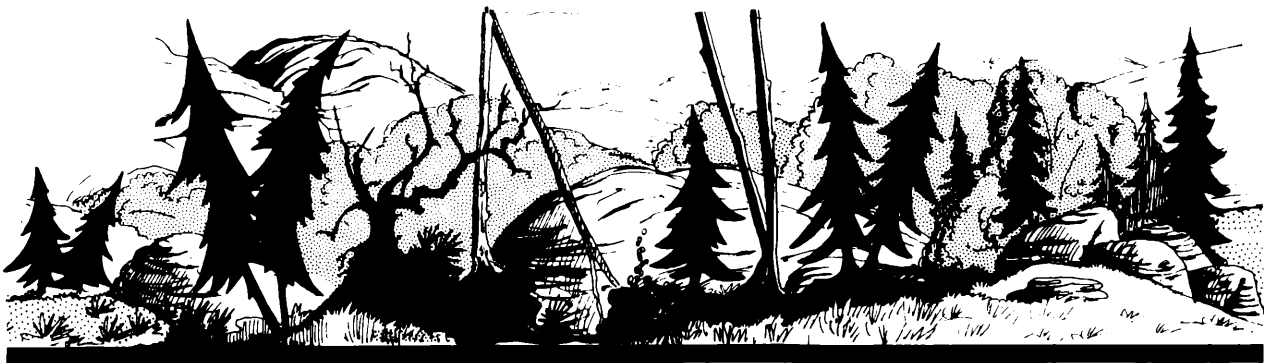
МИХАЙЛО БАЖАНСЬКИЙ—Чорноморець, довгий час діяльний в ГПБ і ГПР. Автор "Мозаїки кадрів в'язничних". Живе тепер в Дітроїті.

ОЛЕНКА ГЕРДАН ЗАКЛИНСЬКА —мистець-балетниця. Автор збірки віршів "Ритми полонини" /1964/

ЛЮБА МАЗЯР—мисткиня, живе в Нью Джерзі. Авторка двомовної збірки поезій "Кенгуру Поритко"/1975/.

Серед довгого списку давніше активних пластунів, чи, тих, що перейшли юнацьке виховання в Пласті маємо ще таких відомих в українській літературі авторів: НІНА МУДРИК МРИЦ, БОГДАН БОЙЧУК, ЮРІЙ ТАРНАВСЬКИЙ, БОГДАН РУБЧАК І ЛІДА ПАЛІЙ.

Лариса М. Л. Онишкевич

Від перших років існування Українського Пласту зустрічі та спільні прогульки пластунів були нерозривною частиною пластування. Та форма з'їздів молоді для спільного таборування, спільних мандрівок і переживань постала в українській спільноті саме серед пластунів, а вже від них запозичили собі її також інші. У світовому скавтіngu такі зустрічі відомі у формі скавтових Джемборі, але вони мають там трохи інші завдання. Пластові зустрічі, від тої першої на "Писаному Камені" у 1924 році, мали і мають досі сильно українсько-національний характер і завжди у них є програма чи клич зв'язані із українською та

пластовою тематикою. Наші зустрічі, а було їх вже кілька десятків, мали різний характер; були вони загальні, обласні, тайні, крайові, міжкрайові, мандрівні.

Того року коли відзначаємо 70-річчя Українського Пласту цілим нашим членством, та по черзі на різних теренах де сьогодні діють пластові організації, треба нам знову пригадати собі історію наших минулих зустрічей, щоб зрозуміти силу пластового руху та поставити сьогоднішнім пластунам перед очі те, що зробили їхні попередники. Бо, не було б того минулого, — не було б сьогодні кому і на яких слідах відзначати 70-річчя.

ЗУСТРІЧІ ДАВНЬОГО МИНУЛОГО

Перша пластова зустріч відбулася в дні 12-го липня 1924 року в Косівщині, в Карпатах, на вершці “Писаного Каменя”. Там зібралися представники пластових полків із шести міст Галичини, представники табору УСП “Лісові Чорти” і цілий пластовий провід із Верховним Отаманом, проф. Северином Левицьким — Сірим Левом, на чолі. На цій зустрічі уведено форми та звичаї, що стали опісля з правила частиною усіх пластових зустрічей. На “Писаному Камені” — було 72 пластуни, але та зустріч мала такий успіх, що вже в наступному році її повторено. Тим разом зустрілися пластуни на скелях Бубнища у бойківських горах, в числі 205, і після двох днів таборування пішли вони під проводом проф. І. Чмоли на стрілецькі могили на Маківку, щоби їх упорядкувати та вшанувати Українських Січових Стрільців.

Третя зустріч відбулася рік пізніше в 1926 р. на Пластовій Оселі “Сокіл” біля Підлютого, яку саме Пласт одержав як дарунок від Митрополита Андрея Шептицького. Вона була получена із посвяченням куренів та зібрала таку велику кількість пластунів і українського громадянства, що це викликало зацікавлення і переслідування польською поліцією. Тому пластовий провід вирішив більше таких великих зустрічей не улаштовувати, і в наступних роках, аж до 1930-го, коли Український Пласт розв'язали відбувалися пластові зустрічі областями. Найбільше численною і найважливішою була в тих роках зустріч Волинських округ у містечку Олександрія, на Рівенщині. Вона мала велике значення тому що зібрала разом молодь з Галичини та Волині, і дозволила їм познайомитися, подружити і рівночасно познайомити з Пластом волинське населення. В тих роках відбувалися також малі зустрічі / але небезпечні своїм характером / поміж пластунами з Галичини та з Карпатської України. Вони проходили у карпатських горах, на границі між Польщею а Чехословаччиною, і були особливо зворушливі.

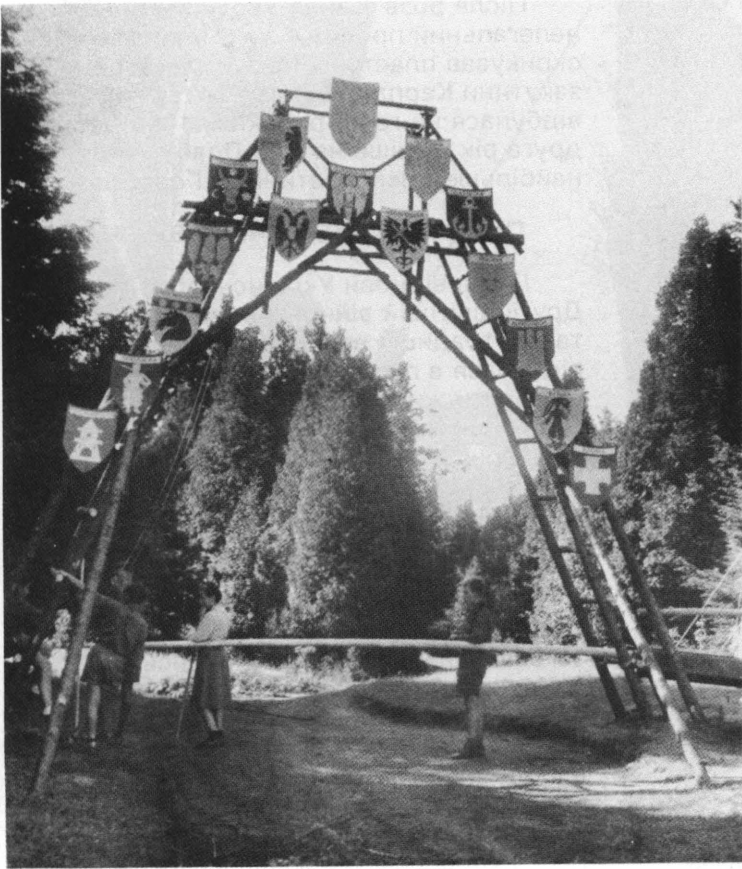
Після розв'язання Українського Пласту, нелегальний провід т. зв. “Пластовий Центр” скликавав пластунів на зустрічі у недоступні закутини Карпат. Перша така зустріч відбулася на горі Гриньків у 1931 році, а друга рік пізніше на горі Довбушанці, найбільше дикій частині гір Горганів.

ПЛАСТОВІ ЗУСТРІЧІ НОВИХ ЧАСІВ

Після віднови Українського Пласту по Другій світовій війні віджила дуже скоро також традиція наших зустрічей. Перша така відбулася в періоді, коли українські емігранти жили у переселенчих таборах в Німеччині, а саме в місті Авсгбурзі, у Баварії, у вересні 1946-го року. Друга, ще більша, із участю 12000 пластунів і пластунок та представників чужонаціональних скавтських організацій і численного українського громадянства, відбулася у баварському містечку Міттенвальд, у 1947-ому році. Обидві ці зустрічі мали на цілі відзначити 35-річчя від засновання Українського Пласту, а рівночасно показати його відродження і високий рівень його членів, що знову масово вступили у ряди відновленої і свободної організації.

Після переселення майже усіх українських біженців до заморських країн, і перещепленням там Українського Пласту, вже у 1957-ому році можна було гідно і величаво відзначити 45-річчя Пласту Ювілейною Зустріччю, яка відбулася на Пластовій Оселі “Пластова Січ”, біля Грештону, у Канаді. Бона мала виїмково торжественний характер великим числом учасників — 1096-та присутності почесних гостей, Основника Пласту, д-ра Олександра Тисовського, і Начального Пластуна — проф. Северина Левицького — Сірого Лева.

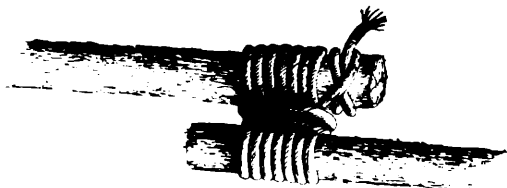
1957

Це перший раз від тридцяти років вони — духові батьки Пласту зустрілися знову та переживали велике відродження, їм так дорогої, організації. На Ювілейній Зустрічі була введена широка програма, якої кульмінацією точкою була “Мандрівка областями України” у прегарних національних одягах усіх областей.

ПЛАСТОВІ ЗУСТРІЧІ НАЙНОВІЙШИХ ЧАСІВ

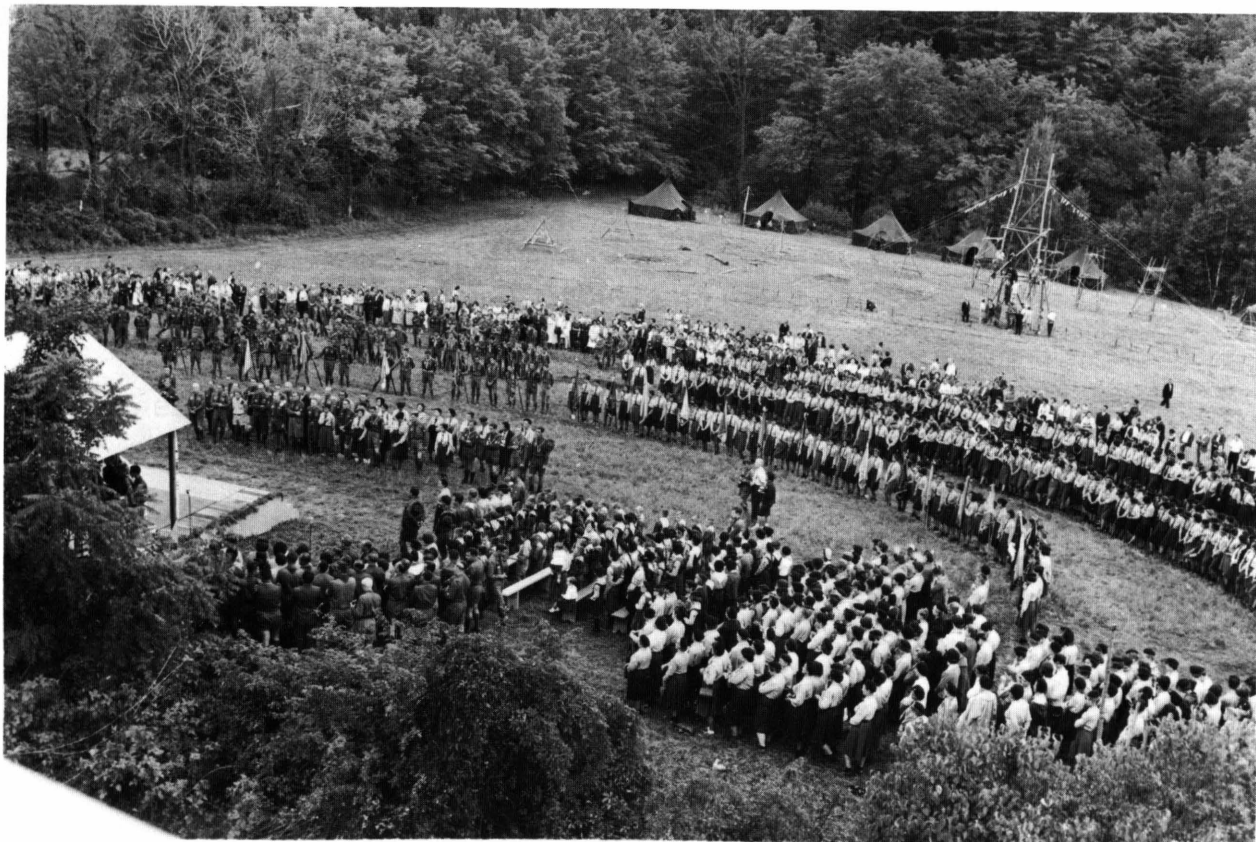

Чергова Ювілейна Пластова Зустріч відбулася з нагоди золотого ювілею, 50-річчя Українського Пласту, у 1962-ому році. Вона мала характер величавої маніфестації сили і постави пластунів та пластунок. Гостями на ній були представники цілої української громади, обидвох церков, як також представники чужонаціональних скавтових організацій. Кожний день тої зустрічі проходив під іншим кличем, показуючи пластову справність, спортову заправу та, у хоровдах, красу української ноші із усіх закутин України. Нажаль у тій зустрічі не брали вже участі батьки Пласту. Саме кілька місяців перед зустріччю помер Начальний Пластун, а Основник Пласту — Дрот не міг прибути з Австрії з причини слабого здоров'я.

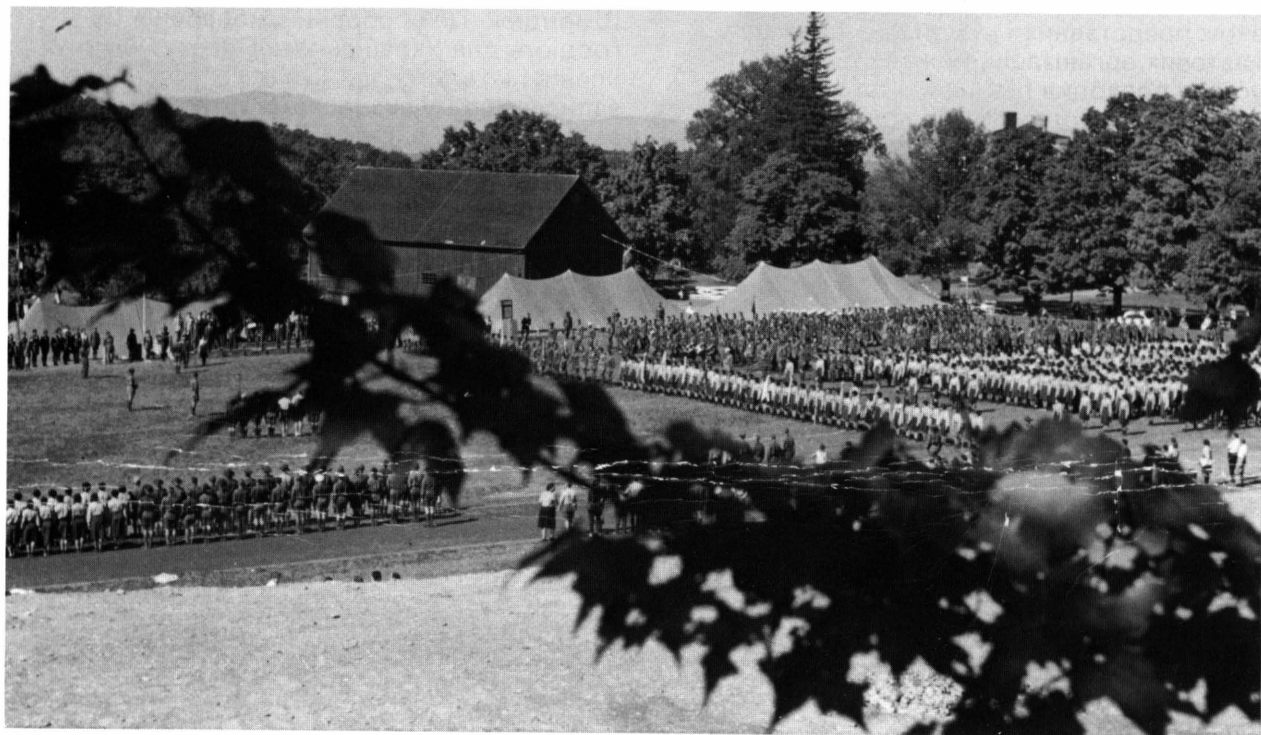
П'ять років пізніше Крайова Пластова Старшина в Канаді улаштувала Міжкрайову Зустріч з приводу 55-річчя Пласту на терені Пластової Оселі “Батурин”, біля Монтреалю. Вона була своїм характером зовсім інакша тому що відбувалася у 100-ліття Канади, і з того приводу пластова молодь виступала “Дні української молоді” на світовій виставці в Монтреалі а також на закінчення учасники зустрічі відвідали Оттаву де мали зустріч із прем'єром Канади та маршували вулицями столиці. У зустрічі брало участь 1344 пластунів і пластунок з Канади і ЗСА.

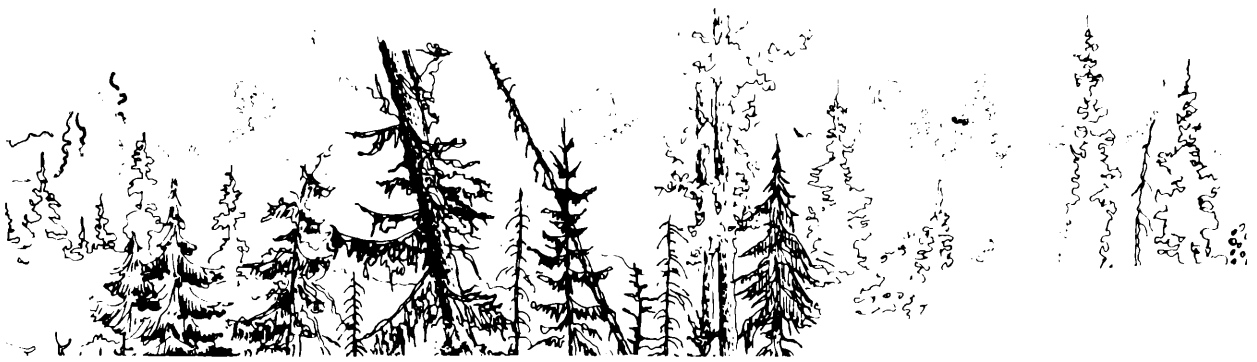
Десять років тому, у 1972-ому році вдруге відбулася на “Вовчій Тропі” Ювілейна Міжкрайова Зустріч якою відзначувало 60-річчя Українського Пласту. Вона була знаменна тим, що вперше взяли участь у зустрічі на американському континенті більші делегації пластунів з Австралії, Європи і Полудневої Америки. Вони були учасниками ЮМПЗ в загальному числі 2215. В часі зустрічі записано в присутності представників усіх пластових організацій у вільному світі Другого Начального Пластуна — д-ра Юрія Старосольського. Пропамятним моментом тої зустрічі був також соборний молебень який відправили Митрополит Української Православної Церкви, Мстислав, і єпископ Кир Йосиф Шмондюк. Цей соборний молебень, це гордість для Українського Пласту і його членів і кожному, що був його учасником, він записався в душі золотими літерами, як і записаний він в історії Екуменічного Руху.

1962

У 1978 році відбулася знову на терені Канади Ювілейна Пластова Зустріч з приводу 65-річчя Українського Пласту і 60-річчя української державности. Вона знову мала інакший характер і відбувалася на Заході Канади, в Альберті. Вона дала нагоду пластовій молоді зі ЗСА, Канади, Австралії, Аргентини та європейських країн завітатися у перших днях із українським населенням Альберти та брати участь у їхніх святкуваннях роковин української державности, а в другій частині пізнати чар Скелястих гір та відбутися високогірські мандрівки. Вона зібрала 1039 пластуна і пластунок, які мусіли бути пристосовані до мандрівок і незвичної високогірської природи, але цей свій іспит із пластування здали якнайкраще.

Тепер стоїмо перед черговою Ювілейною Міжкрайовою Зустріччю для відзначення 70-річчя Українського Пласту, яка відбудеться знову на терені добре всім пластунам відомої Пластової Оселі "Вовча Тропа" у місяці серпні 1982 року. В її програмі заплановані мандрівки у довколишні гори, як також традиційна збірна програма на терені "Вовчої Тропи" із виведенням купальних звичаїв. Вона, як попередні ЮМПЗ збере сотки пластової

молоді з усіх усюдів, що чекають нетерпеливо на нагоди зустрітися, пізнатися і відчувати силу та єдність Українського Пласту. Як і попередніми роками Ювілейна Міжкрайова Пластова Зустріч в одному краї, не виключає відзначувань у скромнішому виді ювілеїв Пласту у поодиноких країнах, де діють пластові організації. Усі вони хоча у різних країнах, у різному часі та у різному виді, мають одну спільну ціль, що просвічує українським пластунам від першої зустрічі на "Писаному Камені" — переводити в життя Три Головні Обов'язки Пластуна, які своїм глибоким та універсальним змістом ніколи не втрачають актуальності.

пл. сен. кер. Ольга Кузьмович

1972

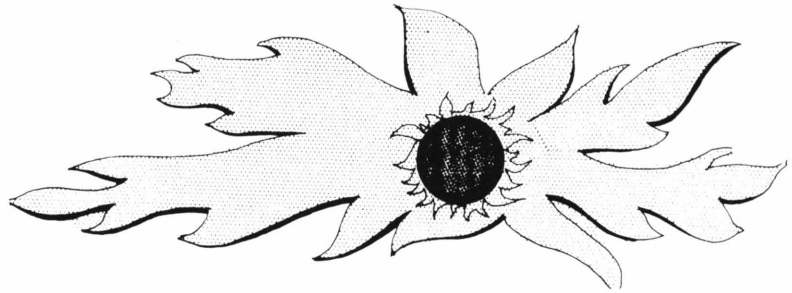

1967

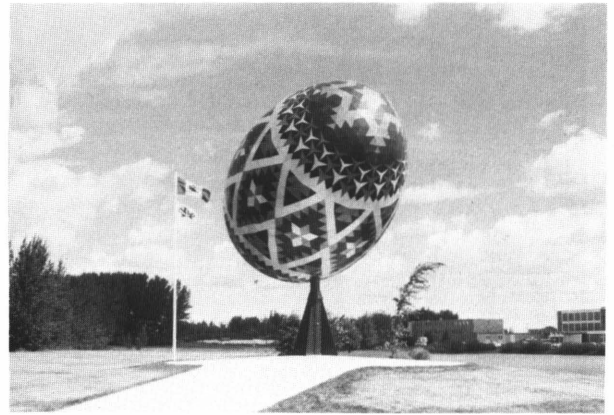
1972

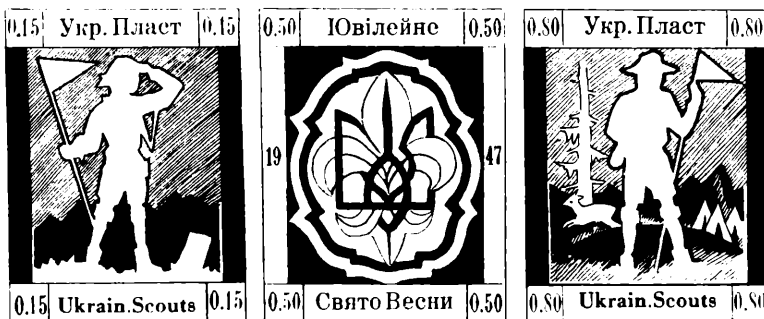

1978

Handwritten notes in cursive script, mostly illegible due to the cursive style. Some words like "Pleasant" and "Pleasant" are visible.

МАРКИ МІЖКРАЙОВИХ ПЛАСТОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ

Перші марки Міжкрайової Пластової Зустрічі появились в 1947 р., з нагоди 35-ліття Пласту і Ювілейного Свята Весни, яке відбулося в Міттенвальді (5-7-го травня 1947 р.). Головна Пластова Старшина в Мюнхені видала дві серії марок. Першу, „Пластова лілея” (в 4-ох відтінках) проектував Роман Рогоза, а другу серію „Сильветки” (три різні в 4-ох відтінках) проектували Роберт Лісовський і Роман Рогоза. Марки друковані, по 30 в аркуші, книжковим друком в друкарні Ноймастер в Байроті. Тираж: 3000 серій.

Слідуючі марки з нагоди Міжкрайової Пластової Зустрічі появились аж в 1957 р., з нагоди 45-ліття Пласту, 70-ліття від народження др. О. Тисовського (Дрота), 100-ліття від народження Бейден Пауела (Бі-Пі) та Ювілейної Пластової Зустрічі, яка відбулася в днях 30-го липня до 3-го серпня 1957 р. на Пластовій Січі в Графтон, Онтаріо, Канада. Марки видані Організаційною Комісією Зустрічі. М. Левицький і З. Еліїв виготовили рисунок марок за проектом відзнаки Ювілейної Зустрічі М. Білинського. Марки друковані офсетом в друкарні З. Еліїва в Торонті. В аркушах є 52 марки і 8 причіпок. Тираж: 300 аркушів.

В днях 28-го серпня до 3-го вересня 1962 р. відбулася Ювілейна Пластова Зустріч на Вовчій Тропі в Іст Четгем, Нью Йорк. З нагоди Зустрічі і 50-ліття Пласту Пластове Філателістичне Бюро і Організаційна Комісія Зустрічі видала нову серію марок: незубкований бльок і максималки. /Портрети Дрота і Сірого Льва за проектом Я. Гніздовського./ Відзнаку і Пластову марку оформив З. Еліїв, на основі давніших зразків. Технічна обрібка і офсет друк — З. Еліїва. Марки друковані 32 на аркуш. Тираж: 1000 аркушів і 8000 незубкованих бльоків розміру 88 x 116 мм.

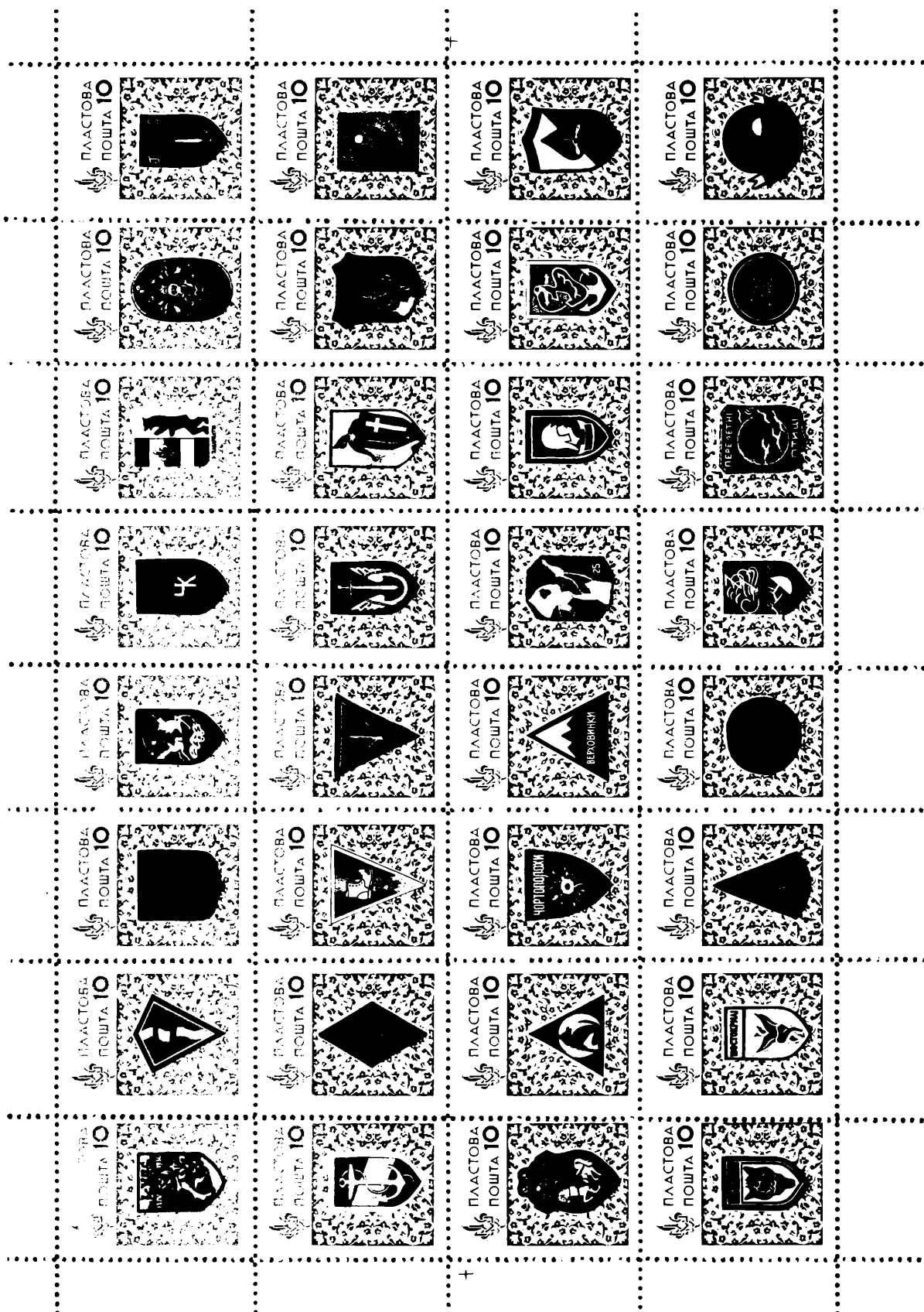
На Батурині в Савт Болтон, Квейбек (біля Монтреалю) відбулася Міжкрайова Пластова Зустріч з нагоди 55-ліття Пласту і 100-ліття Канади. Марки Зустрічі видала крайова Пластова Старшина в Канаді офсетовим друком за проектом М. Фіяли. Марки друковані по 30 в аркуші. Тираж: Приблизно 1333 аркушів. Рівнож появилася максималка — карнет.

В 1972 р. Ювілейна Міжкрайова Пластова Зустріч знова відбулася на Вовчій Тропі. З нагоди Зустрічі і 60-ліття Пласту появилася серія 32-ох марок, відзнаки куренів УПС і УСП, яку видало Пластове Філателістичне Бюро. Проект — Ю.І. Павлічка при співпраці М. Пилишенка і Х. Шутер. Тло марок, на скитських мотивах, виконала Я. Стеців. Мистецьке оформлення і офсет друк З. Еліїва. Тираж: 5000 аркушів.

В 1978 р. появилася марка з нагоди 65-ліття Пласту, 60-ліття Української державності і Міжкрайової Пластової Зустрічі яка відбулася в Альберті, Канада. Марки, які зображують стилізовану відзнаку зустрічі, друковані офсетом по 20 штук на аркуш.

З нагоди 70-ліття Пласту і Ювілейної Міжкрайової Пластової Зустрічі Пластове Філателістичне Бюро видало серію 4-ох марок за проектом Ю. І. Павлічка. Мистецьке оформлення Р. Павлічка при технічній співпраці Ю. Кравса. Марки друковані офсетом в друкарні М. Баб'юка.

Юрій Ігор Павлічко

СІРОМАНЦІ— —ПЛАСТОВІ ВИДАВЦІ!

Оця книжечка-сувенір, як теж всі журналіки-однодіівки Ювілейної Міжкрайової Пластової Зустрічі 1982-го року, виходять заходами Куренів УСП і УПС "СІРОМАНЦІ". Сіроманці зредагували цю книжечку, написали більшість матеріалів до неї, як теж зілюстрували її. Навіть друк книжечки відбувся в друкарні пластуна-сеніора Мирона Баб'юка — Сіроманця.

Це зрештою, не припадок. Плем'я Сіроманців вже від майже тридцяти років займається всілякими виданнями для пластової організації. На майже всіх попередніх Ювілейних Пластових Зустрічах були книжечки, журнали, однодіівки зредаговані й видані Сіроманцями. Сіроманці видали теж численні однодіівки на різних пластових зустрічах, Святах Весни, з'їздах, таборах, тощо. Редакторами цих видань були такі сіроманські редактори, як Любомир Онишкевич, Тит Геврик, покійний Ярослав Паливода й інші.

Сіроманці залишили слід і на іншій пластовій пресі. Це ж бо Сіроманці відновили видавання пластового журналу для юнацтва, випускаючи для Пласту в 1963-ім році перше число журналу "Юнак," якого першим редактором був Сіроманець Любомир Онишкевич, а ілюстратором Тит Геврик /який також оформлює цю однодіівку/. Сіроманський друкар М. Баб'юк був друкарським дорадником журналу "Юнак". Сіроманці Ярослав Паливода і Любомир Онишкевич були теж редакторами різних старшопластунських журналів /зокрема "До Висот"/, а Любомир Онишкевич був теж редактором сеніорського журналу "Пластовий Шлях" і спів-редактором журналу для юнацьких виховників "В дорогу з юнацтвом".

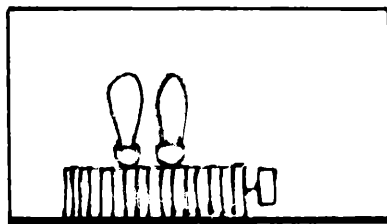
Очевидно, Сіроманці видавали теж і прекрасні внутрішньо-курінні журнали й газетки. Протягом тридцяти років появлялись такі цікаві сіроманські видання, як "Ікс", "Там-Там", "Авууу!" і різні інші. Сіроманці теж видали книжку "До вершин" із віршами свого патрона пластуна-поета Андрія Гарасевича. Видали вони теж книжку оригінального сіроманського гумору "Округлі квадрати", під редакцією сіроманця Філька Старуха.

Не проминули вони й ділянки музики. Сіроманці видали платівку із сіроманськими піснями "На крилах мрій". Всі пісні на цій платівці є композиції сіроманського музика Юрка Годованця, а слова Філька Старуха, Славка Паливоди й інших.

Діяльні Сіроманці теж і в ділянці філателістичних видань. Напевно бачили Ви марки-наліпки, коверти й картки із цієї ЮМПЗ. Це — праця сіроманця Юрка Павлічка, який вже не раз видавав пластові марки, картки, всілякі філателістичні випуски, а теж різні журнали й інші видання.

Та й справді — якщо бачите якесь пластове видання, то правдоподібно Сіроманці мали з цим щось до діла! Бож —

Сіроманці — це пластові видавці!

РЕДАКЦІЯ

МОЛОДЬ— —НАШЕ МАЙБУТНЄ

Дорогі Читачки й Читачі!

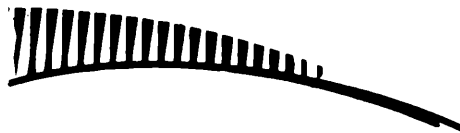
Сподіємось, що Вам сподобалась ця коротенька мандрівка в часі й історії. Наша машина часу носила нас в сиву глибину минулих віків, в славні століття княжої й козацької слави, в більш недавнє минуле — аж по сьогоднішній день. Із коротких фрагментів наведених на сторінках цієї книжечки ясно видно, що сьогоднішній день, це тїнь минулих днів. Це стовбур кріслатого дерева, якого коріння десь глибоко, в надрах часу.

На стовбурі ж цьому росте листя — листя нашого майбутнього. Яке воно буде, оце листя? Чи густе, зелене, перетикане взорами пахучих квіток? Чи сіре, зів'яле, проїджене гусеницями наших ворогів?

Відповідь на це навкруги Вас, дорогі Читачі й Читачки. Сьогодні Ви оточені здоровими пуп'янками цих листочків майбутнього — нашою пластовою молоддю. Без тих листків, наше дерево української історії згинulo б скоро. Лиш вони можуть прожити його, можуть дати йому майбутнє.

Минуле, сучасне, майбутнє — це одна цілість, один організм. Його життя полягає на нашій молоді. Моїмось, щоб ця молодь була сильна, здорова, могутня — для слави нашої історії, нашого народу.

Редакція

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУПНІ СТАТТІ	
Скарби часу, <i>Редакція</i>	4
Привіт Начального пластуна, <i>Ю. Старосольський</i>	5
ІЗ СИВИНИ ВІКІВ	
Музика із Мізинського Кургана, <i>Л. С. Онишкевич</i>	7
Малюнки далеких предків, <i>В. Павленко</i>	8
Найстарші винаходи, <i>Ю. Лось</i>	9
Про Конана-Варвара й інших киммерійців, <i>Ч. Кіт</i>	10
Золотий олень, <i>Л. С. Онишкевич</i>	12
Звідкіля взялось письмо на Україні?, <i>Л. С. Онишкевич</i>	14
ІЗ СТАРОВИННИХ ЛЕГЕНД	
Таємниця Змієвого Острова, <i>Ю. Лось</i>	20
Аргонавти на Чорному морю, <i>М. Мохнатий</i>	21
Амазонки, <i>Ю. Лось</i>	22
Іфігенія між Таврами, <i>М. Мохнатий</i>	23
Таємниці тризубів, <i>Л. С. Онишкевич</i>	24
Передхристиянська віра України-Русі, <i>СМ і Б. Певний</i>	27
СЛАВА КНЯЗІВ НАШИХ	
Писанки із княжої доби, <i>С. Гела</i>	32
Таємниці українських замків, <i>Т. Геврик</i>	33
Зоя — лікарка, <i>Лада Онишкевич</i>	37
Княжа емаль . . . у телевизорах, <i>М. Мохнатий</i>	38
КОЗАЦЬКА СЛАВА	
Легендарна дівчина — авторка пісень, <i>Л. М. Л. Онишкевич</i>	40
Козацькі школи, <i>І. В. Пужа</i>	41
Козацькі ракети, <i>О. Гординська</i>	42
Друкарство на Україні — ще перед Іваном Федоровичем, <i>Л.М.Л. Онишкевич</i>	43
ДО ЗІР!	
Український мандрівник, <i>Маклухо-Маклай, СМ</i>	44
Ті, що проложили людству шлях до зір, <i>Л. С. Онишкевич</i>	48
Цікаве з історії пошти на Україні, <i>Л. С. Онишкевич</i>	50
Українка — королева Сіаму, <i>НН</i>	52
Про скарби Звенигори, <i>Л. М. Л. Онишкевич</i>	53
З ПЛАСТУНАМИ В МАНДРІВКУ	
Пластуни й українська література, <i>Л. М. Л. Онишкевич</i>	54
З історії пластових зустрічей, <i>О. Кузьмович</i>	58
Марки міжкrajових пластових зустрічей, <i>Ю. Павлічко</i>	67
Сіроманці — пластові видавці, <i>СМ</i>	69
ЗАКІНЧЕННЯ	
Молодь — наше майбутнє, <i>Редакція</i>	70
Зміст	71

“СКАРБИ ЧАСУ — Мандрівка з минулого в майбутнє”, одноднівка Ювілейної Міжкрайової Пластової Зустрічі /ЮМПЗ/, Іст Четгем — Вовча Тропа, серпень 1982. Виданнями Зустрічі, з доручення Організаційної Комісії ЮМПЗ, займаються Курені УПС і УСП “Сіроманці”. Видано в рамках святкування 70-ліття Пласту. Друк в друкарні Мирона Баб’юка, Рочестер, Нью Йорк. Тираж 2000 примірників. На правах рукопису — всі права застережені.

Редакція:

пл. сен. Любомир Онишкевич, СМ

пл. сен. Лариса Онишкевич, ПС

Мистецьке оформлення:

пл. сен. Тит Геврик, СМ

Друк:

пл. сен. Мирон Баб’юк, СМ

Редактор видань підчас Зустрічі:

пл. сен. Тит Геврик, СМ

ВИДАНО 29-ИМ КУРЕНЕМ УСП

СІРОМАНЦІ

